

**LİSE ÖĞRETMENLERİNİN
SENDİKAL ÖRGÜTLENMEYE BAKIŞLARI:**

ESKİŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Mehmet AKSOY

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2013

**LİSE ÖĞRETMENLERİNİN SENDİKAL ÖRGÜTLENMEYE BAKIŞLARI:
ESKİŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ**

Mehmet AKSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatime GÜNEŞ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz, 2013

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mehmet AKSOY'un, "Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışları: Eskişehir İli Örneği" başlıklı tezi 19 Temmuz 2013 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Sosyoloji Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Fatime GÜNEŞ

Üye : Prof.Dr.Serap SUGUR

Üye : Doç.Dr.Yasemin ÖZGÜN

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

LİSE ÖĞRETMENLERİNİN SENDİKAL ÖRGÜTLENMEYE BAKIŞLARI: ESKİŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Mehmet AKSOY

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz, 2013

Danışman: Doç. Dr. Fatime GÜNEŞ

Bu araştırmanın amacı, Eskişehir il merkezindeki liselerde görev yapan öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerini belirlemektir. Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri; cinsiyet, kıdem, görev, eğitim düzeyi, görev yaptığı okul türü, sendika üyelik durumu ve üye olunan sendika gibi değişkenler hesaba katılarak incelenmiştir.

Çalışma için gerekli veriler alanyazın taraması ve anket uygulaması yoluyla elde edilmiştir. Uygulanan anketle elde edilen veriler SPSS 17.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketteki maddelerle ilgili olarak elde edilen veriler için “Normalite Testi” uygulanmıştır. Bunun için “Kolmogorov-Smirnov Testi” yapılmış, ancak verilerin “normal dağılım” göstermediği saptanarak “Nonparametrik İstatistiksel Yöntemin” uygulanmasına karar verilmiştir. Verilerin analizinde öncelikle tüm bağımsız değişkenler için frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, araştırmada nonparametrik istatistiklerden “Mann-Whitney U Testi” ve “Kruskal-Wallis H Testi” kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla olmayan bağımsız ortalamalar arasındaki farkı test etmek için Mann-Whitney U Testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonuçları şöyledir: Lise öğretmenleri sendikal örgütlenmeye genel anlamda olumlu yaklaşmışlardır. Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında “cinsiyet, görev, mesleki kıdem, eğitim düzeyi ve görev yaptığı okul türü” bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında “herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumu bakımından “öğretmenlerin örgütlenme nedenleri ve öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri” boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Sendika, Kamu Görevlisi, Öğretmen, Örgütlenme*

Abstract

THE VIEWS OF HIGH SCHOOL TEACHERS TO UNIONIZATION: WITH THE EXAMPLE OF ESKİŞEHİR PROVINCE

Mehmet AKSOY

Department of Sociology

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, July, 2013

Adviser: Asst. Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ

The aim of this research is to determine high school teachers' opinions on unionization in Eskişehir city centre. High school teachers' opinions on unionization were examined by considering variables such as gender, seniority, duty, educational status, employment place, syndical membership and the syndicate enrolled.

The required data for the study were gathered by means of literature search and questionnaire conduct. The data gathered through questionnaire were analyzed by using the package programme SPSS 17.0 for Windows (Statistical Package for Social Sciences). In the first part of the questionnaire, there are nine questions in order to determine teachers' personal details, and there are fifty two questions in the second part. The average frequency, percentage and arithmetic value of the teachers' personal information were calculated. For the data gathered from the second part of the questionnaire, Normality Test was applied. For this, Kolmogorov-Smirnow Test was done, but after having seen the data didn't show normal distribution, it was decided that Nonparametric Statistical Method should be employed. In data analysis, firstly, frequency (f), percentage (%) and arithmetic averages for all independent variables were calculated. Then, Mann-Whitney U Test and Kruskal Wallis H Test among nonparametric statistics were used. In comparison of quantitative data, Mann Whitney U Test in order to test the difference between at most 2 independent averages and Kruskal Wallis H Test in order to compare parameter groups if there are more than two groups were done. Also, the relation between the independent variables of the research was tested with Spearman Correlation analysis. The data gathered was estimated at 95% confidence interval and 5% significance level.

The results of the research: High school teachers generally have a positive approach to unionization. It has been found that there is no statistically significant difference between high school teachers' opinions on unionization in terms of gender, duty, seniority, educational status and employment place. It has been found that there is a positive correlation between teachers' expectations from syndicates and their reasons for unionization in teachers' opinions related to unionization. As teachers' expectations from syndicates increase, their reasons for unionization increase.

Keywords: *Syndicate, Public Servant, Teacher, Organization.*

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Mehmet AKSOY

Önsöz

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde pek çok kişinin katkısı bulunmaktadır. Özellikle, bu tezi hazırlamamda büyük emeği ve katkıları olan çok değerli danışmanım Doç. Dr. Fatime GÜNEŞ'e çok teşekkür ederim.

Okullarında anket uygulamama izin veren Eskişehir il merkezindeki liselerde görev yapan değerli okul idarecilerine, anket uygulama safhasında bana yardımcı olan rehber öğretmenlere ve ankete katılım gösteren tüm meslektaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, her konuda olduğu gibi tez çalışmalarım sırasında da, özellikle anketlerin değerlendirilmesinde, bana büyük yardımları olan eşim Emel AKSOY'a ve tezi bitirmemde yaşam kaynağım olan biricik oğlum Berkay'a teşekkürü bir borç bilirim.

Mehmet AKSOY

Eskişehir, 2013

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi.....	v
Önsöz.....	vi
Özgeçmiş.....	vii
Tablolar Listesi.....	xii
Şekiller Listesi.....	xv
Kısaltmalar Listesi.....	xvi
1. Giriş.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem.....	6
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar.....	8
2. Alanyazın Taraması.....	10
2.1. Sendika Kavramı.....	10
2.2. Sendikal Bilinç ve Örgütlenme Kavramı.....	11
2.3. Sendikal Örgütlenme ve Önemi.....	15

2.6.2.3.3. Eğitim bir-sen (eğitimciler birliği sendikası).....	54
2.6.2.3.4. Diğer öğretmen sendikaları.....	55
2.7. Eskişehir’de Öğretmen Sendikacılığının Genel Durumu.....	56
2.8. Sonuç.....	60
3. Yöntem.....	63
3.1. Araştırma Modeli.....	63
3.2. Evren ve Örneklem.....	64
3.3. Veri Toplama Tekniğinin Geliştirilmesi ve Uygulanması.....	67
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	71
4. Bulgular ve Yorum.....	75
4.1. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	75
4.2. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Yönelik Görüşleri.....	80
4.2.1. Öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine yönelik görüşleri.....	80
4.2.2. Öğretmenlerin sendikalara üye olmama nedenleri.....	84
4.2.3. Öğretmenlerin üye olurken sendikada aradıkları özellikler.....	89
4.2.4. Öğretmen sendikalarından beklentiler.....	91
4.3. Cinsiyet ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	95
4.4. Öğretmenlerin Görevleri ve Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	99

4.5. Mesleki Kıdem ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin	
Görüşleri Arasındaki İlişki.....	100
4.6. Eğitim Düzeyi ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin	
Görüşleri Arasındaki İlişki.....	102
4.7. Görev Yapılan Okul Türü ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye	
İlişkin Görüşleri Arasındaki ilişki.....	104
4.8. Sendikaya Üye Olup Olmama Durumu ve Öğretmenlerin Sendikal	
Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	107
4.9. Üye Olunan Sendika ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin	
Görüşleri Arasındaki İlişki.....	109
4.10. Önceden Bir sendikaya Üye Olma Durumu ve Öğretmenlerin Sendikal	
Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	115
4.11. Sendika Üyeliğinden Ayrılma Nedeni ve Öğretmenlerin Sendikal	
Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki.....	116
4.12. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Yönelik Görüşleri Arasındaki	
İlişkinin Korelasyon Analizi.....	118
5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	121
5.1. Sonuç.....	121
5.2. Tartışma.....	126
5.3. Öneriler.....	135
Ekler.....	140
Kaynakça.....	162

Tablolar Listesi

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Sendikal Örgütlenme İstekliliğini Etkileyen Etmenler.....	17
Tablo 2. 2011 Yılı “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” Hizmet Kolu Sendikaları ve Üye Sayıları Dağılımı ve Sendikalaşma Oranı.....	49
Tablo 3. 2012 Yılı “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” Hizmet Kolu Sendikalarının Üye Sayıları Dağılımı ve Sendikalaşma Oranı.....	50
Tablo 4. Eskişehir İli 2012 “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” Kolundaki Kamu Görevlilerinin Sendikalara Dağılımını Gösteren İstatistikler.....	58
Tablo 5. Okul Türüne Göre Kadın Öğretmen Sayısı ve Örneklem Çapı.....	66
Tablo 6. Okul Türüne Göre Erkek Öğretmen Sayısı ve Örneklem Çapı.....	66
Tablo 7. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirlemeye Yönelik Olan Ölçeğin Cronbach’s Alpha Değerleri.....	68
Tablo 8. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirlemeye Yönelik Olan Ölçekteki İfadelerin Değerlendirilmesinde Esas Alınan Kriterler.....	69
Tablo 9. Okullara Gönderilen ve Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı.....	71
Tablo 10. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	75
Tablo 11. Öğretmenlerin Görev Dağılımı.....	75
Tablo 12. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumu.....	76
Tablo 13. Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	76

Tablo 14. Öğretmenlerin Görev Yaptığı Okul Türleri.....	77
Tablo 15. Öğretmenlerin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumu.....	78
Tablo 16. Öğretmenlerin üye olduğu sendikalar.....	78
Tablo 17. Öğretmenlerin daha önceden bir sendikaya üye olup olmama durumu.....	79
Tablo 18. Daha önce sendikaya üye olan öğretmenlerin üyelikten ayrılma Nedenleri.....	79
Tablo 19. Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri.....	81
Tablo 20. Öğretmenlerin sendikaya üye olmama nedenleri.....	84
Tablo 21. Öğretmenlerin sendikalarda aradıkları özellikler.....	89
Tablo 22. Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri.....	92
Tablo 23. Cinsiyete göre öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....	96
Tablo 24. Öğretmenlerin görevlerine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	100
Tablo 25. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	101
Tablo 26. Öğretmenlerin en son mezun olduğu eğitim düzeyine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	103
Tablo 27. Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	105
Tablo 28. Öğretmenlerin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumuna göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	107

Tablo 29. Öğretmenlerin üye oldukları sendikaya göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	110
Tablo 30. Öğretmenlerin daha önceden bir sendikaya üye olup olmama durumuna göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	115
Tablo 31. Öğretmenlerin sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedenine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	117
Tablo 32. Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki.....	119

Şekiller Listesi

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Sendikal Örgütlenme Yoğunluğunu Etkileyen Etmenler.....	18
Şekil 2. Premarck Hunter Sendikal Örgütlenme İsteklilik Modeli.....	19
Şekil 3. Sendikaya Üyelik İçin Bir Model.....	20

Kısaltmalar Listesi

ASS	: Avrupa Sosyal Şartı
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
TÖS	: Türkiye Öğretmenler Sendikası
EĞİT-DER	: Eğitimciler Derneği
EĞİTİM-SEN	: Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası
TÜRK EĞİTİM-SEN	: Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Çalışanları Sendikası
EĞİTİM BİR-SEN	: Eğitimciler Birliği Sendikası
ÇES	: Çağdaş Eğitimciler Sendikası
TEM – SEN	: Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası
ÖZGÜR EĞİTİM-SEN	: Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası
ANADOLU EĞİTİM-SEN	: Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası
ATA EĞİTİM-SEN	: Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası
EĞİTİM-İŞ	: Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası
TEÇ-SEN	: Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası
KUVAYI EĞİTİM-SEN	: Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası
EĞİTİM HAK-SEN	: Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası
AND-SEN	: Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası
EÇSEN	: Eğitim Çalışanları Sendikası
TÜM EĞİTİM BİR-SEN	: Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası
BEÇ-SEN	: Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası
DES	: Demokrat Eğitimciler Sendikası

BİRLİK EĞİTİM-SEN	: Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası
EY-SEN	: Eğitim Yöneticileri Sendikası
BİLGEÇ-SEN	: Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası
EĞİTİM SÖZ-SEN	: Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası
MEÇ-SEN	: Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası
TEG-SEN	: Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası
DEMOKRATİK EĞİTİM-SEN	: Demokratik Eğitim Çalışanları Sendikası
METESEN	: Mesleki ve Teknik Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN	: Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
AKTİF EĞİTİM-SEN	: Aktif Eğitimciler Sendikası
EĞİT-BİLSEN	: Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası
TRADE-UNION	: İşçi Sendikası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
ÜLKÜ-BİR	: Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği
TÖB	: Türkiye Öğretmenler Birliği
TÖB-DER	: Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TUC	: İşçi Sendikası Kongresi
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü

NUT	: Öğretmenler Ulusal Birliği
CRAFT UNIONS	: Meslek Bazında Örgütlenmiş Sendikalar
GENERAL UNIONS	: Genel Sendikalar
INDUSTRIAL UNİONS	: Endüstri (İşkolu) Bazında Örgütlenmiş Sendikalar
KESK	: Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
KAMU-SEN	: Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
MEMUR-SEN	: Memur Sendikaları Konfederasyonu
İLK-SEN	: İlkokul Öğretmenleri Sendikası
TÖDMF	: Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu
NEA	: Ulusal Eğitim Derneği
WCOTP	: Öğretim Mesleği Örgütleri Dünya Konfederasyonu
WUCT	: Uluslararası Katolik Öğretmenler Sendikası
ICFTU	: Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu
IFFTU	: Uluslararası Hür Öğretmenler Federasyonu
FİSE	: Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu
İTE	: Eğitim Emekçileri Enternasyonalı
GEW	: Eğitim ve Bilim Sendikası
SNE – SUP	: Ulusal Yüksek Öğrenim Sendikası
SNES	: Orta Öğretim Öğretmenleri Ulusal Sendikası
CGT	: Genel İş Konfederasyonu

FEN	: Ulusal Eğitim Federasyonu
AFT	: Amerikan Öğretmenler Federasyonu
TÜMAS	: Tüm Üniversite, Akademi ve Yüksekokul Asistanları Birliği
MÖB	: Milliyetçi Öğretmenler Birliği
KÖDF	: Köy Öğretmenleri Dernekleri Federasyonu
MEF-DER	: Mefkûreci Öğretmenler Derneği
MTÖS	: Milliyetçi Türk Öğretmenleri Sendikası
HÜR-ÖĞRETBİR	: Hürriyetçi Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Birliği

1. Giriş

Bu bölümde problem, amaç, önem, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem

Gelişmiş ve demokratikleşmiş ülkelerin temel özelliklerine bakıldığında eğitime büyük önem verildiği görülmektedir. Çünkü ‘eğitimin kalitesi’ bir ülkenin gelişmişliğinin ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir. İşeri’nin de (2001:8) belirttiği gibi demokratik bir toplum olmanın temel koşulu, demokratik bir eğitimidir. Özgürce düşünebilen, düşüncesini açıkça ortaya koyabilen, tartışabilen insanlar yetiştirmek, demokratik bir eğitimin temel amacıdır. “Eğitim, bireye olumlu davranışlar kazandırmak bir mesleğin bilgi, beceri ve tekniklerini öğrenmek, üretken kılmaktır ” (Türkoğlu, 1996:2). Dolayısıyla, insanın en önemli unsur olduğu alanlardan biri de, eğitimidir.

Eğitim sürecinin temel motoru ise, öğretmenlerdir. Küçükahmet, Külahoğlu, Topses, Öksüzöğlu ve Korkmaz’ın (2004:2) da belirttiği gibi bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin ihtiyacı olan insan gücünün yetişmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur. Öğretmen, bir programa (basılı materyale) ve hangi dersin öğretmenliğini yapacaksa o alana ait bilgilere sahip olan kişidir. Açıklığın’ın deyiimiyle (2004:33) “öğretmenler, yönetim açısından okulun en kritik ögesi, sistem olarak en önemli parçası durumundadır.” Dünyada öğretmenliğin kendine özgü bir meslek alanı olarak kabul görmesi, 1789 Fransız İhtilali’nden sonradır. Nitekim Batı’da öğretmen yetiştiren ilk kurumlar da bu ihtilali izleyen dönemde açılmıştır. Türkiye’de profesyonel bir meslek olarak öğretmenliğin doğuş süreci, 1846 yılında “Rüştiye” adı verilen, ortaokul (günümüzde ilköğretimin ikinci kademesi) düzeyindeki Batı tipi okulların açılmasıyla başlamıştır. 16 Mart 1848’de İstanbul’da açılan “Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Okulu)”, ilk öğretmen okulu olmuştur. Bu konudaki ilk hukuksal düzenleme ise 1851 yılında yayımlanan “Darülmuallimin Nizamnamesi” ve 1869’daki Maarifiumumiye Nizamnamesi’dir (İşeri vd., 2011:81). Türkiye’de öğretmenliğin yaklaşık 150 yıldır devam eden bir meslek olduğu görülmektedir.

Merter ve Koç'un deyişiyile (2010:529) bilgi çağında toplumların, değişim sürecinin doğurabileceği olası sorunlara karşı önlem alabilmesi için, yetiştireceği üyelerini bu sorunlar ile baş edebilecek şekilde eğitmesi gerekmektedir. Bu konuda en önemli görev, **öğretmene** düşmektedir. Çünkü öğretmenlik, günümüz bilgi toplumunda kendisinden beklentilerin yüksek olduğu bir meslek gurubu olarak görülmektedir.

Öğretmenlik mesleği bütün gelişmiş ülkelerde başarılı öğrencilerin seçtiği bir meslek iken, Türkiye'de ise tam tersi bir durumun sözkonusu olduğu görülmektedir. Oysa başarılı öğretmenlerden oluşan okulların çoğalması, o toplumun gücünü de aynı oranda artıracaktır. Türkiye'de öğretmenler, ekonomik olarak bir işçiden daha düşük gelire sahip olmaları, özlük haklarında kazanımlar elde edememeleri, seçilen öğretmen adaylarının yıllarca hiçbir özellik aranmadan çeşitli fakülte mezunlarından (veteriner, ziraat mühendisi, gazeteci, filolog, su ürünleri, jeoloji mühendisi vb.) seçilmesi gibi nedenlerden dolayı toplumsal saygınlıklarını gittikçe yitirmektedirler. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığını yitirmesi, öğretmenlerin özlük haklarında kazanımlar sağlamak istemeleri, meslek düzeyde yaşanan sorunlar vs. gibi nedenler öğretmenler arasında dayanışma ve örgütlenmeyi zorunlu hale getirmiştir (Baysal, 2006:1). Böylece öğretmenler çalışma koşullarını iyileştirmek, sosyo-ekonomik alanda kazanımlar elde edebilmek için sendikal örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Demokratik toplumlarda maaş ve ücret karşılığı çalışanlar, temel hakları ve özlük hakları için mücadele ettiklerinden, bu durum sendikal örgütlenmeleri de beraberinde güçlendirmiştir. Bu örgütlenmeler aynı zamanda sivil toplumun gelişimine de katkı yapmıştır. Başlangıçta işçi örgütlenmesi olarak başlayan sendikalaşma süreci memurların (dolayısıyla öğretmenlerin) sendikal örgütlenmesiyle devam etmiştir.

Türkiye'de memurların örgütlenmelerinde öğretmenler ayrı bir yere sahiptir. Öğretmenlerin memurlar arasında sayıca büyük bir orana sahip olmaları ve yasal haklar konusunda daha bilinçli olmaları, onların sendikal örgütlenmede öncü bir rol üstlenmelerine neden olmuştur (Yıldırım, 2007:1). Nitekim Anayasa'nın 46. maddesinde tüm ücretli çalışanlara sendikalaşma hakkının tanınmasının ardından en örgütlü ve sistemli çalışma, öğretmenlerden gelmiştir. Örneğin, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu'nun 1962 yılında Samsun'da toplanan 15. Kurultayı'nda, öğretmenlerin sendika kurması doğrultusunda çalışma yapılması kararlaştırılmıştır.

1965 yılında Adapazarı'nda toplanan 18. Kurultay'da hem TÖS (Türkiye Öğretmen Sendikası) kurulmuş hem de üyelik çağrısında bulunulmuştur (Koç ve Koç, 2009:57). En son veriler (öğretmenleri de kapsayan) memurlarda sendikalaşma oranının son on yılda yaklaşık 16 puanlık bir artışla % 63,75 olduğunu ortaya koymaktadır.¹ Yine de bu sürecin istikrarlı ve hedeflenen düzeyde devam ettiğini söylemek güçtür. Bu durumun yerel ve uluslararası kaynaklı şüphesiz pek çok sebebi bulunmaktadır. Özellikle, neo-liberal politikaların küresel ölçekte etkin olmaya başlaması başta işçilerin sendikal örgütlenmesi olmak üzere memur sendikacılığını olumsuz etkilemiştir. Bu süreç Türkiye'deki sendikal örgütlenme sürecini de aynı şekilde etkilemiştir. İşçi örgütlenmesine göre çok geç gelişen memur sendikacılığı (dolayısıyla öğretmen sendikacılığı da) daha da gecikmiştir. Bu durumun yasal düzenlemelere de yansıdığı görülmektedir.

Türkiye'de 1982 Anayasasıyla memurlara sendikal haklar verilmemiştir. Yaşanan bu süreç, memurları hem ücret hem de sosyal haklar açısından ciddi düzeyde mağdur etmiştir.² Bu tespitler ışığında, hızlı yaşanan toplumsal dönüşümlere bağlı olarak, öğretmen sendikalarına üyeliği bulunan veya bulunmayan öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye bakışlarının ve örgütlenmeye yönelik eğilimlerinin, demokratik ve gelişmiş bir toplum tipinin oluşumunda önemli olduğu söylenebilir.

Özetle, demokratik toplum tipinin oluşturulmasında (memur sendikacılığı kapsamında anılan) öğretmenlerin sendikal örgütlenmelerinin rolü göz ardı edilemez. Ayrıca sendikalara üyeliği bulunan veya üyeliği bulunmayan öğretmenlerin sendikalara yönelik bakış açılarını ortaya koymak sendikal örgütlenme sürecine, bu süreçte yaşanan problemlerin çözülmesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla bu araştırmanın temel problemi şu şekilde ifade edilmiştir: *“Lise öğretmenlerinin eğitim-öğretim ve bilim hizmetleri işkolunda faaliyet gösteren sendikalarla ve sendikal örgütlenmeyle ilgili görüşleri nelerdir? Öğretmenlerin bu görüşleri; cinsiyet, kıdem, görev, eğitim düzeyi, görev yapılan okul türü, sendika üyelik durumu ve üye olduğu sendika türü açısından herhangi bir farklılık göstermekte midir?”*

¹ <http://www.memurlar.biz/haber/memurlarda-sendikalilasma-orani> (Erişim tarihi: 12.09.2011)

² www.habergunebakis.com (Erişim tarihi: 18.10.2010)

1.2. Amaç

Sendika, iş, kazanç, toplumsal ve kültürel konular yönünden çıkarlarını korumak ve geliştirmek için çalışanların ve çalıştıranların aralarında kurdukları örgüttür. Çalışanların ekonomik çıkarları yanında toplumsal, kültürel ve mesleki haklarını da korurlar (Serim, 1995:39). Böylece, çok amaçlı bir örgütlenme hareketi olan sendikalar, üyelerinin temel ve mesleki haklarını korumak ve geliştirmek işlevlerini yüklenmiş yapılardır. Sendikal hareket bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de her geçen gün biraz daha zayıflamaktadır. Bunun temel sebepleri arasında bütün dünyada sendikaları olumsuz etkileyen küreselleşme, neo-liberal politikalar, üretim ve emek süreçlerinin esnekleşmesi ve üretimin sektörel dağılımındaki değişimi gibi nedenler yer almaktadır.

Türkiye’de bu gelişmelerin olumsuz sonuçları her geçen gün daha fazla hissedilmekle birlikte, ülkeye özgü yapısal, kurumsal, hukuksal ve yasal-siyasal koşullarla birleştiğinde ortaya çıkan sonuçlar, sendikalar açısından çok daha vahim olmaktadır. Türkiye’de artan işsizlik, enformelleşme, taşeronlaşma, işgücünün niteliğinin geliştirilememesi, işyerlerinin ölçeğinin her geçen gün küçülmesi, ekonomik istikrarsızlık ve belirsizlik, sendika karşıtı işveren ve hükümet politikaları sendikaları zorlamakta ve işçilerin sendikalardan uzaklaşmasına ya da uzaklaşmak zorunda kalmasına neden olmaktadır. Ancak sendikaların içinde bulundukları krizi yalnızca yukarıda değinilen dışsal faktörlere bağlamak çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır (Lordoğlu, 2003’ten aktaran Uçkan ve Kağnıcıoğlu, 2008, s.37). Sendikalarla ilgili bazı önemli içsel faktörlerin de sendikal krizden çıkılabilmesi için iyi değerlendirilmesi gerekmektedir (Çelik, 2006’dan aktaran Uçkan ve Kağnıcıoğlu, 2008, s.37). Bu bağlamda güçlü sendikacılık için işçilerin sendikalara duydukları güven ve inanç büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle işçi ve memurların sendikalara ilişkin algı, tutum ve eğilimlerinin ortaya konulması sendikaların içinde bulundukları krizden çıkmalarına katkı sağlayabilir. Bu çerçevede işçilerin ve memurların örgütlenme ve toplu eylemlere ilişkin algı ve tutumları ile genel anlamda sendikal örgütlenmeye ve ulusal düzeyde sendikaların gücü ve politikalarına ilişkin düşüncelerini ve sendikal örgütlenme konusundaki eğilimlerini incelemek araştırmanın ana amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Sendikaların içinde bulundukları koşulları ortaya koymanın yollarından biri, öncelikle sendika üyelerinin (bu çalışma kapsamında öğretmenlerin) sendikalara olan bakışını, beklentilerini ve sendika ile olan ilişkilerini anlamaktır (Urhan, 2005:125). Dolayısıyla öğretmenlerin ülke sorunları, toplumsal problemler, özlük hakları gibi konularda görüş bildirmeleri ve bu konular karşısında özgür tavırlar geliştirebilmelerinin en önemli yollarından biri, örgütlülük düzeyleri ve bu örgütlenme noktasında sahip oldukları bilinçleridir.

Bu araştırmanın amacı, lise öğretmenlerinin eğitim-öğretim ve bilim hizmetleri işkolunda faaliyet gösteren sendikalara ve sendikal örgütlenmeye yönelik görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri şu sorular altında incelenmektedir: Öğretmenler neden örgütlenmektedir? Öğretmenler sendikalara neden üye olmamaktadırlar? Öğretmenler sendikalara üye olurken nelere dikkat etmektedirler? Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri nelerdir?
2. Lise öğretmenlerinin örgütlenme nedenlerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri, kıdemleri, görevleri, eğitim düzeyleri, görev yaptığı okul türü, sendikaya üyelik durumları ve üye oldukları sendika türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Lise öğretmenlerinin sendikalara üye olmama nedenlerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri, kıdemleri, görevleri, eğitim düzeyleri, görev yaptığı okul türü, sendikaya üyelik durumları ve üye oldukları sendika türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Lise öğretmenlerinin sendikalara üye olurken dikkat ettikleri konulara yönelik görüşleri ile cinsiyetleri, kıdemleri, görevleri, eğitim düzeyleri, görev yaptığı okul türü, sendikaya üyelik durumları ve üye oldukları sendika türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Lise öğretmenlerinin sendikalarından beklentilerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri, kıdemleri, görevleri, eğitim düzeyleri, görev yaptığı okul türü, sendikaya üyelik durumları ve üye oldukları sendika türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Hâlihazırda sendika üyeliği bulunmayıp, daha önceden bir sendikaya üye olmuş öğretmenlerin üyelikten ayrılma nedenlerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri, kıdemleri, görevleri, eğitim düzeyleri, görev yaptığı okul türü, sendikaya üyelik durumları ve üye oldukları sendika türü arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Türkiye’de öğretmen sendikaları üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Demokratik yaşamın önemli kuruluşlarından olan sendikalarla ilgili yapılmış görgül çalışmaların sayısı da azdır. Eskişehir’de de bu alanda yapılmış bilimsel nitelikli çok az kaynak bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma Eskişehir’de bulunan sendikaların durumunu ortaya koyması açısından önemlidir.

Bu çalışma bundan sonraki araştırmacılara kılavuzluk etmesi bakımından da önemlidir. Böylece öğretmen sendikaları, en azından bu araştırma nedeniyle, bilimsel tartışma ortamına çekilmiş olacaktır. Bilimsel çalışmalara konu olan yerel öğretmen sendikaları böylece durumları hakkında da bilgi sahibi olacaklardır.

Bu çalışmanın bir diğer önemi, çalışanlara (memur-öğretmen), üyesi oldukları ve aidiyet duygusuyla bağlı oldukları sendikanın durumu hakkında bilgi sahibi olma şansını verebilecek olmasıdır. Ayrıca sendika üyeliği bulunmayan öğretmenlerin, üye olmama nedenlerini ortaya koyması bakımından da önemlidir.

Araştırma sonunda elde edilecek bilgiler, misyon, vizyon, önem ve işlevlerinin gittikçe arttığı sendikalara ışık tutabilmesi açısından da önem arz etmektedir. Böylece araştırma sonucunda elde edilecek sonuçlarla sendikalar, üyelerinin aidiyet duygularını ve sendikal katılım düzeylerini pekiştirmek için neler yapmaları gerektiği noktasında bilgi sahibi olabilirler.

Çalışmanın başka bir önemi ise, elde edilecek verilerle ve yapılacak saptamalarla sendikaların sivil toplum örgütleri içindeki konumlarının ve etkililik derecelerinin de ortaya konulabileceğidir.

Ayrıca çalışma, sosyoloji bölümü öğrencilerine bu konuda yazılı bir kaynak sağlaması ve sosyoloji literatürüne katkı sağlaması bakımından da önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırma aşağıdaki sayıtlara bağlı olarak yürütülmüştür:

1. Araştırmada kullanılan ölçme aracını dolduran öğretmenlerin, anketleri objektif ve tarafsız doldurdıkları varsayılmıştır.
2. Öğretmen sendikaları üzerine Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı ilçe merkezlerinde yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçların bazı yönleriyle Türkiye düzeyindeki sorunlarla ilişkili olduğu varsayılmıştır.
3. Öğretmen sendikaları üzerine Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı ilçe merkezlerinde yapılan bu araştırmada örneklem evreni temsil edebilecek niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıda verilen esaslarla sınırlandırılmıştır:

1. Bu araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerindeki liselerde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma, hedef kitle olarak Eskişehir’de bulunan öğretmen sendikalarına üyeliği bulunan ve üyeliği bulunmayan öğretmenlerle sınırlıdır.
3. Çalışma, Nisan 2012 tarihinde uygulanan ankete alınan cevaplar ve bu cevapların doğruluğuna güvenle sınırlıdır.
4. Bu araştırma bir tez çalışması olduğundan Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları ve tez yazım süresi ile sınırlıdır.

5. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen veriler, çalışmanın evrenini oluşturan üyelere genellenebilir.

1.6. Tanımlar

Çalışma boyunca sıkça kullanılan kavramların tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Sendika: Bu çalışmada sendika kavramı ile öğretmenlerin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için 4688 Sayılı Yasa'ya göre, “eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda faaliyet göstermek üzere oluşturdukları kuruluşlar kastedilmektedir.

Örgüt: İnsan çabalarının işbirliğine dönüştürülmesinden, faaliyetlerin koordine edilmesinden oluşan bir sistemdir. Dolayısıyla bu çalışmada örgüt kavramından kastedilen, ortak çıkarlarını ve özlük haklarını geliştirmek üzere öğretmenlerin işbirliği yaparak ve koordineli bir şekilde hareket ederek ortaya çıkardıkları yapılar, sistemlerdir.

Örgütlenme: Bu çalışmada örgütlenme kavramı ile kastedilen, öğretmenlerin özlük haklarını geliştirmek için 4688 Sayılı Yasa'ya uygun olarak ülke genelindeki teşkilatlanmaları, organize olmalarıdır. Dolayısıyla sendikaların, genel merkezin dışında taşra teşkilatları da bulunmaktadır.

Sendikalaşma: Bu çalışmada, sendikalaşma kavramı ile lise öğretmenlerinin “eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda kurdukları sendika sayısı ve öğretmenlerin bu sendikalara üye olma oranı kastedilmektedir.

Sendika Hakkı: Bu çalışmada sendika hakkı kavramı ile kastedilen, aynı işkolunda (eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri işkolu) mesleki çalışma yapan kimselerin (bu çalışmada sözkonusu edilen öğretmenlerdir) ortak menfaatlerini savunmak ve çalışma koşullarını geliştirmek amacıyla kolektif hareketlerde bulunma hakkıdır.

Konfederasyon: Bu çalışmada konfederasyon terimi ile değişik hizmet kollarında 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununa uygun olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları ve aynı zamanda “eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda faaliyet gösteren öğretmen sendikalarını da içine alan tüzel kişilik ifade edilmektedir.

Sınıf: Üretim süreci ve işgücü piyasalarındaki konumu, gelir düzeyi, yaşam biçimi, eğitim, saygınlık gibi özellikler bakımından birbirine benzeyen ve bunun bilincinde olan veya olmayan insanların oluşturduğu toplumsal bir kategoridir.

Sınıf Bilinci: Bireyin nesnel sınıf konumunun veya hangi sınıfa ait olduğunun öznel olarak da farkında olmasıdır.

Memur: Bu çalışmada memur kavramı ile mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen, asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa etmekle görevlendirilen kişiler (kamu görevlileri) kastedilmektedir.

Memur Sendikaları: Bu araştırmada kastedilen memur sendikacılığı, devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen, asli ve sürekli kamu hizmetlerini gerçekleştiren kişilerin; ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için 4688 Sayılı Yasa'ya göre farklı hizmet kollarında kurdukları mesleki örgütlerdir.

Öğretmen: Bu araştırmada kastedilen öğretmen, (Eskişehir il merkezindeki liselerde) farklı türde liselerde “branş öğretmeni” olarak görev yapan; sendika üyeliği bulunan ve bulunmayan öğretmenlerdir.

Öğretmen Sendikaları: Bu araştırmada söz konusu edilen öğretmen sendikası, farklı branşlarda ve okullarda (özellikle liselerde) görev yapan öğretmenlerin, ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için 4688 Sayılı Yasa'ya göre “eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda kurdukları kuruluşlardır.

2. Alanyazın Taraması

2.1. Sendika Kavramı

Sendika kavramı sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yönleriyle tanımlanabilecek bir kavramdır. Dolayısıyla tarihsel bir geçmişe de sahip olan sendika kavramına ait farklı tanımlar yapılmaktadır. Bu bölümde sendika teriminin kavramsal analizi ve tanımları kısaca özetlenecektir.

Sendika kavramının eski Yunan ve Roma Hukuk Sistemlerine kadar uzanan bir geçmişi bulunmaktadır. O dönemde “syndic” terimi bir kentin veya birliğin (site) temsilini sağlamakla görevli kimseleri ifade ediyordu. Sonraki dönemlerde “syndicat” terimi, “syndic”in fonksiyonlarını, daha sonra da bu fonksiyonların icrasını ifade etmek için kullanılmıştır (Akyüz, 1962’den aktaran Korkusuz, 2003, s.11). Sendika teriminin karşılığı olarak Latince’de “Syndicus”, Fransızca’da “Syndical”, Almanca’da “Gewerkschaft”, İtalyanca’da “Sindicats”, Amerika’da “Labor Union”, İngiltere’de ise “Trade (Labour) Union”, Arapça’da “Nekabatul-Ummal” kelimeleri kullanılmaktadır (Adal, 1968’den aktaran Korkusuz, 2003, s.11). Literatüre bakıldığında sendika kavramının şu tanımlarına rastlamak mümkündür.

Temel Britannica ve Büyük Larousse’ta sendika kavramı, “üyelerinin ortak mesleki çıkarlarını savunmak için kurulan örgüt” olarak tanımlanmaktadır (Temel Britannica ve Büyük Larousse’tan aktaran Baydur, 2008, s.1). Sosyal Bilimler El Sözlüğünde de sendika, “işyerinde ve toplumda çalışanların haklarını temsil etmek için kurulmuş sosyal kurum” biçiminde tanımlanmaktadır (Arda vd., 2003:524)”. Sosyoloji sözlüğünde ise sendika kavramı biraz daha farklı biçimde tanımlanmaktadır. “Sendika, herhangi bir meslek veya sanatla uğraşanların ve genellikle işçi ve işverenlerin kendi topluluklarını ilgilendiren ortak ekonomik, toplumsal ve kültürel çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kurdukları mesleki bir kuruluştur. Sosyoloji dilinde “menfaat birlikleri” içerisinde değerlendirilir. Menfaat birlikleri; insanların, belirli bir takım amaçlarını gerçekleştirmek üzere oluşturdukları uzmanlığa dayalı gruplardır (Kızılçelik ve Erjem, 1992:362). Bunların dışında sendika kavramına ait bazı tanımları şu şekilde sıralayabiliriz. Atmaca’ya (2005:11) göre sendika “emekçilerin ekonomik, demokratik haklarını koruyup geliştirmek amacıyla kurdukları ekonomik anlamda sınıf

örgütleridir.” Yine “Türk Sendikacılığı” adlı eserinde Baydur (2008:1) sendikayı (işçi-işveren), üyelerinin mutlu yaşamı ve medeni ihtiyaçlarını karşılayacak tüm hizmetleri ve eylemleri gerçekleştiren yüksek etkinliğe sahip, sivil toplum örgütleri” olarak tanımlamaktadır. Erten’e göre ise sendika, her şeyden evvel mesleğin müşterek menfaatlerini temsil ve müdafaa eden ve meslek birliklerine, meslek dayanışmasına imkân veren, çalışan ve çalıştıranların dertlerini kamuoyuna anlatmayı sağlamak amacıyla kurulan tüzel kişiliğe sahip meslek teşekkülleridir.³ Bu tanımlamaların yanında sendikaların sahip olduğu temel karakteristik özellikleri şöyle sıralamak mümkündür: “Sendikalar emekçi örgütlenmeleri olup, üye artırımını için çalışan; mücadeleci, kitlesel, demokratik, bağımsız, çağdaş, ilkeli, sınıfsal örgütlerdir.

O halde sendikalar; üyelerinin haklarını gözetten ve koruyan, ortak çıkarlarını gerçekleştirebilmek için örgütlü bir yapısı olan, sivil toplum örgütlerinin sahip olduğu refleksleri de, belli bir bilinç düzeyinde gösterebilen yapılardır. Burada dikkat çeken önemli noktalardan biri, “bilinç unsurunun” ve bu “bilinç düzeyinin” sendikaların oluşumunda, örgütlenmesinde ve kurumsallaşmasında temel bir ilke olarak karşımıza çıkmasıdır. Dolayısıyla sendikal bilinç ve örgütlenme, sendikaların tanımlanmasında ve açıklanmasında önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Sendikal Bilinç ve Örgütlenme Kavramı

Sendikaların üyeleri ile bütünleşmesinin sağlanabilmesinde, sendikal bilincin oluşumu esastır. Bu bilinç aynı zamanda sendikanın kurumsallaşmasında bir harç işlevi görür. Sendikal bilinç kendiliğinden oluşmaz ve sadece sendikal faaliyetlerle sınırlı değildir. Sendikal bilinç, özü itibarıyla örgüt kültürünü yeterince kavrama ve özümsemeyi gerektirir. Üye, bilinci ile sendikayı algılar, sendikal mücadele ile bu bilincini geliştirir. Zaman içinde, kendisini sendikanın ve sınıf mücadelesinin bir parçası olarak görmeye başlar ve ekonomik, sosyal, demokratik hak ve çıkarları için örgütlü mücadelenin tek yol olduğunu fark eder (Eğitim-Sen, 2004:23-24). Sendikal yapılanmanın adeta olmazsa olmaz ilkesi sayılan “bilinç, sendikal bilinç ve bu bilincin organize olmuş biçimi”, aynı zamanda üyelerin sendikaya olan bağlılığının da göstergesidir.

³ Ali Erten <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/> (Erişim tarihi: 10.01.2013)

Bu bilincin tüm üyelerce kazanılması, sendikal örgütlenmenin güçlü kılınması ile eşdeğer olarak görülür. Peki, bu bilinç nasıl kazanılır, nasıl güçlendirilir? Petrol-İş Sendikasına göre, sendikal bilinç kendiliğinden gelişemez, geliştirilir. Sendikal bilinç hiçbir zaman kuru, çalışanların kendilerinden uzak bir anlayış ve bilgiler sistemi olmayıp, yaşamın her alanını kapsayan içerikte doktrinlerle, deneyimlerle, gelişmeleri doğru algılamalarla sürekli zenginleşir, gelişir. Sendikal bilincin gelişmesinde, toplumsal yapılanma ve politik-kültürel gelişmişlik düzeyi önem kazandığı gibi, sendikalar bu bilincin geliştirilmesinden birinci derece sorumludurlar. Sendikalar ilkeli örgütler oldukça, etkin politikalar ürettikçe, üyelerinin ve toplumsal yükümlülüklerinde başarılar sağladıkça sendikal bilincin gelişmesine de belirleyici önemde katkıda bulunurlar (Petrol-İş, 1993:12-13). Işıklı ise farklı bir açıdan bakmaktadır. O'na göre Marksizm, bu bilincin sağlanması bakımından da sendikaların önemli bir yeri olduğunu öngörmektedir. Sendika aynı zamanda bir okuldur. Çalışanlar, bu okulda sağladıkları başarılarla dayanarak ve uğradıkları başarısızlıklardan dersler çıkararak nihai başarıları için gerekli olan bilince ulaşacaklardır (Işıklı, 2003: 36). Sendikaların faaliyetleri ve mücadeleleriyle bu işlevini yerine getirdiği söylenebilir. Bu durum üyeler için aynı zamanda bir sosyalleşme unsurudur. Tarihsel süreçte bu bilincin giderek güçlenmesi sonucunda, örgütlenmiş yapılar olan sendikalar, güçlü bir duruma gelme fırsatını aralamışlardır.

Sendikalar, iki yüzyılı aşkın bir süredir emekçilerin ve onların karşıtı olan sermayedarların birbirlerine karşı yürütüp sürdürdükleri ekonomik, toplumsal, siyasal ve ideolojik mücadelede; emekçilerin bilinçlenme, dayanışma, toplumsallaşma ve özgürleşme aracı olarak oluşmuş yapılardır. Sınıflı toplumların, sömürü, bağımlılık ve egemenlik ilişkilerinden yola çıkarak denetimleri altında tutmaya çalıştıkları işçi ve emekçiler için sendikalar, tarihsel olarak yüklendiği rol ve görevler açısından, vazgeçilmez birer mücadele örgütleri olarak ortaya çıkmış, gelişmiş ve yaygınlaşmıştır.⁴ Burada öncelikle örgüt kavramının sosyolojik açıdan irdelenmesi önem taşımaktadır. Kızılcıkel ve Erjem 'Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğünde' örgüt kavramını şöyle tanımlamaktadırlar:

⁴ www.sendika.org.tr (Erişim tarihi: 14.10.2010)

Örgüt; işbölümü, fonksiyonların belirlenmesi, yetki ve sorumluluğun basamaklaştırılması yoluyla; açıkça belirlenmiş, ortak bir amacın gerçekleştirilmesi için belli sayıdaki kişilerin aktivitelerinin akılcı bir şekilde koordine edilmesidir. Örgüt kavramının temelinde iki temel gerçek bulunmaktadır: ilki, karşılıklı yardım fikrine dayanan çabaların koordinasyonudur. Çabalarını birleştiren bireyler, bir arada iken, tek başlarına olabileceklerinden çok daha fazla etkin olurlar. Böylece örgütte önemli olan unsur olarak karşımıza ‘ortak bazı amaçları gerçekleştirme’ çabası çıkmaktadır. Örgütte önemli olan ikinci unsur koordinasyondur. Koordinasyon, ortak bir hedefe ulaşmak için her bir birimin belirli bir otorite çevresinde toplanmasını ifade etmektedir. Bu nedenle örgütün temelinde bir otorite fikri bulunmalıdır (Kızılçelik ve Erjem, 1992:321-322).

Başka bir tanıma göre örgüt, bir amaca ulaşmak için yasal olarak örgütlenmiş kişilerden oluşan geniş grup” demektir. Sanayileşmiş toplumlarda, yaşamlarımızın pek çok yönünü etkileyen çok sayıda örgüt türü vardır, bütün örgütler, biçimsel anlamıyla bürokratik değilseler bile, örgütlerin gelişimi ile bürokratik eğilimler arasında oldukça yakın bağlantılar vardır (Arda vd., 2003:473). “Bir örgüt kişilerden bağımsız temeller üzerine yapılmış büyük bir insan topluluğudur ve belirli hedeflere ulaşmak için kurulmuştur. Toplumsal güç kaynakları olarak örgütler, emirlerle bireyi etkileri altına alabilirler ve bireylerin de bunlara karşı koyacak gücü olmayabilir (Giddens, 2005:345). Daha önce de söylendiği gibi örgüt kavramı sosyoloji literatüründe de ele alınan kavramlardan biri olmuştur. Çağcıl örgütlerin ortaya çıkışının sistematik ilk yorumunu Alman sosyolog Max Weber yapmıştır. Weber, örgütlerin insanların etkinliklerini düzenleme yolları ya da uzam ve zaman içinde insanların durağan olarak meydana getirdikleri ürünler olduklarını ileri sürmüştür (Giddens, 2005:346).

Sanayi Devrimiyle birlikte belirginleşen işçi sınıfı, çalışma koşullarının düzenlenmesinde ve çalışmayla ilgili kuralların belirlenmesinde işçilerin temsilcileri olarak söz sahibi olmuş ve işverenlerin çalışma sürecini tek taraflı düzenleme yetkilerini paylaşmışlar ve örgütlenme yoluna giderek sendikacılık hareketini başlatmışlardır. (Urhan, 2005:28-29). Başlangıçta işçi örgütleri savunma ve yardımlaşma grupları olarak ortaya çıkmışlardır. Her işletmede kurulan örgütler zamanla o iş kolunun tamamını

kapsar hale gelmiştir. Zamanla işçi birlikleri ve büyük işçi konfederasyonları kurulmuştur. Daha sonra işçi sınıfı sendika ve toplu sözleşme hakkını elde etmiştir. Böylece tarih, sendikaların ortaya çıkma sürecinde büyük sınıf mücadelelerine tanıklık etmiştir (Atmaca, 2005:158). Işıklı'ya göre sendikacılık, ücretlilik düzeninin doğuşuyla birlikte ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi ve kapitalizm, ilk defa İngiltere'de varlık kazandığı için örgütsel anlamda sendikacılığın beşiği de bu ülke olmuştur. Işıklı'ya göre, Sanayi Devriminin ve kapitalizmin oluşturduğu ve sendikal örgütlenmenin doğuşuna ortam hazırlayan koşullar, başlıca iki noktada toplanabilir: Emek-sermaye ayrılığı ve emeğin özgürleşmesi; emeğiyle geçinenlerin (bağımlı çalışanların) sayıca artması (Işıklı, 2003:17). Çalışarak emeğini pazarlayan (işçiler başta olmak üzere, sonraki yıllarda memurlar da buna dâhildir) insanlar; birlik olma, birlikte hareket etme duygusuna uygun olarak “güç birleşimi” ni gerçekleştirmişlerdir.

Gündoğan da (1999:102) sendikal örgütlenmeye teknik açıdan yaklaşmakta ve “teknik açıdan bakıldığında sendikaların örgütlenme esaslarının “Meslek bazında örgütlenmiş sendikalar (Craft Unions), Genel sendikalar (General Unions) ve Endüstri (işkolu) bazında örgütlenmiş sendikalar (Industrial Unions)” olmak üzere üç kategoride toplanabileceğini belirtmektedir. Ingham ise, “meslek sendikalarının, mekân ve endüstri hesaba katılmaksızın, belirli bir becerideki işçileri örgütleyen sendikalar olduğunu belirtir (Ingham, 1974'ten aktaran Gündoğan, 199:103)”. Koray'a göre ise, nitelikli ve meslek sahibi bu işçiler, işyerinde ve işkolunda önemli görevleri ellerinde bulundurdıklarından işverenler karşısında bir pazarlık gücüne sahip bulundukları gibi, sendikaları kurup yaşatacak bir ödeme gücüne de sahiptirler. Sendikalar üyelerinin ödeme güçlerini kullanarak, örneğin greve giden işçilerini uzun süre destekleyebilmişlerdir. Bunun gibi üyelerinin pazarlık güçlerini kullanarak, işverenlerden ‘kapalı işletme’ veya ‘sendikalı işletme’ gibi uygulamaları istemişler, bu uygulamalarla sendikalarının güçlerini artırmışlardır. Bu her iki uygulama da işyerine girişi sendika denetimine verdiğinden, işyerinde çalışma sendikalı olma koşuluna bağlanmıştır (Koray, 1992:94). Tek büyük bir sendika içinde örgütlenme fikri endüstri (işkolu) sendikalarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Endüstri sendikaları yaptıkları işe bakılmaksızın bir endüstrideki bütün işçileri kapsamına alan sendikalardır. Aynı işkolunda çalışanların benzer çalışma koşulları, ortak çıkarları bulunduğu düşüncesinden hareketle güçlü sendikacılığa ulaşmak gayesi ile işkolu sendikacılığına

doğru eğilim artmıştır. Avrupa’da ve özellikle İskandinav ülkelerinde işkolu sendikaları daha etkin bulunmaktadır (Gündoğan, 1999:104).

Tüm bunların yanında sendikal örgütlenmenin her zaman istenilen düzeyde yürütüldüğünü (özellikle de memur-öğretmen sendikacılığı bakımından) söylemek zordur. Çünkü hızlı değişen toplumsal yapıda bu süreci olumsuz etkileyebilecek gelişmelerin ortaya çıkması her zaman ihtimal dâhilindedir. Nitekim Türk-İş tarafından yapılan bir araştırmada, ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerin sendikal örgütlenmeyi olumsuz etkilediği ortaya konulmuştur. Bu gelişmeler şöyle sıralanmıştır: “İşsizlik, çalışma mevzuatı, sendikal nedenle işten çıkarma, örgütlenme prosedürünün uzunluğu, kayıt dışılık ve medyanın sendikal faaliyetlere ilgisizliği, örgütlenme stratejisinin eksikliği, örgütlenme amaçlı eğitimsizlik, örgütlenme kadrolarının yetersizliği, örgütlenme fonun olmaması, örgütlenme kampanyalarının yapılmaması, konfederasyonun sendikalar arası eşgüdümü sağlamada yetersizliği, sendikaların toplumla ilişkilerinin yetersizliği, sendika içi ve dışından destek yetersizliği (Türk-İş, 2004:3-4)”.

Bu etkenlere bakıldığında, sendikal örgütlenmenin ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Tüm emekçiler için bu riskler sözkonusu olduğu gibi, bu risklerin öğretmenlerin örgütlenme sürecini de olumsuz etkileyebileceğini söylemek yanlış olmaz. Ancak emeğin organize olması ve güçlü kılınması açısından büyük önem arz eden sendikal örgütlenme hareketi, karşılaştığı tüm olumsuzluklara rağmen faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Çünkü bu örgütlenme emekçilerin sahip olduğu sosyal, mesleki ve özlük haklarında ilerleme sağlanabilmesi açısından önemlidir.

2.3. Sendikal Örgütlenme ve Önemi

Sendikal örgütlenme, politikaların belirlenmesi, sendikal yenilenmenin ve sendikalara yeniden mücadeleci bir kimlik kazandırmanın olmazsa olmaz koşullarından birisidir. Sendikalar işçi sınıfı ve emekçilerin en eski, en yaygın ve en kitlesel sınıf örgütlenmeleridir. İki yüzyılı aşkın bir birikim ve mücadele sürecinde olgunlaşmış ve kurumsallaşmıştır. Örgütsel yapıların güçlenmesindeki en büyük etken kurumsallaşma ve benimsenen ilkelerin hayata geçirilmesidir (Eğitim-Sen, 2004:23). Dolayısıyla sendikaların üyelerini bir arada tutabilmesi, sendikada örgütleyebilmesi için en önemli

araçlarından birisi iç örgütlenme, diğeri ise dış örgütlenmedir. Bu amaçla örgütlenme çalışmaları temelde iki yönlü olarak yürütölür. Bunlardan birincisi her sendikanın yapması gereken “örgütlölölerin örgütlenmesi” (iç örgütlenme), diğeri ise “örgütsüzlerin örgütlenmesi” (dış örgütlenme) dir. İç örgütlenme, sendikanın var olduğu, geçmişten bu yana belli bir sendikal faaliyet sürdürölen işyerleri için söz konusudur. Bu örgütlenme biçimi, üyelerin sendikal konularda daha aktif olmasının önünü açar ve onların örgüt kültürü çerçevesinde eğitilmesini gerektirir. Dış örgütlenmede ise, sendika kadroları, sendikanın örgütlö olmadığı işyerlerindeki emekçileri sendikalı yapmak için çalışır. Yeni sendikalaşmakta olan işyerlerinde örgütlenmek, başından itibaren disiplinli bir plan-program oluşturmak ve tüm çalışanları örgütlemeyi hedef olarak belirlemekten geçer. Sendika üyelerinin sendikal eylem ve etkinliklerle yeniden örgütlenmesi, başka bir ifadeyle sendikal mücadele sürecine daha fazla katılması iç örgütlenme bakımından son derece önemlidir. İç örgütlenmesi güçlü olan bir sendika, gerek kendi içinde oluşturduğu bütönlük ve gerekse dışarıya karşı verdiğı güçlü göröntü ile emekçiler içinde daha fazla çekim alanı yaratabilir (Eğitim-Sen, 2004:24-25).

Güçlü bir örgütlenme planlı, rasyonel, pragmatik stratejilerin ve taktiklerin belirlenmesi ile mümkündür. Nitekim sendikal örgütlenme ve önemi noktasında İngiliz Ulusal Sendikal Örgütü (TUC) “*Yeni Sendikacılık*” adı altında daha iyi bir örgütlenme için şu önerilerde bulunmaktadır:

- Örgütlenmeyi en öncelikli konu haline getirmek ve sendikal hareketi bir örgütlenme kültürüne yöneltmek,
- Sendika kaynaklarını örgütlenmeye daha fazla kaydırmak, taban örgütlenmesini güçlendirmek, kendini adanmış ve eğitilmiş örgütçölerin istihdamını sağlamak,
- Sendikaların mevcut tabanlarını güçlendirmesine, yeni alanlara ve işkollarına girmesine ve yasal olarak tanınmasına yardımcı olmak,
- Sendikaların kadınlar, gençler ve işgücö pazarında elverişsiz konumda bulunan kesimlerin de dâhil olduğu “yeni” işçiler açısından çekimini artırmak.⁵

Tüm bunların yanında sendikal örgütlenmenin başarısının, “yoğunluğuna bağılı olduğu” savı da ileri sürölebilir. Şüphesiz sendikal örgütlenme yoğunluğunu ve bireylerin örgütlenme istekliliğini belirleyen etmenler bulunmaktadır. “*İnsan Kaynakları ve*

⁵ <http://www.petroİ-is.org.tr>. (Erişim tarihi: 13.11.2010)

Okulun Eğitim Programının Yönetimine İlişkin Etmenlerin Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İşgörenlerin Sendikal Örgütlenmeleri Üzerine Etkileri: Eskişehir Merkez İlçe Örneği” adlı çalışmasında Erkılıç (2004:49-69) bireylerin sendikal örgütlenme istekliliğini belirleyen etmenleri “Etkileşimsel ve Bütüncül Yaklaşımlar” bağlamında ele almakta ve yaklaşımların ön plana çıkardığı etmenleri kısaca şu başlıklar altında toplamaktadır:

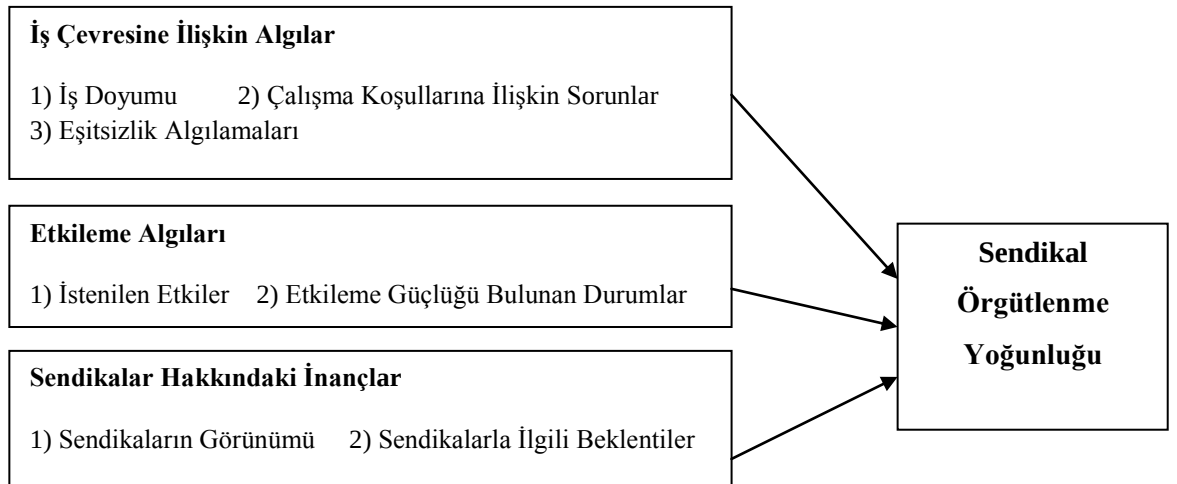
Tablo 1. Sendikal Örgütlenme İstekliliğini Etkileyen Etmenler

Sendikal Örgütlenme İstekliliğini Etkileyen Etmenlere İlişkin Yaklaşımlar	
<i>Etkileşimsel Yaklaşım</i>	<i>Bütüncül Yaklaşım</i>
a. İşyeri Boyutlu Etmenler b. İşveren–Sendika–İşgören İlişkileri	a. Stratejik – Çevresel değişkenler 1. İşgücü Boyutlu değişkenler 2. Toplumsal Değer-Hükümet Politikaları Yasal Durum 3. Yönetim Tutum ve Davranışları b. Ekonomik Değişkenler c. Örgütsel Değişkenler d. Bireysel Değişkenler

Etkileşimsel yaklaşım, özünde, işgörenlerin sendikal örgütlülük istekliliğinin, çok farklı değişkenlere bağımlılık gösterdiğini savunur. Sendikal örgütlenme yoğunluğu iş ilişkilerinin temel aktörleri olan hükümet, işveren ve işgören temsilcilerinin sendikalara yönelik tutumlarına son derece bağımlıdır (Erkılıç, 2004:49). Etkileşimsel yaklaşım örgütlenme yoğunluğunu, iş ilişkileri aktörlerin ilişkilerine ilişkin tutumlarının karşılıklı etkileşimine bağlamaktadır (Beardwel ve Holden, 1996’dan aktaran Erkılıç, 2004, s.49). Sendikal örgütlenme yoğunluğunu etkileyen etmenleri inceleyen bir diğer yaklaşım Leap ve Crino tarafından geliştirilen bütüncül yaklaşım adıyla anılabilecek yaklaşımdır (Erkılıç, 2004:54). İşgörenlerin sendikalaşmasını etkileyen etmenler; *iş çevresine ilişkin etmenler, bireysel ve demografik etmenler ve sendika ve işveren taktiklerine ilişkin*

etmenler biçiminde gruplandırılabilir (Leap ve Crino, 1989'dan aktaran Erkılıç, 2004, s.54). Salamon (1998'den aktaran Erkılıç, 2004, s.54) ise, sendikalaşma yoğunluğunu etkileyen etmenleri; *stratejik değişkenler, ekonomik değişkenler ve örgütsel değişkenler* olmak üzere üç grupta toplamaktadır. Erkılıç (2004:54) Salamon ile Leap ve Crino'nun yaklaşımlarını sentezleyerek, sendikal örgütlenmeyi etkileyen etmenleri; (a) *stratejik ve çevresel*, (b) *ekonomik*, (c) *örgütsel* ve (d) *bireysel etmenler* şeklinde dört grupta toplamaktadır.

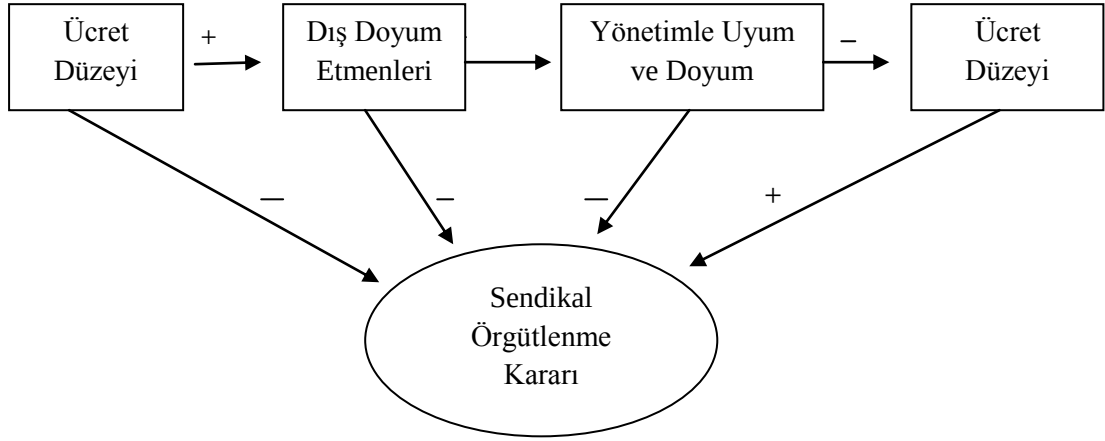
Bu iki yaklaşımın ışığında, sendikal örgütlenme yoğunluğunu ve bireylerin sendikal örgütlenme istekliliğini etkileyen faktörlere kısaca göz atılması yararlı olacaktır. Sendikal örgütlenme yoğunluğunu etkileyen etmenleri üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Bu etmenler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 1. Sendikal Örgütlenme Yoğunluğunu Etkileyen Etmenler

Kaynak: Thomas Kochan, Collective Bargaining and Industrial Relations, 1980'den uyarlayan Erkılıç, 2004, s. 54

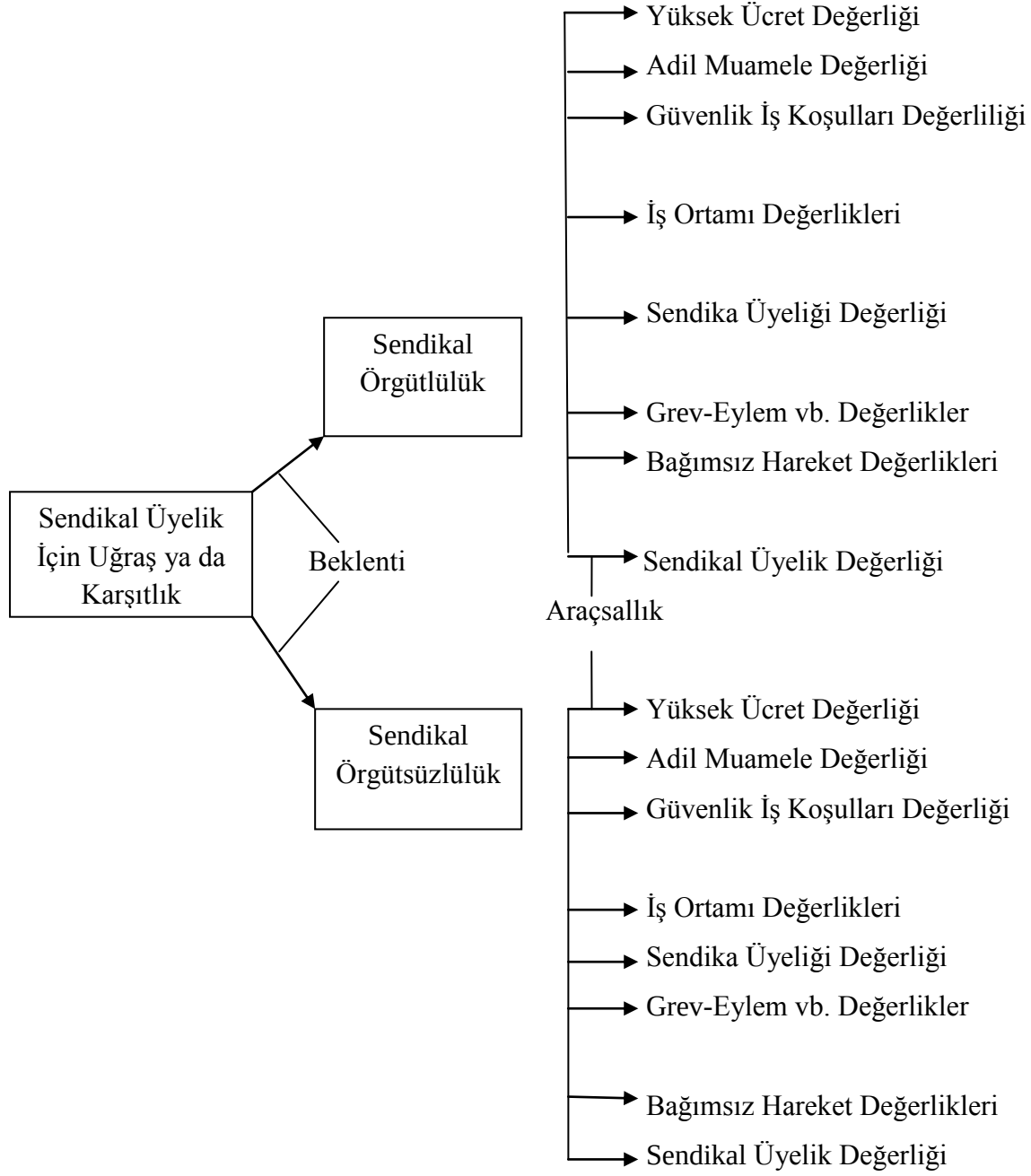
Öte yandan sendikal örgütlenme modeli üzerinde bir çalışma yapan Premarck ve Hunter (Premack ve Hunter 1988'den aktaran Erkılıç, 2004, s.63-64) sendikal örgütlenmeyi etkileyen etmenleri gösteren bir "Sendikal Örgütlenme İsteklilik Modeli" geliştirmişlerdir:

Şekil 2. Premarck Hunter Sendikal Örgütlenme İsteeklilik Modeli

Kaynak: Steven L. Premarck ve John E. Hunter, “Individual Unionization Decisions” 1988’den uyarlayan Erkılıç, 2004, s. 64

Robert ve E. Ellen ve Timothy J. Keaveny (Contemporary Labor Relations, 1988:aktaran Erkılıç, 2004, s.68) ise bireylerin beklentileri ile sendikal üyelik arasında bir ilişki olduğunu, araçların beklentileri karşılamayı yani değmesi oranında sendikal üye olma güdüsünün yükselme göstereceğini belirtmişlerdir. Bu iddialar doğrultusunda Robert ve E. Ellen ve Timothy J. Keaveny “Sendikaya Üyelik İçin Bir Model” geliştirmişlerdir. Bu model aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 3. Sendikaya Üyelik İçin Bir Model

Kaynak: Robert ve E. Ellen ve Timothy J. Keaveny “Contemporary Labor Relations”, 1988’den uyarlayan Erkılıç, 2004, s. 68

Özetle, sendikal örgütlenme çok boyutlu çaba gerektiren bir süreçtir. Bu süreçte etkili olan etmenlerin çok iyi analiz edilmesi ve azami faydaya dönüştürülmesi, işgörenlerin sendikal istekliliklerini yükseltecek bir durumdur. Sanayileşmiş-kapitalist toplumlardaki gelişmeler sonucunda ortaya çıkan; emekçilerin (işçi-memur) haklarını ve çıkarlarını

temsil etmeye yönelmiş faaliyetleriyle sendikalar, aynı zamanda yerine getirdiği işlevlerle büyük öneme sahip olan yapılardır. Dolayısıyla sendikal örgütlenme konusunda ortaya atılan kuramlara göz atılmasında yarar bulunmaktadır.

2.4. Sendika Olgusunu ve Sendikal Hareketleri Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

Sendikalar genel bir tanımla, emekçilerin ekonomik, demokratik haklarını koruyup geliştirmek amacıyla kurdukları sosyo-ekonomik anlamda sınıf örgütleridir. İlk sendikalar 18. Yüzyılda kapitalizmin anavatanı olan İngiltere’de, 1848’de Fransa’da ortaya çıkmıştır. Türkiye’de ise 1894 veya 1895’te kurulan Amele-i Osmanî Cemiyeti (Osmanlı Amele Derneği)’dir. Kapitalist toplum düzeninin hızla gelişmeye başladığı 1850 ve 1860 yıllarında sendikalar çok önemli toplumsal mevziler kazanmışlardır (Atmaca, 2005:11). Sendikacılık, ücretlilik düzeninin (kapitalizmin) doğuşuyla birlikte ortaya çıkmıştır. Ücretlilik düzeninin temelinde yatan Sanayi Devrimi ve kapitalizm, ilk defa İngiltere’de varlık kazandığı için sendikacılığın beşiği de bu ülke olmuştur (Işıklı, 2003:17-18). Bu bölümde, sendikal örgütlenmeyi açıklayan yaklaşımlar değerlendirilecektir.

2.4.1. Sendikalizm

Dünyadaki sendikal hareketleri etkilemiş olan teorilerin başında sendikalizm gelmektedir. Farklı kaynaklarda Trade-Union olarak anlatılan sendikalizm aynı zaman da bir toplumsal hareket biçimi ve fikri olarak da kabul edilmektedir. Çeçen (1970:25) sendikalizmi, işçi ve emekçi sınıfının sömürsüne dayanan kapitalist ekonomi sistemini ortadan kaldırmak, yerine sömürü ve sınıf egemenliğinden uzak, sosyal adalete dayanan yeni bir sosyal yaşama sistemi kurmak amaçlarını gerçekleştirebilmek için tesisi edilen işçi birlikçiliğinin geliştirilmiş şekli olarak tanımlamaktadır. Çeçen’e göre sendikalizmi benzerlerinden ayıran prensibi pratik bir hareket olarak bu prensiplerini parlamento veya devletin araya girmemesiyle tek başına gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Politik bir güç olarak devletin yeni kurulacak olan sosyal düzende yer almaması, toplumun bütün yönetiminin işçilerin eline geçmesi sendikalist hareketin en göze batan tarafıdır. Sendikalizm anarşizm gibi devleti reddeder, sosyalizm gibi de kapitalist düzene karşı çıkar, çünkü sendikalizm anarşist ve sosyalist teorilerin bir karışımı sonucunda meydana gelmiştir. Marksizmin savunduğu, anarşizmin reddettiği sınıf mücadelesi sendikalizmin

ana esaslarından birisidir. Sosyalistlerin ortaya çıkardığı politik ihtilal ve devletin proleterya tarafından ele geçirilmesi gibi prensipleri ise sendikalizm kabul etmez.

Daha önce de söylendiği gibi sendikalizmin yerine bazen Trade-Union kavramı da kullanılmaktadır. Ancak Trade-Union’lar, sendikalizm içinde yer alan bir yapılanma biçimidir. Yaraşır (2004:34) bu konuda şunları söylemektedir:

1850’li yıllarda metal makine sektöründe çalışan işçilerin kurdukları derneklerin bir araya gelmesiyle ilk sendikal yapılar yani Trade-Union’lar oluştu. Bu yapılar, işçi sınıfının genelini kapsar biçimde değil, ayrıcalıklı bir kesiminin örgütlülüğü niteliğindeydi. Sendikalar, yüksek ücret alan, iyi yaşam koşullarına sahip, belirli meslek gruplarına dahil vasıflı işçiler tarafından organize edilmekteydi. Mücadele programları ekonomik alanla sınırlıydı ve kendi ayrıcalıklı konumlarını korumak yönünde bir içeriğe sahipti.

Çeçen (1970:26) de Trade-Unionlar’ı sendikalizmin bünyesinde yer alan yapılar olarak görmekte ve şu analizi yapmaktadır: “Sendikalizmin asıl silahı ve direkt eylemin temel şekli; tredünyonculuğun karakteristik silahı olan grevdir. Tutucu ve konservatif olan eski sendikacılarında grev üzerinde prensip anlaşmasına varmasıyla; grev dünyanın her tarafında sendikalistler tarafından uygulanarak sendikalizmin en karakteristik silahı haline gelmiştir.”

Kısaca Çeçen’in (1970:26) deyişiyle sendikalizm, felsefi yönden sınıf mücadelesini esas alan sosyalist doktrine, ideal ve eylem yönünden anarşist propagandaya, kullandığı silahlar yönünden tredünyonculuğa dayandığı kolayca anlaşılabilir.

2.4.2. Anarko-sendikalizm ve Proudhon

“Anarko-sendikalizm” deyişi, dilimize yerleşmiş ve üzerinde anlaşmaya varılmış bir deyim değildir. Aynı olguyu ifade etmek üzere, “sendikalizm” sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Ancak, bu sözcüğün, genel olarak “sendikacılık” anlamına gelmesi dolayısıyla, sözkonusu kavramı gereken ayrıntılarıyla ifadeye yetmediği söylenebilir ve bir kavram anlaşmazlığına yol açması mümkündür (Işıklı, 1995:7). Anarşizm temelli sendikalizme göre, işçi sınıfının öz örgütleri sendikalardır. Bunların haricindeki örgütler ve yapılar, işçi sınıfına yabancı örgütlenmelerdir. İşçi sınıfının kurtuluşu ise yine kendi

öz örgütleri olan sendikalarla gerçekleşecektir (Çeçen, 1970:26). Işıklı'ya (1995:8) göre de anarşizm, temel olarak işçi sınıfı hareketi ve felsefesi değildir; sınıfsal bakımdan asıl kaynağı küçük-burjuvazidir. Sendikaların anarşist felsefeden etkilenmesinde proleter kökenli olmayan çeşitli anarşist düşünürün inkar edilmez bir rol oynadığı kesindir.

Başlıca mücadele aracı olarak 'genel grevi' öngören anarko-sendikalizm konusunda (Proudhon merkezli) şunlar söylenebilir: Kapitalist toplumda işçilerin ücret mücadelesinin kendilerine fayda değil zarar getireceğini, işçiler için parlamenter mücadelenin yanlış olduğunu, işçilere sağlanan (1848) genel oy hakkının "insanın insan tarafından daha çok sömürülmesi" olacağını bu nedenle işçilerin seçimlerde çekimser kalması gerektiğini savunmuştur (Işıklı, 2003:30-31). Tüm bunların yanında Kota'ya (1999:21) göre Anarko-sendikalizm yarı anarşist küçük burjuva bir akım olarak, işçi ve sendika hareketine anarşizmin ideolojisini, siyasetini ve taktiğini sokmuştur. Böylece sabotaj, makinelerin, hammaddelerin, üretimin tahribi vs. gibi çalışma biçimleri benimsenmiştir. Yine Işıklı'nın (1995:11-12) şu tespitleri de son derece önemlidir. O'na göre, her türlü otoriteye karşı olduğu gibi devlete de karşı olan anarşizm, sendikalarda yankısını bulmuş ve böylece anarko-sendikalizm doğmuştur. Anarko-sendikalistlere göre geleceğin her türlü otoriteden soyutlanmış ve Proudhon'nun "işletme, hükümetin yerini alacaktır" sözü ile özetledikleri toplum düzeninde sendikalar temel olacaktır. Dolayısıyla, anarko-sendikalistlere göre, toplumsal devrimin "büyük bir aracı" olan sendika, aynı zamanda "gelecek toplumun temel taşı"dır. Yine Işıklı'ya göre işçi sınıfının dışında doğan anarşizmin, değişik görünümelerde de olsa, sendikalarda yankı bulabilmesinin bazı koşulları bulunmaktadır. Örneğin Anarko-sendikalizm, işçi sınıfının yılgınlık ve kendine güvensizlik içine düştüğü dönemlerdeki çırpınışlarının ifadesi olmuştur. Bazen, işçilerin siyasal ve mesleki bakımdan temsiline, yeterince bilinçlenmemiş olmaları veya ekonomik, hukuki koşulların zorunluluğuyla, gerçek çıkarlarıyla özdeş bir biçimde sağlanamamış olması da sendikalarda anarşi eğilime uygun bir ortam hazırlamıştır. Bir başka deyişle, anarko-sendikalizmin, "oportünizm"e karşı bir tepki olarak doğduğu ve bu iki eğilimin, tarihi süreç içinde, birbirlerini tamamladıkları da görülmektedir. Hükümetlerin sendikalar karşısında, tavizci ve liberal bir politika uyguladıkları toplumlarda ve dönemlerde sendikaların, "anarşizm"e değil, "oportünizme" eğilim göstermesi beklenebilir. Tüm bunların yanında Işıklı (1995:8) şu noktayı belirtmeden geçmemektedir. O'na göre Marksizmin düşman kardeşi olan

anarşizmin sendikacılıktaki yankısı olan anarko-sendikalizmi, devrimci sendikacılığın tekeline sahipmiş gibi göstermek için makul bir sebep bulunmamaktadır.

2.4.3. Lassalle’cılık

Dünya sendikal harekette yer alan önemli kuramlardan biri de Almanya kaynaklı Lassalle’cılıktır. Bu kuramın temel özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür.

Bu kurama göre, ekonomik mücadele ve devrim gereksizdir; bazı burjuva demokratik reformlar (genel seçim vb.) için mücadele ve parlamenter faaliyetler esas alınmalıdır; işçi sınıfı ne yaparsa yapsın, ne kadar mücadele ederse etsin ücret yasasını değiştiremez; her örgütlü mücadele gereksizdir; grev hem yararsız hem de zararlıdır; sorunun düzeltilmesi devletin yardımıyla olur, sorunu ancak devlet çözer; genel seçim hakkı için parlamentoya adam gönderilmesi gerekir ve üretici birliklerin devletçe desteklenmesi şarttır (Ekim, 1998:20-21).

2.4.4. Sendikal çoğulculuk

Bu kuram da Lassalle’cılık gibi Almanya kaynaklıdır. Almanya’da uzun süre sendikal örgütlenme yasaklanmıştır. İlk işçi örgütlenmeleri 1860’tan sonra kurulabilmiştir. Kota’ya (1999:21) göre bu örgütlenmeler sendikal parçalanmışlık biçiminde tezahür etmiştir. Farklı siyasal akımların bulunması yüzünden Almanya’da sendikal örgütlenme bölük pörçük bir görünüme sahip olmuştur. Almanya’daki bu sendikal çoğulculuk “Liberal burjuvazinin etkisi altında olan Hirsch-Punker (kurucularının adları) Sendikaları, Lassalle’cı Sendikalar, “İşçi Eğitimi Derneği” adıyla tanınan Eisenacht Sendikalar, Katolik Kilise’si tarafından kurulan ve sınıf uzlaşmasını savunan dini ilkeler üzerinde kurulan Hristiyan Sendikalar” adlı sendikal akımların kompozisyonudur. Eisenacht’cı ve Lassalle’cı siyasal partilerin birleşmesi sendikal hareketin birliğini de peşinden getirmiştir. Bu münasebetle toplanan sendikal konferans iki ilke tespit etmiştir (Kota, 1999:21-22): *İlki*, emekçilerin, siyaseti sendikalarından uzak tutma görevi, *diğeri* ise işçilerin, proletaryanın siyasi ve ekonomik durumunu düzeltebilecek tek güç olan Sosyalist Partiye katılma manevi yükümlülüğü (Lejranc, 1963’ten aktaran Kota, 1999, s.21-22). Kota’ya (1999:23) göre benimsenen bu ilkelere rağmen sendikalar bürokratlaşmışlar ve sendikaların başına bu örgütleri sınıf mücadelesinden döndürüp parlamenter mücadeleye yönelten, burjuvalaşmış, meslekten sendikacılar yerleşmiştir.

2.4.5. Oportünist çizgi

Sendikal örgütlenme sürecinde etkili olan ve çok tartışılan kuramlardan biri de oportünist çizgidir. Bu kuram sendikal süreci belli koşulların sonucu olarak görür. Oportünizm (fırsatçılık) “politikada zor durumlarda, yumuşak davranışlarla prensipleri gevşetmek ve böylece kolay yoldan işi geçiştirmek taraflılarının sistemidir.” Güç durumlarda kökten tedbir yerine, geçici ve üstünkörü tedbirlerle yetinen kişilere *oportünist* (fırsatçı) denir (Altay, 1983:346)”. Oportünizmin öngördüğü sendikal örgütlenme modeli ve sendikal davranış biçimi, içinde bulunulan koşulların ön planda tutulmasıdır. Dolayısıyla sendikal ilkeler, değerler, kültür vs. gibi unsurlar ikinci planda tutulmaktadır. Bu ise sadece kendi üyeleri için kazanımlar elde etmeye çalışan, tüm çalışanların sahip olması gereken haklar için mücadele etmeyen, fırsatçılığı gözetten bir sendikacılık biçimini ortaya çıkarmaktadır. Kota’ya (1999:25-27) göre bu durum, sendikaların faaliyetlerinin birkaç ekonomik taleple, aidat toplamakla sınırlı kalmasına ve bazı hallerde sendikaların kültür ve yardımlaşma örgütleri durumuna getirilmesine yol açmaktadır (Kota, 1999:25-27). Kısaca bu kuramın sendikal örgütlenmede, fırsatçılığı, günlük çıkarları, sendikal ilkelerden ödün vererek kazanımlar elde etmeyi, sendikal mücadelede geçici ve üstünkörü tedbirlerle yetinmeyi vs. öngördüğü söylenebilir.

2.4.6. Sınıf sendikacılığı: Marksist-Leninist kuram

Sendikal örgütlenmede üzerinde durulması gereken diğer önemli kuramlardan biri sınıf sendikacılığı yaklaşımıdır. Genellikle sınıfsal yapının ürünü olarak değerlendirilen sendikaların, hangi sınıfsal özellikleri gösterdikleri tartışılan bir konudur.

Bilindiği üzere Marx’ın sınıf analizinde yer alan öğeler, aynı zamanda O’nun diyalektik yönteminin temel aktörleri konumundadır. Sınıf kavramının billurlaşması Marksist kuramla gerçekleşmiştir. Marx toplumların tarihini analiz ederken, sınıf kavramını temel almıştır. Ekonomik ölçütlerle özelliklerini çizdiği iki temel sınıfı, diyalektik düşüncesinin çıkış noktası olarak belirlemiştir. “Evrende her şey “tez-antitez çatışmalarından yeni bir sentez ve yeni bir sentezden de daha üst düzeyde tekrar bir tez-antitez çatışması yaratarak durmadan değişir. Marks’ın deyimiyle insan toplumu, ‘sınıflar arası antagonist çatışmadan’, ‘sınıf çatışmasının bittiği non-antagonist’ evreye

geçecekti. Yani uzlaşmasız çatışmadan, uzlaşmalı çatışmaya...(Altan, 2007:40)". Marx, bu geçişi yapacak aktör olarak da işçi sınıfını öngörmüştü. Sınıf temelli bir dönüşüm tasavvur edilmiştir.

Sınıf betimlemesinin yanında Marx sendikal hareketin rolünü ve görevlerini açıkça formüle etmiştir. Şöyle yazmaktaydı: "Trade-Union'lar sermayenin zorbalıklarına karşı direniş merkezleri olarak yararlı bir şekilde hareket etmektedirler. Güçlerini akıllıca olmayan bir biçimde kullandıkları zaman amaçlarından kısmen sapmaktadırlar. Sadece var olan düzenin sonuçlarına karşı ufak tefek kavgalarla yetinip, aynı zamanda bu düzenin dönüştürülmesine çalışmadıkları, örgütlü güçlerinden emekçi sınıfın tam anlamıyla kurtuluşu, yani ücretliliğin kesin olarak ortadan kaldırılması için bir kaldıraç gibi yararlanmadıkları zaman amaçlarından tamamen sapmaktadırlar (Marx ve Engels'ten aktaran Kota, 1999, s.27). Marx'ın 1866'da Cenevre'de toplanan Enternasyonal'in I. Kongresi'ne sunduğu "Sendikaların Rolü, Önemi ve Görevleri Hakkında" kararda, ilk defa bir sınıf örgütü olarak sendikalar üzerine Marksist görüşün temelleri atılmıştır. Bu karara göre, sendikalar işçi sınıfının örgütlenme merkezleri olmalı, görevleri işçi sınıfının örgütlenme tam kurtuluşu için mücadele olmalı ve diğer yandan her türlü devrimci hareketi desteklemelidirler. Bu karara göre, işçiler ekonomik mücadelenin önemini ne abartmalı, ne de ihmal etmelidirler. Ayrıca sendikalar işçi sınıfını kapitalist sömürüye karşı örgütlemek için meşru bir olgu olarak da kabul edilmiştir (Kota, 1999:28). Bahadın (1968:104) da sendikayı, bir sınıf mücadelesi aracı olarak görmektedir. Bunun dışında eylem gösteren kuruluşların sendika olmadığını, olsa olsa ya birer dernek ya da 'sarı sendika' olacağını belirtir. Dolayısıyla sendika gerekli mücadeleyi yapacak olan örgütler olup, emekçileri müşterek hedefler etrafında toplayıp bu bilinci yükseltecek örgütler olarak işlev görürler.

Sonuç olarak, toplumsal sınıf ve toplumsal sınıf odaklı geliştirilen sendika analizleri kapitalist toplum gerçekliğinin bir parçasıdır. Marksist kategorilerin ve Marksist paradigmanın kullanımı, sendikal örgütlenme sürecinin ve sendikal örgütlenme eğiliminin anlaşılması açısından önemli bir yaklaşımdır.

2.4.7. Çağdaş sendikacılık: Küreselleşme sürecinde sendikacılık

Sendikal örgütlenmenin günümüzdeki görünümüne vurgu yapan kuram “çağdaş sendikacılık” kuramıdır. Bu kuram sendikal örgütlenmeyi küreselleşme süreciyle ilişkilendirerek açıklamaktadır. ‘Piyasa temelli küresel ekonomik süreç’ ve ‘bilişim-teknolojik devrim’ toplumsal anlamda önemli dönüşümlere yol açmaktadır. Sendikal örgütlenmeler de bu dönüşümlerden etkilenmiştir.

Koray çağdaş sendikacılığı anlamak için 1980 sonrası dönemi sendikalar açısından şu şekilde sorgulamaktadır. 1980 sonrasında yenisünya düzeni nedir? Neden ücretliler ve sendikalar için kazanılmış hakları korumak bile daha güçleşmektedir? Sermayenin gelişmiş ölkelerde bile emek ile vardığı uzlaşmadan geri çekilme yönündeki bu arayışlarının gerisinde neler yatmaktadır? Koray bu sorulara önemli cevaplar da vermektedir. 1980 sonrasında ortaya çıkan yenisünya düzeni içinde üç temel değişimi vurgulamak gerektiğini belirtir. İlki, Doğu Bloku’nun yıkılışının yol açtığı gelişmelerdir. Bu gelişmeler, “liberal ekonominin ya da liberal demokrasilerin evrenselleşmesi” biçimindeki yorumlara yol açmaktadır. İkincisi, yeni endüstrileşen ölkeler ve yeni ekonomik güçlerle ortaya çıkan ve tüm ölkeler için geçerli olan bir artan rekabet olgusuyla ilgilidir. Üçüncüsü ise, yeni teknolojik gelişmelerin getirdiği kazançlar ve kayıplarla ilgilidir. Koray’a göre, bu üç büyük gelişmenin sonucu olarak da, sermayenin daha da güçlendiği ve giderek hem ulusal bağlardan, hem de emekten kopma sürecinin hızlandığı bir dönem yaşanmaktadır. Ayrıca, geçici işçi çalıştırma, kısmen-çalıştırma ve taşeron uygulamalarıyla gerçekleşen sayısal esneklik işletmeler açısından değişen koşullara uyum olanağı sağlarken, nitelikli ve korunan işgücü için de bazı güvenceler anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda bir tarafta sendikalaşmaya gereksinim duymayan, öte tarafta sendikalaşma olanağı bulamayan iki tür işgücü yaratılmaktadır (Koray, 1996:32-36).

Benzer şekilde Lordoğlu (2000:153-164) da, son yirmi yıllık dönemin sendikacılık hareketindeki gelişmelerden hareketle önümüzdeki dönemde hangi eğilimlerin öne çıkabileceği konusunda çeşitli noktalara vurgu yapmaktadır. *İlki*, sendika olgusunun bizzat çalışan ve sendika üyesi olan kişiler için giderek farklı anlamlar kazanmaya başladığı görölmektedir. Sendikalı olmak fikri ve içeriği çalışanlara ve dünya görüşlerine göre değişmekle birlikte üyesi bulundukları sendikaya bakış ve tutumlarında

önemli ölçülerde ‘güvensizlik’ sorunu ağır basmaktadır. *İkincisi*, teknolojik unsurların işgücünün yapısında ortaya çıkardığı gelişmeler, bunun sonucu olarak da işgücünün nitelik düzeyinde değişikliklerdir. *Üçüncüsü*, ülkelere göre sendikal anlayışlarda ortaya çıkan farklılaşmadır. Gelişmekte olan ve henüz sanayileşmemiş ülkelerin çoğunda işlerin niteliği çok çeşitli nedenlerle kayıtlı sektörden, kayıtsız sektöre doğru kaymakta veya doğrudan kayıt dışı sektörler genişlemektedir (Ancak bu durum, merkezi olarak atanan ve resmi devlet memuru niteliği kazanan öğretmenler için söz konusu değildir). *Son olarak*, işletme-işyeri, iş kolu ve ulusal düzeyde toplu pazarlık yapmak için örgütlenen sendikaların özellikle son yıllarda artan oranlarda işyeri-işletme düzeyinde (öğretmenler için bu durum eğitim-öğretim kurumlarında söz konusudur) örgütlenme eğilimi içinde oldukları ve bu düzeyde toplu pazarlık yapmaya başladıkları gözlenmektedir (Lordoğlu, 2000:153-164).

Lordoğlu’nu tamamlayıcı bir şekilde Çiftçi (2004:6-8) ise, “çalışanların hizmet sektöründe yoğunlaşması, işgücünün vasıf düzeyindeki değişimler ve altın yakalı işgücünün ortaya çıkışı, atipik çalışmanın yaygınlaşması, fordist üretim biçiminden post fordist üretim biçimine geçiş, kadın işgücünün artışı, işsizlik, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yükselişi, çokuluslu işletmelerin ortaya çıkması” gibi gelişmelerden dolayı günümüzde sendikaların üye sayısında azalma olabileceğini belirtmektedir.

Tüm bu tespitlerin ışığında denilebilir ki, uluslararası niteliğini güçlendirmeye çalışan sendikal hareket, üç boyutlu bir yaklaşım ortaya koymalıdır. *İlki*, geçmişi unutmayarak, içinde bulunduğu koşullarla ilişkili geleceğe yönelik dersler çıkarmalıdır. *İkincisi*, temel sorumluluk alanı olan emeğin haklarının korunması ve geliştirilmesi için çaba sarfetmeye devam etmelidir. *Üçüncüsü* ise değişimi reddetmemeli ve yaşadığı dönemin gereklerini çok iyi yorumlamalıdır (Akpokavie, 1998’den aktaran Selamoğlu, 2000:63). Aynı şekilde 21. Yüzyıl sendikacılığı ve sendikacıları Lordoğlu’nun (2000:164) da belirttiği gibi artık toplumun hemen her kesimi tarafından kabul edilen ve onaylanan bir ölçüde temel hak sayılacak hakları geliştirmek durumunda kalacaklardır. Belki de sendikalar, sahip oldukları işlevleri gözden geçirmeli veya onları revize etmeleri gerekmektedir. Çünkü onların daha güçlü bir konuma gelebilmelerinin yolu, daha işlevsel bir yapıya kavuşmaları ile mümkün olabilecektir. Başka bir deyişle üstlendiği fonksiyonları, üyelerinin çıkarlarıyla entegre edemeyen sendikal örgütlenmenin, işçi

düzeyinde olsun memur düzeyinde olsun başarıya ulaşabileceğini söylemek güçtür. Bu yüzden sendikalar üyelerine dönük çeşitli fonksiyonları gerçekleştiren örgütsel yapılar olduğunu unutmamalıdır. Dolayısıyla sendikaların bu işlevlerine kısaca değinilmesi, konunun daha iyi anlaşılması bakımından önem arz etmektedir.

2.5. Sendikaların Temel İşlevleri

Sendika gücünü üyelerinden almaktadır. Bu nedenle bir sendika için en değerli varlık üyeleridir. Güçlü vasıflarla donatılmış üye güçlü sendika anlamına gelmektedir. Bu bağlamda sendikalar üyelerine sunduğu ya da sunacağı hizmetlerin çeşidini ve niteliğini arttırmak zorundadır. Üyelerin sendikanın yapısından ve kendilerine sunduğu hizmetten memnun kalma dereceleri sendikaların geleceklerini de belirleyecektir (Sapancalı, 2007:17). Üyeleri arasında dayanışma bilinci oluşturma, güç ve mücadele kaynağı olma kısaca ortak çıkarları gerçekleştirme hedeflerine yönelik hareket eden sendikaların örgütsel amaçları yanında üyelerine ve yakın çevrelerine dönük çeşitli işlevleri de bulunmaktadır. Demokratik yaşamda emekçi sınıfın vazgeçilmez sözcüleri ve temsilcileri haline gelen sendikalar, üyelerinin bilinç düzeylerini artırmanın, onların özlük haklarını korumanın misyonuyla hareket etmek zorundadırlar. Bu hayati amaçların yanında sendikalar, aynı zamanda üyelerinin sosyal yaşamlarında etkili olurken, aynı şekilde bulundukları kentin toplumsal yaşamına da çeşitli işlevleriyle katkıda bulunmaktadır. Bu tespitlerden hareketle sendikaların üyelerine ve toplumsal çevreye dönük “*bilgilendirme, güdüleme, demokratik yaşama katkı, eğitim ve sosyalleştirme, politik-ideolojik mücadele ve siyasal hayata katkı, ekonomik hayata katkı, aidiyet duygusu yaratma, kent yaşamına katkı...*” vs. gibi temel işlevlere sahip olduğu savunulabilir.

Sendikalar artık yalnızca toplu iş sözleşmeleri yapan, emekçilerin yalnızca ücret sorunlarıyla ilgilenen kurumlar değildir. Küreselleşme, Türkiye’de de sendikaları yeni şartlara zorluyor ve sendikaların bu değişimi sağlıklı şekilde yakalayabilmeleri için üyelerine karşı yeni yaklaşımlar sergilemeleri, yeni stratejiler geliştirmeleri, sendikal yapıda değişikliklere gitmeleri, politika ve rollerinde yeni perspektifler gerçekleştirmeleri gerekiyor. Aynı zamanda da sendikaların bilgiye önem vermeleri, mensuplarının her türlü sosyal, kültürel, eğitim, sağlık, hatta psikolojik sorunlarına

eğilmeleri, toplumun ve üyelerinin nabzını daha iyi tutma ve gündemi belirlemeleri, ihmal edilen kesimlere karşı daha duyarlı olmaları da kaçınılmaz hale geliyor.⁶ Sendikalar donanımlı yöneticilerin önderliğinde, insan odaklı faaliyetlere daha çok önem vermeli, üyelerinin yaşam kalitesini yükseltecek kazanımlara daha çok eğilmeli, bunu yaparken toplumsal işlevlerini de daha kaliteli bir düzeye getirebilmek için çaba sarf etmelidirler. Çünkü sendikaların bu konudaki performansları, onların olumlu veya olumsuz anlamda eleştirilmelerine de kapı aralamaktadır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin sendikal örgütlenme süreciyle ilgili literatürün gözden geçirilmesi, Türkiye’de ve Dünyada çeşitli hukuksal belgelerle (bu belgeler ekler bölümünde verilmiştir) güvence altına alınan bu örgütlenme hakkının analiz edilmesi çalışmanın problemine ve amacına hizmet edecektir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde “öğretmenlerin sendikalaşma süreci” Türkiye ve diğer ülkeler bağlamında ele alınacaktır.

2.6. Öğretmen Sendikacılığı

Öğretmen sendikacılığı her şeyden önce bir “mesleki örgütlenme”dir. Türk Dil Kurumu’nun güncel Türkçe sözlüğünde meslek; belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş olarak tanımlanmaktadır. Ataman’ın (2006:125) belirttiği gibi örgütlenme, kelime anlamı ile; ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birliktelik, teşekkül oluşturma anlamına gelmektedir. Belli bir eğitim aldıktan sonra hizmet üretmek üzere görev yapan öğretmenler de ortak çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla mesleki örgütlenme yoluna gitmişlerdir. ILO 1999 yılına ait bir çalışmasında, memurlara örgütlenme hakkı tanımayan bazı ülkeleri şu şekilde sıralamıştır: Nijerya, Bolivya, Ekvador, Tayland, Nikaragua ve Türkiye. Yine Türkiye’nin, OECD’ye üye 34 ülke arasından memurlara sendika hakkını 24.06.2001 tarihine kadar tanımayan tek ülke, yine ILO’ya üye 150 ülke arasında, NATO’ya üye 16 ülke arasında ve AGİK’e üye 35 ülke arasında memurlara sendika kurma hakkı tanımayan tek ülke olması manidardır.

⁶ <http://www.ekodialog.com/makaleler/bilgi-toplumu-emek-sendikalar-makale.html/> (Erişim tarihi: 19.11.2011)

Görüleceği üzere Türkiye, öğretmen sendikacılığı konusunda birçok ülkeden daha yavaş davranmıştır. 34 OECD ülkesi arasından ülkemizde bu hakkın ancak 2000’li yıllarda verilmesi, demokratik yaşamın işlerliğini de olumsuz etkilemiştir. Bu durumun yaşanmasında etkisi olan faktörlerin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca dünyada öğretmen sendikacılığının nasıl bir seyir izlediği de gözden geçirilmeli, bu yöndeki gelişmelerin Türkiye’deki durumu nasıl etkilediği ve etkileyebileceği sorgulanmalıdır.

2.6.1. Dünyada öğretmen sendikacılığı

Öğretmen sendikacılığı ilk olarak sanayi devriminin gerçekleştiği İngiltere’de var olmuştur. İngiltere’nin en geniş öğretmen örgütü olan NUT (National Union of Teachers -Öğretmenler Ulusal Birliği) 1870’de kurulmuştur. NUT kurulduğu zaman 400 ilkokul öğretmeninden oluşmaktaydı. Yirminci asrın ikinci yarısına gelindiğinde NUT’un üye sayısı çeşitli kesimlerden ve değişik eğitim kademelerinden 220.000 den fazla öğretmeni içerecek büyüklüğe ulaşmıştır. İngiltere’de münhasıran okullarda görevli öğretmenleri temsil eden National Association of Schoolmasters (Öğretmenler Ulusal Derneği) 1923’te kurulmuş bir diğer sendikadır. Bu sendika, öğretmenleri temsilen çeşitli düzeylerdeki toplu pazarlık ve danışma kurullarında faaliyet gösterir. İngiltere’de orta öğretimde görevli öğretmenleri temsil eden başlıca dört sendikal örgüt ve bunların kuruluş tarihleri şöyledir: Birleşik Bayan Başöğretmenler Derneği (1874), Birleşik Bay Başöğretmenler Derneği (1890), Birleşik Orta Öğrenim Yardımcı Bayan Öğretmenler Derneği (1894), Birleşik Orta Öğrenim Yardımcı Bay Öğretmenler Derneği (1891). Bunların dışında Üniversite Öğretmenleri Derneği 1919’dan beri faaliyettedir. Teknik öğrenimde görevli öğretmenleri temsil eden başlıca üç sendikal örgüt vardır.⁷ Görüldüğü üzere öğretmen sendikacılığının ilk örnekleri, işçi sendikalarının da ilk örneklerinin görüldüğü ülkelerdir. Emek, ücret, iş, işçi, üretim, hammadde vs. gibi temel kavramların her zaman gündemde tutulduğu ülkelere biri olan İngiltere, demokratik yaşamında sendika gibi kuruluşlara yaşama hakkı vermiş bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. İngiltere bu yönüyle diğer ülkelere esin kaynağı olmuş ve sendikalaşma sürecinin hızlanmasına önayak olmuştur.

ABD’de halen ulusal ve bölgesel düzeyde sendikal faaliyet gösteren 500 kadar öğretmen örgütü vardır. Ayrıca eyalet düzeyinde faaliyet gösteren ve yöresel düzeyde faaliyet

⁷ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

gösteren çok sayıda öğretmen sendikası vardır. En geniş kapsamlı öğretmen örgütü NEA (Ulusal Eğitim Derneği) 1857'de Ulusal Öğretmenler Derneği adıyla kurulmuş ve 1870'de Okul Müfettişleri Ulusal Derneği ve Amerikan Normal Okul Derneği ile birleşerek NEA adını almıştır. NEA'nın üye sayısı 1900'de 2000 iken, 1967'den sonra 1 milyonu aşmıştır. NEA ilk ve ortaöğretimde görevli öğretmenlerin % 54'ünü temsil etmektedir. NEA'nın dışında öğretmenler, mahalli düzeyde, işçi sendikalarının, desteğiyle ayrı bir örgütlenme yapısı oluşturmuşlardır. Mahalli örgütler 1916'da birleşerek AFT (Amerikan Öğretmenler Federasyonu)'yi kurmuşlardır. AFT'nin üye sayısı 1966'dan bu yana 125 000'in üstündedir ve özellikle büyük kentlerde güçlüdür. AFT, işçi sendikalarının desteğiyle özellikle toplu pazarlık yoluyla başarı sağlama mücadelesi vermiştir. Amerika'da üniversite öğretim üyelerinin ayrı bir örgütü vardır (National Association of University Professors). Katolik öğretmenleri temsil eden ayrı bir sendikal örgüt de kurulmuş bulunmaktadır.⁸

Kanada'da, 1892'de Kanada Eğitim Derneği ve 1920'de Kanada Öğretmenler Derneği kurulmuştur.⁹ Kara Avrupası ülkelerinin de bu konuda önemli mesafe katettikleri savunulabilir. Kara Avrupası'na dâhil ülkelerde, genellikle, öğretmenler görevli oldukları öğretim kademesine paralel bir örgütlenme yapısı oluşturmuşlardır. Örneğin Fransa, Almanya, Hollanda gibi ülkelerde ilk, orta ve yüksek öğrenim kademelerine mensup öğretmenler kendi aralarında oluşturdukları ayrı örgütlerde temsil edilmektedirler.¹⁰

Fransa'daki FEN (Ulusal Eğitim Federasyonu) en önemli öğretmen sendikasıdır. 1866 yılında kurulan bu sendika uzun yıllar ülkenin en büyük işçi sendikası olan Genel İş Konfederasyonu (CGT)'na bağlı olarak etkinlikte bulunmuştur. FEN 1948 yılında CGT'den ayrılarak bağımsız olarak faaliyette bulunmaya başlamıştır. Toplam 44 sendikayı bünyesinde bulunduran FEN, 1993 yılı sonunda 361.000 üyesiyle Fransa'nın en büyük öğretmen sendikası olmuştur (Öcal, 1998: 73). Gülmez (1993:117) ise Orta Öğretim Öğretmenleri Ulusal Sendikası (SNES)'nin de Fransa'da etkin çalışan öğretmen sendikalarından biri olduğunu belirtmektedir. FEN, örgütsel bakımdan özerk olmakla birlikte CGT ile eşgüdümlü bir faaliyet göstermektedir. Ayrıca diğer ikinci ve

⁸ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

⁹ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

¹⁰ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

üçüncü derecede önem taşıyan, işçi sendikaları konfederasyonları bünyesinde de öğretmen sendikaları kurulmuştur. SNE – SUP (Ulusal Yüksek Öğrenim Sendikası) yükseköğretimde görevli elemanları temsil eden sendikaların önde gelenlerindendir.¹¹

Kara Avrupası’nda Fransa’nın yanında sendikal örgütlenmenin güçlü olduğu ülkelerden biri de Almanya’dır. Almanya güçlü ekonomisiyle Avrupa ekonomisinin motor gücünü oluşturan, emeğin yoğun olduğu bir ülkedir. Bu durum sendikal örgütlenme sürecini de bir şekilde ilerletmiştir. Öcal’a (1998:74) göre Almanya’da öğretmenler bu hakkı 1949 Anayasasıyla elde etmişlerdir. Bu Anayasanın en önemli özelliklerinden biri, ülkede yaşayan tüm emekçilere sendika kurma hakkı tanımış olmasıydı. Bu anayasadan güç alarak kurulan ilk öğretmen sendikası GEW (Eğitim ve Bilim Sendikası)’dır. “Federal Almanya Eğitim ve Bilim Sendikası’nın Tarihi” adlı yazısında Yalçın (1986:20), Almanya’daki öğretmenlerin daha çok dernek kurarak örgütlenme yoluna gittiklerini, Alman Öğretmenler Derneği (ilkokul öğretmenleri), Filologlar Birliği (ortaöğretim öğretmenleri) ve Alman Kadın Öğretmenler Derneği (kadın öğretmenler) gibi isimler altında örgütlendiklerini belirtmektedir.

Batı ülkelerinde bu durum yaşanırken Asya kıtasında ise öğretmen sendikacılığının dikkate değer bir gelişim gösterdiği ülkelerden biri Japonya’dır. Ayrıca sosyalist ülkelerde de sosyalizmin kuruluşundan sonra geniş öğretmen kesimlerini temsil eden öğretmen sendikaları kurulmuştur. Bunun yanında öğretmenlerin uluslararası düzeyde kurdukları sendikal yapılar ve bunların kısaca özetlenmesi, konumuzun daha iyi anlaşılması bakımından önemlidir.

Uluslararası alanda kurulmuş ilk öğretmen sendika örgütü iki dünya savaşı arası dönemde varlığını sürdürmüş olan İTE (Eğitim Emekçileri Enternasyonal) dir. İTE o dönemin çeşitli ideolojik eğilimlerini bağdaştırmakta ve Kızıl Sendikalar Enternasyonalinden, Amsterdam Enternasyonaline kadar değişik nitelikteki örgütlere bağlı öğretmen sendikalarını kapsamaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin en önemli uluslararası öğretmen sendikası FİSE (Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu) dir. FİSE’nin temelleri, Paris’te, 7 Temmuz 1946’da Dünya Sendikalar Federasyonu Başkanı

¹¹ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

Schevenels'in başkanlığında toplanan Uluslararası Öğretmenler Sendika Konferansında atılmıştır. FİSE'nin kuruluşuna en büyük katkı, Fransız öğretmen sendikalarından, özellikle FEN'den gelmiştir. FİSE'nin kuruluşuna katılan öğretmen sendikaları şu ülkelerden gelmişlerdi: Fransa, Belçika, İtalya, ABD, Latin Amerika Öğretmen Sendikaları, Meksika, Küba, Peru, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Vietnam.

Sovyetler Birliği FİSE'nin, Dünya Sendikalar Federasyonuna bağlı olarak oluşmasını istiyordu. Buna karşılık, bazı Batılı büyük ülkelerin sendikaları işçi sendikalarının dışında kalmak görüşündeydi. Sovyet sendikaları bu nedenle, FİSE'nin kuruluşunu ilgiyle izlemelerine ve sonradan üye olmalarına rağmen kuruluşuna fiilen katılmadılar.

Dünya Sendikalar Federasyonu'ndaki bölünmeye paralel olarak bir kısım Batı Öğretmen Sendikaları, Amerikan sendikalarının peşinden FİSE'den ayrıldılar. FİSE halen 50 ülkeden 73 örgütü temsil etmekte ve Dünya Sendikalar Federasyonu ile bütünlüğünü gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

FİSE'den ayrılmış olan sendikalar ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'ya bağlı IFFTU (Uluslararası Hür Öğretmenler Federasyonu) tarafından temsil edilmektedirler. Üçüncü derecede önemli bir diğer uluslararası öğretmen sendikası WUCT (Uluslararası Katolik Öğretmenler Sendikası) tur. WUCT'in merkezi Roma'dadır ve 1910'da kurulmuştur.

Bunların dışında bölgesel nitelikte uluslararası öğretmen sendikaları bulunmaktadır. Arap Öğretmenler Birliği yakın örneklerden biridir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren bir diğer öğretmen örgütü de WCOTP (Öğretim Mesleği Örgütleri Dünya Konfederasyonu) dur. WCOPT, 1951'de Amerikan ve İngiliz öğretmen örgütlerinin desteğiyle şu dört uluslararası örgütün birleşmesinden oluşmuştur:

Uluslararası Öğretmen Dernekleri Federasyonu, Orta Öğretim Öğretmenleri Uluslararası Federasyonu, Orta Öğrenim Uluslararası Federasyonu, Öğrenim Mesleği Dünya Örgütü. Merkezi Washington'da olan WCOTP'un 95 ülkenin üye

örgütlerinden oluştuğu belirtilmektedir. WCOTP, öğretmen sorunlarını sınıf gerçeğinin dışında ele almak eğilimindedir.

Uluslararası alanda çok değişik örgütler kanalıyla temsil olunan öğretmenlerin güçlerini birleştirmek ve bu örgütler arasında en geniş diyalogun ve işbirliğinin oluşmasını sağlamak, FİSE'nin son yıllardaki başlıca uğraşları arasındadır. FİSE'nin öğretmenlerin çıkarlarını en geniş anlamda gerçekleştirmeye yönelik çabaları, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun uluslararası alanda yürütmekte olduğu çabaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır.¹²

Öğretmen sendikacılığının dünyadaki gelişimi bu şekilde özetlendikten sonra çalışmanın bu bölümünde esas konumuz olan Türkiye'deki öğretmen sendikacılığının gelişim seyrine bakılacaktır.

2.6.2. Türkiye'de öğretmen sendikacılığının tarihi

Türkiye'de öğretmenlerin sendikal örgütlenmeleri istenilen hız ve düzeyde gerçekleşmemiştir. Bunun temel nedenlerinden biri örgütlenmenin önündeki yasal engellerdir. Zamanla yapılan yasal düzenlemelerle öğretmenlerin sendikal düzeyde örgütlenmelerine kapı aralanmıştır. Dolayısıyla bu bölümde Osmanlı döneminden başlayarak Türkiye'deki öğretmen sendikacılığının tarihsel gelişimine değinilecektir.

2.6.2.1. Osmanlı dönemi

Osmanlı Devleti'nde 1876 Kanun-i Esasi'ye kadar öğretmenlerin örgütlenmesine pek rastlanmamaktadır. Çünkü eğitim kurumları medreselerde görev yapan ve buralarda yetişen öğretmenlerin bu yöndeki bir teşebbüsleri sözkonusu değildir. Bu durum için pek çok neden sayılabilir. Ancak Yıldırım'a göre Cumhuriyet öncesi dönemdeki öğretmen örgütlenmeleri dünyadaki öğretmen örgütlenmeleriyle at başı denilebilecek hızda yürütülmüştür. 1857'de ABD'deki Ulusal **Eğitim Derneği**'nin kuruluşu ile Osmanlı Döneminde 1860'ta **Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye**'nin kuruluşu arasında üç yıl vardır. Yine Yıldırım'a göre 19. yüzyılın başlarında işçi sendikacılığı ile Osmanlı'da başlayan örgütlenme türü, devamında öğretmen örgütlenmelerinde de kendini göstermiştir. Nitekim II. Abdulhamid döneminde sekiz ay boyunca maaş alamayan ve

¹² <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/456.pdf> (Erişim tarihi: 13.06.2012)

sendikası olmadan grev yapan meslek grubu öğretmenlerdir. 1920’de ekonomik sebeplerle Tokat’ta greve giden ve grevi telgraf ile Eğitim Bakanlığı’na bildiren ise yine öğretmenlerdir.¹³

Osmanlılarda öğretmenlerin sendikal örgütlenme hakları ilk kez 1876 Anayasası’nda yapılan yasal değişikliklerle gündeme gelmiştir. Meslekler düzeyinde görülen dernekleşme girişimlerine öğretmenler de katılmıştır. Altunya’ya (2008:23) göre ise İkinci Meşrutiyetle birlikte düşünce özgürlüğünün artmasına paralel olarak öğretmen örgütlenmesinin yolu da açılmıştır. Daha önce Bulgaristan’ın Rusçuk bölgesinde kurulan “Muallim-i İslamiye Cemiyeti”nden sonra, 1908’in Temmuz’unda İstanbul’da “*Encümen-i Muallimin*” kurulmuştur. Nitekim 1908 yılından itibaren bu yönde gelişmelerin yaşandığı görülmektedir. Osmanlı’daki ilk öğretmen örgütlenmesi, Nafi Atuf Kansu tarafından iddia edilen ve 1911’de Edirne’de kurulduğu söylenen “*Mahfel-i Muallimin*” örgütü olduğu savunulsa da, bununla ilgili yeterli veriye ulaşılamamıştır. Oysa Akyüz (2011:287) “*Türkiye’de ilk öğretmen kuruluşları hakkında orijinal bir belge ile unutulmuş bir kaynak, Eğitim fakültesi dergisi, 1970*” adlı kaynağa dayanarak öğretmenlerin sendikal anlamdaki ilk örgütlenmesinin 1911’de değil 1908’de ortaya çıktığını belirtmektedir. Nitekim Altunya’nın da belirttiği gibi Osmanlı’da ilk öğretmen örgütlenmesi, Darülfünun ve Darülmuallimin mezunlarının Temmuz 1908 İnkılâbından hemen sonra İstanbul’da kurdukları “*Encümen-i Muallimin*”dir. Bu örgüt, bazı taşra kentlerinde şubeler açmıştır. Kuruluş toplantılarında *Emrullah Efendi, Sait Paşa, İsmail Hakkı İzmirli, Servet Bey* gibi eğitimciler görev almıştır. Bu örgüt, o zaman, “meslek saygınlığının korunması, öğretmen aylıklarının artırılması, taşrada çalışan öğretmenlerin nezaretle bağlantılarının kurulması ve işlemlerin izlenmesi” gibi konularda yararlı olmuştur (Altunya, 2008: 23). Ayrıca bu örgüt, kıdem-ehliyet listeleri düzenleyerek öğretmen tayinlerinde Maarif Nezaretine yardımcı olmak, mesleklaşma sorunlarına eğilmek gibi çalışmalar da yapmıştır (Akyüz, 2011:288). Bu girişim öğretmenlerin örgütlenmesi noktasında önemli bir aşamadır.

Bu teşebbüsten sonra yine İstanbul’da, idadi, rüşti ve iptidai okulların öğretmenleri “*Muhafaza-i Hukuk-ı Muallimin Cemiyeti*” adında ikinci bir cemiyet kurmuşlardır. Bu

¹³ Yıldırım, A. (2012) <http://www.memurlar.biz/haber/cemaat-sendikasi-ve-brutus-arayislar> (Erişim tarihi: 25.06.2012)

cemiyetin amacı ise, öğretmenlerin haklarını savunmak ve halk arasında eğitimin yayılmasını sağlamaktır. Başkanlığına Mercan İdadisi Fransızca öğretmeni *Zeki Bey* getirilmiştir. 1908 sonlarında *Encümen-i Muallimin* ile *Muhafaza-i Hukuk-ı Muallimin Cemiyeti*, “*Cemiyet-i Muallimin*” adı altında birleşmişler ve başkanlığına yine *Zeki Bey*’i seçmişlerdir.

Bu iki önemli örgütün dışında “ *Neşr-i Maarif ve Teavan-ü Muallimin Cemiyeti, Konferans Cemiyeti, Muallimlere Cemiyet Girişimi, Muallimler Cemiyeti, Mekatib-i İptidaiye Muallimleri Cemiyeti ve Darülmuallimin ve Darülmuallimat Mezunları Cemiyeti*” isimli öğretmen örgütleri de kurulmuştur (Altunya, 2008:28). Meşrutiyet dönemi, önemli olayların yaşandığı bir dönem olmasının yanında öğretmenlerin ortaya koyduğu ürünler bakımından da önem arz eden bir özelliğe sahiptir. Bu ürünlerin en önemlileri öğretmenlerin çıkardığı çeşitli eğitim ve öğretmen “*dergileri*”dir. Bu dergilerin öğretmenler arası iletişimi ve bilgi paylaşımını sağladığı, öğretmenlerin mesleki bilinç düzeylerine katkı yaptığı ve mesleki örgütlenme isteklerini pekiştirdiği söylenebilir. Bu dergileri Akyüz (2011:289) İstanbul’da çıkan dergiler ve taşrada çıkan dergiler biçiminde tasnif etmektedir. Buna göre İstanbul’da çıkan eğitim ve öğretmen dergileri şunlardır:

1. ***Mir’at-i Maarif:*** İlk öğretmen örgütlerinden Cemiyet-i Muallimin’in organı olarak Ocak 1909’da yayınlanmaya başlamıştır. 15 günlüktür.
2. ***Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası:*** Şubat 1910’da çıkmaya başlamış, Nisan 1912’de adı *Tedrisat Mecmuası* olmuştur. Önceleri aylıktır, sonraları 2 ayda bir yayınlanmıştır. Maarif Nezareti adına *İstanbul Darülmuallimini* öğretmenlerince yayınlanmış, ilk çıkışında *Satı Bey’in* çabaları olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yaşayan bu dergi Meşrutiyet döneminin en önemli meslek dergilerindendir.
3. ***Terbiye ve Oyun:*** İstanbul Darülmuallimini Beden Eğitimi öğretmenlerinden *Selim Sırrı Tarcan* tarafından çıkarılmıştır.
4. ***Terbiye Mecmuası:*** 1914’ten itibaren çıkmıştır. Başyazarı *Satı Bey*’dir.

5. **Terbiye Mecmuası:** Bir önceki ile aynı adı taşıyan bu dergi 1918’de Fenn-i Terbiye Encümeni tarafından çıkarılmıştır.

6. **Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası:** 1916’da çıkmaya başlamış önemli bir dergidir.

7. **Muallim:** 1916’dan itibaren çıkmaya başlamış önemli bir aylık dergidir ve başlıca eğitimci ve öğretmenler bu dergide yazılar yazmışlardır.

8. **İctihat, Sebilürreşat, Türk Yurdu** gibi dergilerde de eğitim konularında önemli yazılar yayınlanmıştır.

Taşrada, özellikle Darülmuallimin ve değerli eğitimci ve öğretmenlerin bulunduğu bazı kentlerde önemli dergiler yayınlanmıştır. Bunların başlıcaları şunlardır:

1. **Say ve Tettebbu:** Şubat 1911’de Edirne Darülmuallimini öğretmenlerinden *Nafi Atuf Kansu* ve *Mehmet Vehbi* tarafından çıkarılmıştır.

2. **Yeni Mektep:** Nisan 1911’de Üsküp Darülmuallimini Rüşdisi müdürü *Sabri Cemil* tarafından çıkarılmaya başlanmış aylık bir dergidir.

3. **Yeni Fikir:** Aralık 1911’de Manastır Darülmuallimini müdürü *Ethem Nejat* ve okulun öğretmenlerinden *Ferit* tarafından çıkarılmaya başlanmış aylık bir dergidir.

Yukarıda sayılan önemli gelişmelerin yanında bu dönemin sonlarına doğru, öğretmenlerin maaşlarını zamanında alamamaları sonucunda, öğretmenler “greve” de gitmişlerdir. İlk grevin 28 Şubat 1920 tarihinde yapıldığı, bu konuda *Zeki Sarıhan*’ın araştırmalarından anlaşılmaktadır (Altunya, 2008:29). Ayrıca 1919 yılında 30 sayfalık bir “*Muallimler Cemiyeti 1919 Senesi Heyet-i Umumiye Risalesi*” de yayımlanmıştır. Bu kitapçıkta, bu kuruluşun, güçlükler içinde neler yapmış olduğu açıklanmıştır (Binbaşioğlu, 2009:278). Öğretmenlerin örgütlülüğünün güzel sonuçlar doğurduğu önemli olaylar da bulunmaktadır. Örneğin Cumhuriyete giden yolda öğretmenlerin önemli katkıları olmuştur. Kurtuluş Savaşı döneminde (1919-1922) milli uyanış ve örgütlenmede öğretmenlerin büyük katkısı olmuştur.

Sonuç olarak denilebilir ki, Osmanlı döneminde öğretmenlerin sendikal örgütlenmesi istenilen düzeyde olmasa da öğretmenlerin kurdukları dernek ve cemiyetler, mesleki bilinç ve mesleki dayanışmanın oluşmasını sağlamıştır. Bu mesleki bilinç ve dayanışma Kurtuluş Savaşı yıllarında da olumlu şekilde yansımış ve bundan sonraki sendikal örgütlenmelere kapı aralamıştır. Nitekim Meydan'a (1986:18) göre 7 Mayıs 1922 yılında Ankara'da kurulan ve Türkiye'de ilk ciddi öğretmen örgütlenmesi olan "Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyetleri Birliği" bunun bir örneğidir. Bu cemiyet, yurdun farklı yerlerinde kurulan derneklerin temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmuş ve Cumhuriyet dönemindeki diğer örgütlenmelere önderlik etmiştir.

2.6.2.2. Cumhuriyet dönemi (1924-1995 arası)

Genel olarak kamu görevlileri özellikle de öğretmen sendikacılığı Cumhuriyet döneminde iniş çıkışlı bir seyir izlemiştir. Kimi zaman yasaklanmış kimi zaman yasalarla desteklenmiştir. Bu durum öğretmen sendikacılığının yeterli düzeye gelememesine yol açmıştır. Çeşitli nedenlere bağlı olarak yaşanan bu durumun nasıl bir görünüme sahip olduğunun irdelenmesi konunun anlaşılması bakımından önemlidir.

Cumhuriyet dönemi 1924 Anayasası bu konuda önemli bir yer tutmaktadır. Bu anayasada cemiyet kurma hak ve özgürlüğü getirilmiştir. Öztekin'in (1989:23) de vurguladığı gibi bu dönemde öğretmenler dışında diğer kamu görevlilerinin örgütlülüğüne pek rastlanmamaktadır. Öcal (1998:83) da 1924'ten sonra "Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyetleri Birliği"nin güçlendiğini bunda ise yöneticilerinin çoğunluğunun dönemin siyasetçilerinin olmasının etkisi olduğunu, birliğin 1925'te "Türkiye Muallimler Birliği" ismini aldığını belirtmektedir. Ayrıca bu birliğe yurdun diğer yerlerinde (özellikle İstanbul) kurulmuş cemiyetler de katılmıştır.

Bu dönem Türkiye Cumhuriyeti için inkılâpların devam ettiği bir süreçtir. Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı yenilikler kimi zaman kesintiye uğramış, kimi zaman da iç karışıklıklar bu örgütlenme sürecini olumsuz etkilemiştir. Nitekim Öztekin'e (1989:24) göre Şeyh Sait İsyanı nedeniyle çıkarılan Takrir-i Sükûn Yasası öğretmenlerin örgütlenmesini sekteye uğratmıştır. Yine aynı şekilde 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı da bu süreci olumsuz etkilemiştir.

Dünyayı saran bu buhrandan yedi yıl sonra yani 1936 yılında *İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti* kuruldu. Ancak bu cemiyet de istenilen örgütlenme düzeyini gerçekleştirememiştir ve kapanmıştır (Koç ve Koç, 2009:56). 1936'dan Türkiye'de çok partili yaşama geçilen yıl olan 1946'ya kadar öğretmenlerin örgütlenme çalışmalarına ara verilmiştir. Öcal'a (1998:83) göre bu durumun nedeni 1938'de çıkarılan 3512 Sayılı *Cemiyetler Kanunu*'dur. Çünkü bu kanun, 'sınıf' temeline dayanan dernek kurulmamasını öngörmüş ve kamu emekçilerinin bu yöndeki (dernek kurma) teşebbüslerine yasak getirmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin inişli çıkışlı bir durum çizen örgütlenme süreci tekrar bir kesintiye uğramıştır. 1940-1946 yılları arasında "Köy Enstitüleri Deneyimi" yaşanmıştır. Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerden bir kısmının yurt çapında önemli etkileri olmuştur. Akyüz (2011:394-397) bu öğretmenlerin; özellikle köy konularını, gerçeklerini işleyen edebi eserler vererek bir yazarlar topluluğu oluşturduklarını ve bu yolda edebi, sosyal, kültürel, politik etkinliklerde bulunduklarını; ayrıca bu öğretmenlerin, daha sonraki sol eğilimli öğretmen örgütlerinin kurulmasında ve çalışmalarında görev aldıklarını belirtmektedir. Tüm bunlara ek olarak Hasanoğlu Köy Enstitüsü bünyesinde 1942'de kurulan 'Yüksek Köy Enstitüsü'nün Ocak 1945'ten itibaren, öğretmenler arasında birlikteliği ve bilgilendirmeyi sağlamak üzere, 3 ayda bir, *'Köy Enstitüleri Dergisi'ni* çıkardığını da bildirmektedir. Bu dergi ile öğretmenlerin mesleki örgütlenmesine katkı yapıldığını söylemek mümkündür.

Suğur (1999:161) 1923-1946 yılları arasındaki öğretmen örgütlenmesini şöyle özetlemektedir: "Tek partili dönemde CHP'nin genel anlamda sisteme muhalefet edebilecek sınıfsal çıkarlara dayalı güçlü sendikaların ve örgütlerin partiden bağımsız bir şekilde gelişmesini engellemesi ve öğretmenleri parti tarafından kurulan Halkevleri'nin çatısı altında toplamak istemesi sonucu öğretmen örgütlenmesi resmi ideolojiden bağımsız bir gelişme çizgisi gösterememiştir. Öğretmen kuruluşları bu dönemde Cumhuriyet ilkelerini halka benimsetme yoluyla, modernleşme ve laikleşme sürecinde önemli bir rol oynamış olmalarına karşın öğretmen sorunları ile ilgilenen bağımsız bir mesleki örgütlenmeyi gerçekleştirememişlerdir".

Tüm bunların yanında, 1936-1946 yılları arasında yaklaşık 10 yıl süren yasaklılık, 1946 yılında tek partili yaşamdan çok partili yaşama geçişle sona ermiştir. Bu dönemde 3512 Sayılı Yasayla getirilen sınıf temelli dernek kurma yasağı kaldırılmıştır. Meydan'a

(1986: 19) göre bu dönemde mesleki birliklerin kurulmasına onay verilmiştir. Fakat memurların dernekleşmesini yasaklayan yasa maddesi geçerliliğini korumuştur. Buna rağmen birçok öğretmen derneğinin ortaya çıktığı görülür. Nitekim Koç ve Koç (2009:56) 1949 yılından başlayarak ve özellikle 1950’lilerde Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin oluşturdukları derneklerin, kamu çalışanlarının örgütlenmesine çok önemli katkılarda bulunduğunu belirtmektedir. Örneğin *Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu* (TÖDMF) da bu süreçte önemli bir rol oynamıştır. Bu federasyon 1961 Anayasası’na kadar öğretmen örgütlenmesinin mihenk taşı olmuştur. 1961 Anayasası’yla başlayan dönüm noktalarına göz atılması, bu sürecin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1961 Anayasası genellikle en özgürlükçü anayasası olarak nitelendirilmektedir. Koç ve Koç’a (2009:56) göre, 1961 Anayasası’nın 46. maddesi tüm ücretli ve aylıklı çalışanlara sendikalaşma hakkı tanıdı. Bunun üzerine işçilerin ve memurların ortak örgütlenmesi doğrultusunda bazı girişimler oldu. Anayasa’nın 46. maddesiyle tanınan bu hakla birlikte en örgütlü ve sistemli çalışma, öğretmenlerden geldi. Koç ve Koç’un da belirttiği gibi memur sendikacılığı noktasında öğretmenler önderlik yapmıştır. Nitekim bu dönemde de önemli sendikal girişimler öğretmenlerce gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde gerçekleştirilen sendikal girişimleri Koç ve Koç (2009:56-57) şöyle anlatmaktadır:

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu’nun 1962 yılında Samsun’da toplanan 15. Kurultayı’nda öğretmenlerin sendika kurması doğrultusunda çalışma yapılması kararlaştırıldı. Daha sonraki yıllarda bir taraftan ilgili yasanın çıkarılması için çaba gösterildi, diğer taraftan Türkiye Öğretmenler Sendikası’nın kurucuları hazırlandı. 1965 yılında Adapazarı’nda toplanan 18. Kurultay’da hem TÖS’ün kuruluşu müjdelendi, hem de üyelik çağrısında bulunuldu.

TÖS’ün müjdelenmesi eğitim camiasında hareketliliğe yol açmış ve yapılan üyelik çağrısı karşılık bulmuştur. Koç ve Koç (2009:57-58) bu süreci şöyle özetlemektedir:

“10 Temmuz 1965 tarihinde Ankara’da TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) kuruldu. TÖS, bu dönemin sendikaları içinde elimizde hakkında en fazla belge

bulunan sendikadır. TÖS'ün 1966 yılındaki tüzüğünde amaçları şöyle belirtiliyordu. “*Madde 3: Sendikanın amaçları üç bölümde toplanır: (i) Eğitim hizmetinde çalışanların, özellikle üyelerinin, ekonomik, hukuki ve sosyal, kültürel hak ve çıkarlarını korumak ve sağlamak. (ii) Eğitim mesleğinin, çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri, öğretmenlerin mesleğe ilişkin hak ve ödevleri, yurt çıkarları, insan hakları ve ilgili Anayasa hükümleri yönünde gelişmesine çalışmak. (iii) Eğitim mesleğinin gelişmesine, bu meslekte hizmet görenlerin ekonomik, hukuki ve sosyal, kültürel hak ve çıkarlarının korunup çoğaltılmasına ilişkin genel yurt sorunlarının çözümlenmesinde, ilgili demokratik kurumlara yardımcı olmak.*” TÖS, üyelerinin özlük haklarının çözümü için önemli girişimlerde bulundu; sıkıntıda olan üyelerine maddi yardım ve avukat yardımı sağladı. TÖS'ün üye sayısı 1966 yılı Temmuz ayında 21 bin, 1967 yılı Temmuz ayında 45 bin ve 1971 yılında da 72 bindi. TÖS'ün çağrısı üzerine ve İLK-SEN'in desteğiyle 15-18 Aralık 1969 tarihlerinde gerçekleştirilen öğretmen boykotuna 109 bin öğretmen katıldı. Bu eylem, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihindeki ilk genel grev girişimidir. 12 Mart 1971 sonrasında TÖS aleyhinde bir dava açıldı. Dava, 1976 yılında beraatla sonuçlandı”.

Görüldüğü gibi öğretmenlerin sendikal örgütlenmesinde TÖS adeta liderlik yapmıştır. Öcal'a (1998:85) göre, TÖS ile birlikte çok sayıda sendika daha kurulmuş ve bunlardan İLK-SEN (İlkokul Öğretmenleri Sendikası), TEK-SEN (Teknik Öğretmenler Sendikası) ve Milliyetçi Öğretmenler Sendikası çalışmalarıyla ses getirmişlerdir. Ancak yine Öcal'ın (1998:87) belirttiği gibi bu dönemin siyasal yapısı sendikal hareketlere de yansımış, başta TÖS olmak üzere çoğu sendika siyasetin güdümüne girmiştir.

Tüm bunların yanında, öğretmenler için günümüzde hala yasal anlamda yasak olan ilk grev girişiminin de bu dönemde yapıldığını görüyoruz. Ancak tüm bunların yanında öğretmenlerin sendikal örgütlenmesi yine inişli çıkışlı bir durum göstermiş ve bu girişimlerin aleyhinde çeşitli davalar açılmıştır. Bu davaların akabinde yasal düzlemde de bazı engellerin ortaya çıktığı görülmektedir. Nitekim Koç ve Koç'un da (2009:60) belirttiği gibi 1961 Anayasası'nın 1971 yılı Eylül'ünde değiştirilmesi ve kamu görevlilerinin sendikalara üye olmalarının yasaklanması sonrasında, bu örgütler tasfiye

edilmiştir. 119. maddeye konulan “işçi niteliği taşımayan kamu hizmetlilerinin mesleki menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacını güden kuruluşların bağlı olacakları hükümler kanunla düzenlenir” biçimindeki fıkra sonucu, devlet personelinin ve sendikalarının örgütlü ve kitlesel bir çabası olmamıştır.

12 Mart 1971 darbesinin hemen ardından Genel Başkan Fakir Baykurt, Genel Başkan Yardımcısı Dursun Akçam, Genel Sekreter Osman K. Akol olmak üzere TÖS yöneticileri ve hemen hemen tümü de TÖS üyesi 3600 öğretmen ve eğitimci gözaltına alınmış ve bunların bir bölümü tutuklanmıştır. TÖS, tüm öteki memur sendikalarıyla birlikte 20 Eylül 1971 tarihinde askeri yönetim tarafından kapatılmıştır. Kapatıldığında 535 şubesi, 72 000 dolayında üyesi vardı. Tutuklanan TÖS yöneticileri TÖS’ün malvarlığını yeni kurulan TÖB-DER’e (Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği) devretmiştir.¹⁴

1971-1980 yılları arasında kamu çalışanlarının (dolayısıyla öğretmenlerin) örgütlenmesi dernekler aracılığıyla gerçekleşir. Bu yıllarda Türkiye’de yaşanan siyasi saflaşmalar memurlar arasında da görülür. Ortak sınıf çıkarları veya mesleki çıkarlar yerine siyasi saflaşmalar ön plandadır (Koç ve Koç, 2009:61). TÖM-DER, TÖB-DER, POL-DER, TÖMAS, TÖS-DER, ÜLKÜ-TEK, ÜLKÜ-BİR-ÖĞRET, MEF-DER, HÜR-DER, TRT-DER, TÖM-PTT-DER, SAYIŞTAY-DER, TÖD, TİM-DER, TÖMÖD, ÜNAY, GENEL-DER, MEM-DER...vb. bu dönemin önemli memur ve öğretmen derneklerinden bazılarıdır. 1971-1980 döneminde bu derneklerin öğretmenlerin sendikal örgütlenme yolunda ne tür katkılar yaptığına kısaca değinilmesi sürecin anlaşılması bakımından önemlidir. Örneğin bu dönemin önemli öğretmen derneklerinden ikisi ÜLKÜ-BİR (*Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği*) ve TÖB-DER (*Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği*)’dir.

ÜLKÜ-BİR ’in amacı, bütün öğretim üyeleri ve yardımcıları ile öğretmenleri Türk Yurdu’nun ve Milleti’nin bölünmez bir bütün olduğu esası ile Türk milliyetçiliği ve Atatürk’ün “muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmak” ülküsü etrafında toplayarak aralarında sosyal, kültürel ve mesleki dayanışmayı sağlamaktır. ÜLKÜ-BİR’in yaklaşık 40 bin üyesi vardır (Koç ve Koç, 2009:62). Ayrıca 1979’dan başlayarak “Ülküm-Bir”

¹⁴ Yalçın, K. (2012). Bir zamanlar bir TÖB-DER vardı <http://www.kemalyalcin.com> (Erişim tarihi: 24.06.2012)

adlı dergiyi çıkarmışlardır (Demir, 1991:72). 1971 yılında kurulan dernek, bu dönemde etkili olmuş öğretmen derneklerinden biridir. Yine bu dönemde etkili olmuş derneklerden biri de 3 Eylül 1971 yılında kurulan TÖB-DER'dir.

1971'de ilk olarak Türkiye Öğretmenler Birliği (TÖB) adı ile kurulan ancak İşçileri Bakanlığının 'birlik' sözcüğünden ötürü tüzüğünü onaylamaması üzerine "Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'ne (TÖB-DER)" daha sonra sadece öğretmenleri değil yönetici, memur, hizmetli tüm eğitim çalışanlarını bir araya getirmek amacıyla 'Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'ne (TÖB-DER)" dönüşmüştür. 1981'de mahkeme kararı ile kapatılmıştır.¹⁵ TÖB-DER' in üye sayısı 200 bine, şube sayısı 650'ye ulaşmıştı. 12 Eylül sonrasında bu derneklerin büyük bir bölümünün çalışması engellenmiştir (Koç ve Koç, 2009:61-63). 12 Eylül 1980 dönemine kadar, öğretmenlerin sendikal örgütlenmesi böyle bir süreç izlemiştir. 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte öğretmenlerin dernek kurma hakları, Koç ve Koç'un da (2009:68) belirttiği üzere, 1983 yılında 2908 sayılı Dernekler Yasası ile önemli ölçüde kısıtlanmıştı; öğretmenler dernek kuramıyorlar ve ancak MEB'in tespit ve ilan ettiği derneklere üye olabiliyorlardı. Görüldüğü gibi öğretmenlerin sendikal örgütlenme süreci çeşitli nedenlerle tekrar sekteye uğratılmıştır. Bu durum 1984-85'lere kadar sürmüştür.

12 Eylül Darbesi'nden sonra öğretmenlerin yeniden örgütlenmesine yönelik ilk çalışmalar Ankara'da 1984-1985 yıllarında başlar. Bazı öğretmenler, bu amaçla bir meslek dergisinin çıkarılmasına karar verir ve "*Abece*" adlı bir dergi yayımlanır (Koç ve Koç, 2009:68).

Abece Dergisi, 1986 yılı Nisan ayından başlayarak yayımlanır. Derginin sahibi Ali Bozkurt (TÖB-DER'in 1971-1975 dönemi genel başkanı), genel yayın yönetmeni Nazım Bayata'dır. 1989 başında sürümü 7 bine ulaşan dergi, örgütlenme istemini yaratmada, eğitim sorunlarını gündeme getirmede önemli katkılar sağlar. 1990 yılı içinde Eğitim-Der'de başlayan çekişmeler nedeniyle de Ağustos 1990'da sürümü sıfıra düşer ve 1990 sonlarında yeniden çıkmaya başlar (Eğitim-İş kuruluş dönemi çalışma raporu 1992'den aktaran Koç ve Koç, 2009:69). *Abece Dergisi*, 1980-1990 yılları arasında, öğretmenlerin örgütlenme arayışlarını başlatmış ve bu yöndeki çalışmalara öncülük etmiştir. Bu öncülüğün sonucunda EĞİT-DER kurulmuştur.

¹⁵ <http://haber.sol.org.tr/sonuncu-kavga/tob-der-yeniden-haberi-30087> (Erişim tarihi: 25.06.2012)

Eğit-Der (Eğitimciler Derneği), 12 Eylül 1980 sonrası eğitim çalışanlarını bir araya getirmenin ilk adımı olduğu için eğitimciler açısından anlamlı ve önemli bir yer tutan bir dernektir. Ayrıca sendikal haklar ve mesleki örgütlülüğün temellerinin atıldığı bir yapı olma özelliğine de sahiptir.

Eğit-Der (Eğitimciler Derneği) 16 Şubat 1988 tarihinde 7 eski öğretmen tarafından kurulmuştur. Eğit-Der'in Kurucular Kurulunun ilk toplantısında Genel Başkanlığa Ali Bozkurt, Genel Sekreterliğe Mustafa Meriç, Genel Saymanlığa Binali Seferoğlu, seçilmiş, Feyzullah Ertuğrul, Cemil Çakır, Kenan Keleş ve Zeki Löker yönetim kurulu üyesi olarak görev almışlardır.¹⁶ Tüzüğü'nün 2. maddesine göre Eğit-Der'in amacı şu şekilde ifade edilmiştir: "Üyelerinin ortak sosyal, hukuki, ekonomik, dinlenme, kültürel ve mesleki ihtiyaçlarını karşılamaktır (Eğitimciler Derneği Tüzüğü, 1988:3)". Milli Eğitim Bakanlığı asıl üyeliğe izin vermediği için çalışan öğretmenler Eğit-Der'e ancak 'fahri' üye olabiliyorlardı (Koç ve Koç, 2009:71). Buna rağmen Eğit-Der, öğretmenlerin sendikalaşması sürecine önemli katkılarda bulunmuştur. Eğit-Der'in yaptığı bu çalışmalar Türkiye'de kamu kesiminde çalışan başta öğretmenler olmak üzere diğer memurların sendikalaşma süreçlerini hızlandırmıştır. Eğit-Der'in bu çalışmaları, 1990'lı yılların ilk öğretmen sendikasını da beraberinde getirmiştir. Nitekim Koç ve Koç'un (2009:75) da belirttiği üzere, Eğit-Der yöneticilerinin 1990 yılında düzenledikleri çeşitli toplantılarda sendikalaşma konusunda adım atılmasını gündeme getirdikleri görülmektedir. 13 Ocak 1990 günü Ankara'da yapılan toplantıda iki görüş ortaya çıkmıştır. İlki, sendikanın bir an önce kurulması; ikincisi ise sendika kurmak için şartların henüz olgunlaşmadığıdır. Fakat sonuçta ilk seçenek kabul edilmiş ve 15 Şubat 1990 tarihinde çıkarılan genelge ile sendikalaşma süreci başlatılmıştır. Görüldüğü üzere bu genelge öğretmen sendikacılığının dönüm noktalarından biri olmuştur. Yine Koç ve Koç'un (2009:77) aktardığı üzere bu genelgede "sendikal haklar komisyonları oluşturulması isteniyor, eğitim işkolunda çalışan herkesin sendika kurucusu olabileceği belirtiliyor ve kurucu olmak isteyenlerin bulundukları yerdeki Eğit-Der şubesine gerekli belgelerle başvurması gerektiği" anlatılıyordu. Bu girişimlerle, öğretmenlerin sendikalaşma süreci resmen başlatılmış oluyordu. Bu süreç sonunda 28 Mayıs 1990'da Eğitim-İş, 13 Kasım 1990'da ise Eğit-Sen sendikaları kurulmuştur.

¹⁶ <http://www.egitder.org.tr/tarihce.html> (28.06.2012)

Eğitim-İş, 28 Mayıs 1990 yılında, Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası adıyla kurulmuştur. 1971 sonrasında kurulan ilk memur sendikasıdır. Eğitim İş'in illerde 62, ilçelerde 425 olmak üzere toplam 487 Şubesi ve 50 bin üyesi vardı.¹⁷ Eğitim-İş'i kuranlar, siyasal tercihlerine bakılmaksızın tüm eğitim çalışanlarını örgütlemeyi amaçlıyor ve siyasal hareketlerin sendikaları dışarıdan yönetme girişimlerine karşı çıkıyordu. Bunun yanında sendikal anlayışlarını yazılı bir metin haline getirmişlerdir. Sendikanın amacı, “bizim sendikamız, ekonomik, sosyal, özlük ve mesleki sorunlarımızın çözümü için, eğitim işverenleriyle bizim adımıza toplu pazarlık yapan, haklarımızı koruyan ve geliştiren bir örgüt olacaktır” biçiminde ifade edilmiştir (Koç ve Koç, 2009:79). Bu dönemde kurulan sendikalardan biri olan Eğitim-Sen de önemli bir çabanın sonucunda kurulmuştur.

Eğitim-Sen, 13 Kasım 1990 yılında, “*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası*” adıyla 333 eğitim emekçisi tarafından kurulmuştur. 80 Şubesi ve 59.830 üyesi vardı.¹⁸ 27 Ekim 1990'da İstanbul Ümraniye'de yapılan Kurucular Kurultayı'nda sendikanın tüzüğü, programı, kurucuları ve toplam 373 kurucu üyenin temsil ettiği iller belirlenir: İstanbul, Ankara, Mardin Aksaray, Kırşehir, İzmir, Kars, Çorum, Zonguldak, Antakya, Trabzon, Bolu, Sakarya, Antalya, Uşak, Kocaeli, Manisa, Diyarbakır, Şırnak, Rize, Kütahya, Ordu, Malatya, Kayseri, Bursa, Eskişehir, Kırıkkale, Sivas ve Burdur. Kurultayda yapılan seçimler sonucunda, Genel Başkanlığa İsmet Aktaş, Genel Sekreterliğe Turan Günata, Örgütlenme Sekreterliğine Mahmut Öktem, Mali Sekreterliğe Tevfik Atam, Eğitim Sekreterliğine Cengiz Aşkıncı, Üyeliklere Füsün İşcan, Suna Uzuner, Muhsin Bostancı ve Şahin Çoban seçildiler. Yapılan seçimlerden sonra sendikanın kurulması için 13 Kasım 1990 tarihli dilekçe ile İstanbul Valiliği'ne resmi başvuruda bulunulur.¹⁹ Tüzüğünde sendikanın amacı, “*Madde 2: Eğitim-Sen, tüm maddi değerlerin yaratıcısı emek olduğundan hareket ederek, çalışma yaşamında üyelerinin ekonomik, demokratik, akademik, sosyal, hukuksal, kültürel ve özlük hak ve çıkarlarını koruyup geliştirmeyi amaçlar*” biçiminde ifade edilmiştir. Yine Tüzüğe (madde 4 ve 5) göre, sendika, “MEB'e bağlı okullar, MEB'in denetiminde bulunan kamu ve özel kişilere ait dershaneler, özel okullar, kurslar, anaokulları, kamuya ya da vakıflara ait yüksek okul,

¹⁷ <http://kahramanmaras.egitimsen.org.tr/mucadele.html> (Erişim tarihi: 29.06.2012)

¹⁸ <http://kahramanmaras.egitimsen.org.tr/mucadele.html> (Erişim tarihi: 29.06.2012)

¹⁹ <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/1400.pdf> (Erişim tarihi: 29.06.2012)

fakülte üniversite ve akademilerde çalışan eğitim emekçilerini örgütleyecekti. Sendika aidatı (madde 6), brüt çıplak maaşın yüzde 2'si düzeyindeydi (Koç ve Koç, 2009:472-473). 1985-1990 yılları arasında dernekler ve meslek örgütleriyle sürdürülen sendikal örgütlenme çalışmaları, bu iki sendikanın kurulmasıyla yeni bir boyut kazanmış ve öğretmenlerin sendikal örgütlenme sürecinde yeni bir döneme geçilmiştir. Nitekim 14 Şubat 1992'de Eğitim Bir-Sen, 18 Haziran 1992'de Türk Eğitim-Sen, 23 Ocak 1995'te Eğitim-Sen kurulmuştur. Bu tarihten önce (1995'ten önce) dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü tarafından 20 Ocak 1994 tarihinde "Kamu Görevlileri Kanun Taslağı Sendikaları" hazırlanır.

Taslak yalnızca sendikalara ilişkindir. Dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından Bakanlar Kurulu'na götürülmüş ve yapılan görüşmeler sonrasında "kamu çalışanlarının toplu pazarlık haklarını kullanmaları ile ilgili bir taslağın da hazırlanması kararlaştırılmış; yerel yönetimlerden başlayarak, kamu çalışanlarının grev haklarını kullanmalarıyla ilgili aşamalı bir geçişin uygun olacağı konusu ilke olarak benimsenmiştir. Ayrıca tasarı kamu görevlileri bakımından önemli bir içeriğe de sahiptir. Bu tasarıyı daha da güçlendiren bir karar, o dönemlerde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından verilmiştir. Koç ve Koç'un (2009:315) aktardığına göre, bu Daire'nin Balıkesir Eğitim-İş Şubesi ile ilgili yayınladığı gerekçeli kararında, Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) sözleşmelerine gönderme yapılarak, bu örgütlerin "mesleki dayanışma örgütü" olarak tüzel kişiliğe sahip olduğunu ve yasal olduklarına karar verilmiştir. Ancak bunlara rağmen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan taslakla istenilen sonuca ulaşamamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile kamu çalışanları sendikaları üst örgütlenmelerinin temsilcileri arasında 11 Şubat 1994 tarihinde yapılan görüşmelerde anlaşma sağlanamamıştır. Ancak memurların (dolayısıyla öğretmenlerin) sendikal haklar elde etme çabaları hız kesmemiş ve dönemin siyasal partileri (DYP, ANAP, SHP) tarafından bu sese kulak verilmiş ve 1995 yılında, bu yönde Anayasa değişikliği yapılması için teklifler verilmiştir. Yapılan değişiklikle kamu görevlilerinin –öğretmenlerin- sendikal örgütlenme haklarına Anayasal teminat getirilmiştir.

23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 Sayılı Kanunla 1982 Anayasası'nın 51., 52., 53. ve 54. maddelerinde değişiklik yapıldı. Ancak bu değişiklikler çeşitli yönleriyle sendikaları

memnun etmemiştir. Bunların başında “grevli ve toplu iş sözleşmeli sendikal hakların” tanınmaması gelmiştir. Grevli ve toplu sözleşmeli sendikal haklardan yoksun olan bu değişiklik, öğretmenlerin sendikal hakları noktasında önemli bir aşama olarak görülebilir. Ayrıca, toplu sözleşme hakkı, 25.06.2001 tarihinde kabul edilen “Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu” ile elde edilmiştir. Budan sonraki bölümde, günümüz Türkiye’inde faaliyet gösteren ve yüksek oranda üyeye sahip bazı öğretmen sendikaları ele alınacaktır.

2.6.2.3. Günümüz öğretmen sendikaları

Türkiye’de çeşitli konfederasyonların bünyesinde faaliyet gösteren çok sayıda öğretmen sendikası mevcuttur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılan çalışmada ve 7 Temmuz 2011 tarih ve 27987 Sayılı Resmi gazete ile 10 Ağustos 2012 tarih ve 28380 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan verilere göre, ülkemizde, 2011 yılında toplam 1.874.543 memurun 1.195.102’si sendikalıdır. “Eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda çalışan toplam memur sayısı ise 909.168’dir. Bunların 524.584 tanesi sendika üyesidir. Bu sayı % 57.69’luk bir sendikalaşma oranına tekabül etmektedir. Aynı şekilde 2012 yılında toplam 2.017.978 memurun 1.375.661’i sendikalıdır. “Eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda çalışan toplam memur sayısı ise 951.360’tır. Bu memurların 605.691 tanesinin sendika üyeliği bulunmaktadır. Yine bu rakamlar % 63.62’lik bir sendikalaşma oranına tekabül etmektedir. 2011 ve 2012 yılı verileri karşılaştırıldığında sendikalaşma oranında % 5.93’lük bir artışın meydana geldiği görülmektedir. Bu istatistiklerle (Eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” hizmet kolunda faaliyet gösteren sendikalara ait) ilgili ayrıntılı tablolar aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. 2011 Yılı “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” Hizmet Kolu Sendikaları ve Üye Sayıları Dağılımı ve Sendikalaşma Oranı

Kamu Görevlileri Sendikasının Ünvanı	Bağlı Olduğu Konfederasyon	Sendika Dosya No	Toplam Üye Sayısı	Sendikalaşma Oranı (%)	
TÜRK EĞİTİM-SEN (Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)		TÜRKİYE KAMU - SEN	12	179.300	19,72
EĞİTİM - SEN		KESK	14	115.949	12,75
(Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)					
EĞİTİM - BİR - SEN		MEMUR-SEN	28	195.695	21,52
(Eğitimciler Birliği Sendikası)					
ÇES		BAĞIMSIZ	41	19	0,00
(Çağdaş Eğitimciler Sendikası)					
TEM - SEN		BAĞIMSIZ	43	1.967	0,22
(Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası)					
ÖZGÜR EĞİTİM-SEN		BAĞIMSIZ	106	404	0,04
(Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası)					
ANADOLU EĞİTİM-SEN		DESK	112	245	0,03
(Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası)					
ATA EĞİTİM-SEN		BAĞIMSIZ	116	61	0,01
(Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası)					
EĞİTİM-İŞ		BİRLEŞİK KAMU-İŞ	120	23.353	2,57
(Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası)					
TEÇ-SEN		BAĞIMSIZ	125	4.648	0,51
(Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası)					
KUVAYI EĞİTİM-SEN		BAĞIMSIZ	126	9	0,00
(Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası)					
EĞİTİM HAK-SEN		HAK-SEN	132	687	0,08
(Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası)					
AND-SEN		BAĞIMSIZ	138	442	0,05
(Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası)					
EÇSEN		BAĞIMSIZ	153	4	0,00
(Eğitim Çalışanları Sendikası)					
TÜM EĞİTİM BİR-SEN		BAĞIMSIZ	154	58	0,01
(Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası)					
BAĞIMSIZ EĞİTİM ÇALIŞANLARI SENDİKASI		BASK	156	251	0,03
(Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)					
DES		BAĞIMSIZ	161	402	0,04
(Demokrat Eğitimciler Sendikası)					
BİRLİK EĞİTİM-SEN		BAĞIMSIZ	163	281	0,03
(Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)					
EY-SEN		BAĞIMSIZ	166	171	0,02
(Eğitim Yöneticileri Sendikası)					
BİLGEÇ-SEN		BAĞIMSIZ	168	122	0,01
(Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası)					

EĞİTİM SÖZ-SEN (Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	170	255	0,03
MEÇ-SEN (Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	172	25	0,00
TEG-SEN (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	173	136	0,01

Kaynak: 07.07. 2011 Tarihli Resmi Gazete

Tablo 3. 2012 Yılı “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” Hizmet Kolu Sendikalarının Üye Sayıları Dağılımı ve Sendikalaşma Oranı

Kamu Görevlileri Sendikasının Ünvanı	Bağlı Olduğu Konfederasyon	Toplam Üye Sayısı	Sendikalaşma Oranı (%)
TÜRK EĞİTİM-SEN (Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU-SEN	205.724	21,62
EĞİTİM-SEN (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)	KESK	125.316	13,17
EĞİTİM-BİR-SEN (Eğitimciler Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	231.472	24,33
ÇES (Çağdaş Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	22	0,00
TEM -SEN (Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	1.759	0,18
ÖZGÜR EĞİTİM-SEN (Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	696	0,07
ANADOLU EĞİTİM-SEN (Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	428	0,04
ATA EĞİTİM-SEN (Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	53	0,01
EĞİTİM-İŞ (Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	29.872	3,14
TEÇ -SEN (Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	6.362	0,67
KUVAYI EĞİTİM-SEN (Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası)	BAĞIMSIZ	27	0,00
EĞİTİM HAK-SEN (Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	849	0,09
AND-SEN (Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	490	0,05
EÇSEN (Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	2	0,00
TÜM EĞİTİM BİR-SEN (Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	78	0,01
BAĞIMSIZ EĞİTİM ÇALIŞANLARI SENDİKASI (Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	123	0,01
DES (Demokrat Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	428	0,04
BİRLİK EĞİTİM-SEN (Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	513	0,05

EY-SEN (Eğitim Yöneticileri Sendikası)	BAĞIMSIZ	127	0,01
BİLGEÇ-SEN (Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	111	0,01
EĞİTİM SÖZ-SEN (Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	93	0,01
MEÇ-SEN (Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	36	0,00
TEG-SEN (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	234	0,02
DEMOKRATİK EĞİTİM SEN (Demokratik Eğitim Çalışanları Sendikası)	DESK	19	0,00
METESSEN (Mesleki ve Teknik Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	271	0,03
AKTİF EĞİTİM-SEN (Aktif Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	402	0,04
BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN (Bağımsız Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası!)	BAĞIMSIZ	109	0,01
EĞİTBİL-SEN (Eğitim ve Bilim çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	75	0,01

Kaynak: 10.08. 2012 Tarihli Resmi Gazete

Tablodan da anlaşılacağı üzere, üye sayısı ve sendikalaşma oranı bakımından “Eğitim Bir-Sen, Türk Eğitim-Sen ve Eğitim-Sen” sendikaları ilk üç sırada yer almaktadır. Bu veriler ışığında çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” hizmet kolunda en fazla üyeye sahip üç sendika hakkında bilgi verilecektir.

2.6.2.3.1. *Eğitim-sen (eğitim ve bilim emekçileri sendikası)*

Eğitim-Sen, diğer adıyla “Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası”, Eğitim-İş ve Eğitim-Sen’in birleşmesiyle 23 Ocak 1995’te kuruldu (Koç ve Koç, 2009:480). Genel merkezi Ankara’da bulunan Eğitim-Sen, KESK’e (*Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu*) bağlı bir sendikadır ve Türkiye genelinde 100 şubesi bulunmaktadır.

Eğitim-Sen’in amaçları, tüzüğünün 2. maddesinde şöyle belirtilmiştir: Eğitim-Sen; tüm maddi ve insani değerlerin yaratıcısının emek olduğundan hareketle; “Evrensel değerleri gözetken ve yerel farklılıkları zenginlik olarak kabul eden bir emek örgütü olarak savaşı ve sömürsüz bir dünya hedefiyle ülkemizde ve dünyada her türlü baskıcı yönetime karşı demokrasi ve dayanışma kültürünü savunur.”²⁰ Yayın noktasında da çalışmalar yapan Eğitim-Sen, “*Eğitim Bilim Toplum*” adlı üç ayda bir çıkan hakemli bir dergi ve “*Eğitim-Sen*” adlı aylık bir bülten çıkarmaktadır.

Peki, Eğitim-Sen hangi özelliklere sahip ve hangi ilkeleri savunan bir sendikadır? Bu soruya şöyle cevap vermek mümkündür. Öncelikle Eğitim-Sen sol görüşleri

²⁰ http://www.egitimsen.org.tr/pdf/tuzuk_son_hali.pdf (Erişim tarihi: 30.06.2012)

benimsemiş bir sendika olarak bilinmektedir. Dolayısıyla siyasal ideoloji olarak sol yelpazede yer alan siyasal partilere oy verme eğilimini gösteren bir üye profiline sahiptir. Ayrıca, Eğitim-Sen kendini emekçilerin kitle sınıf örgütü olarak görür ve kapitalist toplumlarda çıkarları birbirleri ile uyuşmayan iki toplumsal sınıfın varlığını (Burjuva / Sermaye Sınıfı; İşçi / Emekçiler) kabul eder. Bu nedenle “sınıf” temelli bir sendikacılık anlayışına sahiptir. Eğitim-Sen “kadın emeğini” ön planda tutan ve sık sık “emekçi kadın” söylemini kullanan bir sendikadır. Bunların yanında Eğitim-Sen hakkında şunlar söylenebilir:

Eğitim-Sen, öncelikle, başta öğretmenler olmak üzere eğitim iş kolunda çalışanların sosyo-ekonomik haklarını ve çıkarlarını temsil etmek ve grevli, toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını elde edebilmelerini sağlamak için “işkolu” bazında kitlesel örgütlenme biçimini savunan bir sendikadır. Sendikal mücadelede siyasal ve sınıf temelli radikal bir sendikal mücadeleyi öngörür. Eğitim iş kolunda kurulan tüm sendikaların birleşmesinden yana bir tavır içerisinde dir. Daha iyi bir ücret ve çalışma koşullarının yanısıra sosyal ve demokratik hakların kazanımı için grevli ve toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı elde edebilmede diğer örgütlü emekçi güçlerle kolektif bir şekilde devlete baskı yapma konusunda daha direkt ve daha ısrarlı sendikalaşma mücadelesi içerisine girmiştir (Suğur, 1999:172). Suğur’un tespitlerine ek olarak Eğitim-Sen’le ilgili olarak şunlar söylenebilir:

- Sendikacılığı, sınıf bilincinin kazanıldığı, sınıf mücadelesinin öğrenildiği bir ‘okul’ olarak görür,
- Sendikaların yapısının oluşmasında üyelerinin niteliğinin, bilinç düzeyinin ve dünyaya bakışının önemli rol oynadığını savunur,
- Sendikaları demokrasinin hayati unsurları olarak görür,
- Atatürk İlke ve İnkılâpları konusunda hassasiyet gösterir,
- Her kademedede parasız eğitimi savunur,
- Sisteme daha az entegre olmayı ve kendilerini daha çok muhalif konumda tutmayı; demokratik yönetim ve katılımı (Fırat, 2009:152) savunur,

- Din ya da milliyet eksenli olan sendikalara göre bir güce itaatten ve tapınmadan daha uzak durmayı (Fırat, 2009:152) savunur,
- Memurların (dolayısıyla öğretmenlerin) sendikal anlamda “grev ve toplu sözleşme” hakkına sahip olmasını savunur.

Kısaca Eğitim-Sen, siyasal görüş olarak sol kanada yakın olan (özellikle DSP ve CHP’ye yakın duran), çalışanların sınıfsal özelliklerini ön planda tutan, dolayısıyla öğretmenlerin sosyal sınıf olduğunu ve öğretmenlerin sınıfsal bir mücadele içerisinde olmasını ve bu yönde hareket etmeleri gerektiğini savunan bir sendikadır.

2.6.2.3.2. *Türk eğitim-sen (Türkiye eğitim, öğretim ve bilim*

hizmetleri kolu kamu çalışanları sendikası)

Türk Eğitim-Sen, diğer adıyla “Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası” 18 Haziran 1992 yılında kurulmuştur. Genel merkezi Ankara olan Türk Eğitim-Sen, Türkiye Kamu-Sen’e (Türkiye Kamu Çalışanları Sendikası Konfederasyonu) bağlıdır. Türk Eğitim-Sen’in 95 şubesi bulunmaktadır.

Sendikanın resmi internet sitesinde Türk Eğitim-Sen’in vizyonu ve misyonu şöyle belirtilmiştir: “Değişen dünya düzeni içerisinde çağdaş, milli, eşitlikçi, gelişime ve değişime açık bir eğitim sistemi ile sosyal adaletin ve refahın en üst düzeye çıktığı, düşünen, üreten, fikri hür, vicdanı hür katılımcı bireylerin yetiştirildiği ve bu eğitim sistemini yürütecek ve geliştirecek eğitim çalışanlarının ekonomik ve sosyal kaygılarının olmadığı bir Türkiye.”

Eğitim çalışanlarının ekonomik ve sosyal haklarını geliştirmek, mesleki gelişimlerinin ve yükselmelerinin önündeki engelleri kaldırmak, çağdaş, bilimsel ve milli bir eğitim ortamı oluşturmak, çalışma barışını sağlamak, haksızlıklarla mücadele etmek için hukuki zeminden çıkmadan her türlü eylem ve etkinliği yapmak ve bunun için de haklarının ve hukukunun bilincinde örgütlü bir çalışan kitlesi oluşturmak.²¹ Türk Eğitim-Sen, “Eğitim ve Toplum”, “Eğitimin Sesi”, “İşte Sendika İşte Mücadele”, “20. Yıl Türk Eğitim-Sen”, “Çalışma Hayatında Kadın Sorunları ve Türk Eğitim-Sen” adlı yayınlar çıkarmaktadır.

²¹ <http://www.turkegitim.sen.org.tr> (Erişim tarihi: 30.06.2012)

Türk Eğitim-Sen'in temel karakteristik özellikleri konusunda ise şunlar söylenebilir: Türk Eğitim-Sen, eğitim iş kolunda milliyetçi görüşleri benimsemiş ve sağ kanada yakın bir sendikadır. Çınar (2008'den aktaran Fırat, 2009, s.149) milliyetçi sendikacılığı benimsemiş olan Türk Eğitim-Sen'in, sendikacılığı sınıf mücadelesi olarak görmediğini ve MHP ile organik bağının olduğunu belirtmektedir. Nitekim Akkaya'ya (2009'dan aktaran Fırat, 2009, s.149) göre Milliyetçi Çalışma Partisi'nin 1988 yılı parti programında, milliyetçilerin sendikaları sınıf mücadelesi olarak görmedikleri ifade edilmektedir. Yine Fırat'a göre Türk Eğitim-Sen, muhafazakârlık bileşik değer tipinde yer alan "geleneksellik" değer boyutuna da önemli oranda önem yükleyen, "bütünleşme ve aidiyet" duygularının güçlü olduğu, "güvenlik" değer boyutuna diğer sendikalara oranla daha fazla önem yükleyen bir sendikadır. Zaten güvenlik, iç ve dış tehdit söylemlerinin milliyetçi söylemler olduğunu belirtir.

2.6.2.3.3. Eğitim bir-sen (eğitimciler birliği sendikası)

Memur-Sen Konfederasyonu'na bağlı Eğitim Bir-Sen (Eğitimciler Birliği Sendikası), 14 Şubat 1992 tarihinde eğitimci, şair ve yazar Mehmet Akif İnan ve arkadaşları tarafından kuruldu. Genel merkezi Ankara olan Eğitim Bir-Sen'in 94 şubesi bulunmaktadır. 15 Mayıs 2011 tarihi itibarıyla 195.695 üyeyle eğitim hizmet kolunda "genel yetkili" sendika olmuştur. Resmi internet sitesinde sendikanın hedefi, "*Hedefimiz, kamu çalışanlarının en büyük sendikası olarak önümüzdeki dönemde eğitim çalışanlarının hak ve menfaatlerini en iyi şekilde korumak ve geliştirmek olacaktır.*"²² biçiminde ifade edilmiştir.

Eğitim Bir-Sen'in faaliyet alanı, tüzüğünün 2. maddesinde, "*Madde 2- Sendika, Türkiye genelinde eğitim-öğretim ve bilim hizmet kolunda faaliyet gösterir. İlgili mevzuatta bu hizmet kolunda olduğu belirtilen kamu kurum ve kuruluşları, sendikanın faaliyet alanına dâhildir*" biçiminde ifade edilmiştir.

Eğitim Bir-Sen, "*Araştırmalar, Dergiler, Haber Bültenleri, Üniversite Bültenleri, Basın Kataloqları, Kitaplar, Broşürler ve Afişler*" adı altında yayınlar çıkarmaktadır. Örneğin, "Eğitime Bakış", "Eğitim ve İnsani Bilimler" çıkardığı önemli dergilerdir.

²² www.egitimbirsen.org.tr/sendika (Erişim tarihi: 30.06.2012)

Eğitim Bir-Sen, eğitim iş kolunda muhafazakâr görüşleri benimsemiş ve sağ kanada yakın olan bir sendikadır. Eğitim-Sen'in aksine sendikal mücadelede siyasal ve sınıf temelli radikal bir sendikal mücadeleyi öngörmeyen bir sendikadır. Eğitim Bir-Sen dini değerler noktasında hassasiyetleri olan, gelenekselliğe sıkça vurgu yapan bir sendikal örgütlenme olarak da bilinmektedir. Fırat'a (2009:149) göre de Eğitim Bir-Sen'in dinsel inançları referans alan ve AKP'ye yakın duran insanlardan oluştuğu gözlenmektedir.

Türkiye'de üye sayısı bakımından ilk üç sırada yer alan (Eğitim Bir-Sen, Türk Eğitim-Sen, Eğitim-Sen) bu sendikaların yanında, yine öğretmenler tarafından kurulan başka önemli sendikalar da bulunmaktadır. İzleyen bölümde diğer öğretmen sendikaları özetlenecektir.

2.6.2.3.4. Diğer öğretmen sendikaları

Türkiye'de "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri" hizmet kolunda 2012 Ağustos ayı itibariyle 28 sendika bulunmaktadır. 2011 yılına ait tabloda da yer almayan "Aktif Eğitim-Sen (Aktif Eğitimciler Sendikası)" ve "Eğit-Bilsen (Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası)" en son kurulan sendikalardır. Aktif Eğitim-Sen 1 Mart 2012, Eğit-Bilsen ise 26 Mart 2012 tarihinde kurulmuştur. Ancak 2012 Eylül ayı itibariyle "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri" hizmet kolunda faaliyet gösteren sendika sayısı 30 olmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 190 dosya numarasıyla "Söz Eğitim-Sen (Eğitim Çalışanları Sözcüsü)" ve 193 dosya numarasıyla "Yeni-Sen (Yeni Nesil Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası)" adıyla iki yeni sendika kurulmuştur. Buna göre Türkiye'de "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri" hizmet kolunda faaliyet gösteren sendikaların isimleri şöyledir: **"TÜRK EĞİTİM-SEN** (Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası), **EĞİTİM – SEN** (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası), **EĞİTİM BİR – SEN** (Eğitimciler Birliği Sendikası), **ÇES** (Çağdaş Eğitimciler Sendikası), **TEM – SEN** (Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası), **ÖZGÜR EĞİTİM-SEN** (Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası), **ANADOLU EĞİTİM-SEN** (Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası), **ATA EĞİTİM-SEN** (Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası), **EĞİTİM-İŞ** (Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası), **TEÇ-SEN** (Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası), **KUVAYI EĞİTİM-SEN** (Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası), **EĞİTİM HAK-SEN** (Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası), **AND-SEN** (Anadolu Eğitim

Çalışanları Birliği Sendikası), **EÇSEN** (Eğitim Çalışanları Sendikası), **TÜM EĞİTİM BİR-SEN** (Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası), **BEÇ-SEN** (Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası), **DES** (Demokrat Eğitimciler Sendikası), **BİRLİK EĞİTİM-SEN** (Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası), **EY-SEN** (Eğitim Yöneticileri Sendikası), **BİLGEÇ-SEN** (Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası), **EĞİTİM SÖZ-SEN** (Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası), **MEÇ-SEN** (Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası), **TEG-SEN** (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası), **DEMOKRATİK EĞİTİM-SEN** (Demokratik Eğitim Çalışanları Sendikası), **METESSEN** (Mesleki ve Teknik Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası), **BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN** (Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası), **AKTİF EĞİTİM-SEN** (Aktif Eğitimciler Sendikası), **EĞİT-BİLSEN** (Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası), **SÖZ EĞİTİM-SEN** (Eğitim Çalışanları Sözcüsü), **YENİ-SEN** (Yeni Nesil Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası).”

Bu sendikaların önemli bir kısmının illerde şube açtığı ve teşkilatlanma çalışmalarını önemli bir düzeyde gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu illerden biri de Eskişehir’dir. Çalışmanın bu bölümünde Eskişehir’deki öğretmen sendikacılığının genel durumu kısaca ele alınacaktır.

2.7. Eskişehir’de Öğretmen Sendikacılığının Genel Durumu

Eskişehir son yıllarda üniversite, sanayi ve ticaret yapısının hızlı değişimi ile birlikte sosyal, ekonomik ve kültürel alanda önemli düzeyde gelişme gösteren illerin başında gelmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı’nın 2003 yılında yaptığı bir araştırmaya göre Eskişehir, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 6. sırada yer almaktadır (DPT, 2003’ten aktaran Uçkan ve Kağnıcıoğlu, 2009:42). Bunun yanı sıra BM İnsani Gelişmişlik Raporu’na göre de Eskişehir, beşeri gelişmişlik ve yaşanabilir kentler düzeyi açısından 3. sırada yer almaktadır (Başar, 2008’den aktaran Uçkan ve Kağnıcıoğlu, 2009:42).

Yukarıda sosyo-ekonomik yapısı çok kısa bir biçimde özetlenen Eskişehir, aynı zamanda “emek-yoğun” özelliği ile de dikkat çeken kentlerden biridir. Eskişehir il

sınırları içerisinde belli bir meslekte emek harcayan insanların, mesleki boyutta dayanışma, yardımlaşma ve entegrasyon içerisine girdikleri görülmektedir. Dolayısıyla Eskişehir, sendikacılık faaliyetlerinin her zaman güçlü olduğu kentlerden biri olmuştur. Sahip olduğu kurumlarda çalışan insanların duyarlılığı sayesinde sendikal faaliyetler hep canlı kalmıştır. Tülomsaş, Tusaş, TEI, Kırka Bor vs. gibi oldukça önemli kuruluşlarda çalışan işçilerin, özlük haklarını geliştirmek için verdikleri bilinçli toplumsal tepkiler, bu yöndeki çabaları ve girişimleri güçlendirmiş bunun sonucunda da sendikal örgütlenme hareketleri kent kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Öte yandan, Eskişehir'in gündeme gelen yönlerinden biri de "eğitimde lider ve model il" olmasıdır. Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün giriş kapısında da bu söz vardır. Eskişehir'de öğretmenlerin "mesleki bilinç ve mesleki örgütlenme" düzeylerinin güçlülüğü, Eskişehir kent yaşamına önemli katkılar yapmaktadır. Dolayısıyla öğretmen sendikalarının çoğunluğunun Eskişehir'de teşkilatlandığı ve şubelere sahip olduğu görülmektedir.

Eskişehir il sınırları içerisindeki liselerde görev yapan öğretmenlerin sendikal örgütlülük düzeylerini gösteren istatistikler, İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Bölümünden alınmıştır. Eskişehir'deki öğretmen sendikalarının temsilcileri tarafından "4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi gereğince" 20 Haziran 2012 tarihinde imzalanan mutabakat tutanağına göre sendikalı öğretmen sayısı aşağıdaki gibidir. Bu mutabakat metninde "okulöncesi - ilköğretim ve lise" öğretmenlerinin ve çalışanlarının toplam "sendikalılık" durumları yer almaktadır. Tutanakta okul türü bakımından ayrıntılı veriler sunulmadığından, liselerde görev yapan ve sendika üyeliği bulunan öğretmen sayısına tam olarak ulaşılammıştır.

Tablo 4. Eskişehir İli 2012 “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu”ndaki Kamu Görevlilerinin Sendikalara Dağılımını Gösteren İstatistikler

4688 Sayılı Kanuna Tabi Kamu Görevlisi Bilgisi		
Erkek Kamu Görevlisi Sayısı	Kadın Kamu Görevlisi Sayısı	Toplam Kamu Görevlisi Sayısı
4157	4564	8721

Kurumda Faaliyette Bulunan Sendikaların Üyelik Bilgisi				
Sıra No	SENDİKA ADI	Erkek Üye	Kadın Üye	Toplam Üye
1	TÜRK EĞİTİM-SEN	1034	758	1792
2	EĞİTİM – SEN	479	583	1062
3	EĞİTİM BİR – SEN	1698	1202	2900
4	ÇES (Çağdaş Eğitimciler Sendikası)			0
5	TEM – SEN	20	1	21
6	ÖZGÜR EĞİTİM-SEN			0
7	ANADOLU EĞİTİM-SEN	3	2	5
8	ATA EĞİTİM-SEN			0
9	EĞİTİM-İŞ	146	231	377
10	TEÇ-SEN (Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası)	1		1
11	KUVAYİ EĞİTİM-SEN			0
12	EĞİTİM HAK-SEN			0

13	AND-SEN			0
14	EÇSEN (Eğitim Çalışanları Sendikası)			0
15	TÜM EĞİTİM BİR-SEN			0
16	BEÇ-SEN			0
17	DES (Demokrat Eğitimciler Sendikası)			0
18	BİRLİK EĞİTİM-SEN			0
19	EY-SEN (Eğitim Yöneticileri Sendikası)			0
20	BİLGEÇ-SEN			0
21	EĞİTİM SÖZ-SEN	0	1	1
22	MEÇ-SEN			0
23	TEG-SEN (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası)			0
24	DEMOKRATİK EĞİTİM-SEN			0
25	METESSEN			0
26	AKTİF EĞİTİM-SEN (Aktif Eğitimciler Sendikası)	1		1
27	BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN			0
28	EĞİT-BİLSEN			0
	GENEL TOPLAM	3382	2778	6160

Kaynak: Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan ve “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri

Kolu”nda faaliyet gösteren sendikaların temsilcileri tarafından 20.06.2012 tarihinde

imzalanan mutabakat tutanağı.

Tablo 4’de görüldüğü gibi Eskişehir’de şubesi bulunan ve teşkilatını kuran öğretmen sendikası sayısı 9’dur. Üye sayısı bakımından da “Eğitim Bir-Sen, Türk Eğitim-Sen, Eğitim-Sen” ilk üç sırada yer almaktadır. Ayrıca dikkat çeken önemli noktalardan biri de eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri kolunda çalışan toplam 8721 kamu görevlisinden

6160 tanesinin sendika üyesi olmasıdır. Bu ise % 70.63'lük bir sendikalaşma oranı demektir. Oysa 2011 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca (07.07.2011 Tarihli Resmi Gazete) açıklanan sonuçlara göre, 2011 yılı itibariyle Türkiye ortalaması % 57.69; 2012 Türkiye ortalaması ise % 63.62'dir. Sonuç olarak, 2012 yılı itibariyle Eskişehir'de "eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri kolunda" Türkiye ortalamasının da üzerinde önemli bir sendikalaşma oranına (% 70.63) ulaşılmıştır. Ancak gerek Türkiye genelinde gerekse Eskişehir'de tüm öğretmenlerin sendika üyesi olmadığı da bir gerçektir. Tüm bunların ışığında bu araştırmada Eskişehir il merkezindeki liselerde görev yapan ve sendika üyeliği bulunan-bulunmayan öğretmenlerin, sendikal örgütlenme ile ilgili olarak *"Öğretmenler Neden Örgütlenmelidir? Öğretmenler Sendikalara Neden Üye Olmamaktadırlar? Öğretmenler Sendikalara Üye Olurken Nelere Dikkat Etmektedirler? Genel Olarak Öğretmen Sendikalarından Beklentileri Nelerdir?"* sorularına verdikleri yanıtlar irdelenecektir.

2.8. Sonuç

Öğretmenler, kamu görevlileri sendikaları bünyesinde "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri" hizmet kolunda çeşitli sendikalar kurmuşlardır. Bu sendikalaşma oranının hedeflenen düzeyde olmadığı ve belirgin bir ivme yakalayamadığı aşikârdır. Hedeflenen tablonun oluşmamasında birçok faktör etkilidir. Suğur'a (1999:173-174) göre öğretmen ve memur örgütlenmesinde bütünleşme ve kitleselleşme açısından belli bir ivmenin yakalanamamış olmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan ilki, sendikal örgütlenmede hakim olan siyasal seçicilik anlayışıdır. Eğitim Bir-Sen veya Demokratik Eğitimciler Sendikası (DES) gibi diğer öğretmen sendikalarının birleşmenin dışında kalmayı tercih etmeleri öğretmen örgütlenmesinde siyasal seçicilik anlayışının aşılamadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla farklı siyasal ve ideolojik anlayışları tek çatı altında toplayamamak öğretmen ve genel anlamda memur sendikalarının kitleselleşmelerinin önünde yatan en ciddi sorunlardan biri olarak önemini korumaktadır.

Ancak bunlara rağmen mesleki anlamda örgütlenmeyi savunan öğretmenlerin oranı da küçümsenmeyecek bir orana ulaşmıştır. Memurların sendikal örgütlenme sürecinde dikkatleri en çok çeken öğretmenlerin sendikal örgütlenme süreci iniş çıkışlarla doludur. Kimi zaman yasaklanmış, kimi zaman sadece dernekleşme düzeyinde kalmış, kimi zaman da yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Suğur (1999:174-176) öğretmenlerin sendikal

örgütlenmeleriyle ilgili şu betimlemeyi yapmaktadır: “Öğretmen örgütleri öğretmenlerin toplumsal statülerini iyileştirme çabalarının ancak ülkedeki siyasal alanda demokratik hak ve özgürlüklerin gelişimiyle paralel gidebileceği anlayışı ile hareket etmişlerdir. Öğretmen örgütlenmesinin geçmişte oluşan siyasal ortamın da etkisiyle, zaman zaman yanlışlıklara itilmiş olması memur örgütlenmesinde her zaman ön saflarda yer alan öğretmenlerde örgütlenme ve sendikalaşmaya karşı adeta bir fobi gelişmesine yol açmıştır. Böylesi bir durumda, öğretmen sendikalarının siyasal hedeflerle ve radikal söylem ve eylemlerle yola çıkması öğretmenlerdeki bu korkuyu daha da pekiştirmekte ve bundan dolayı öğretmenler sendikalara üye olmaktan ve sendikal etkinliklere katılmaktan kaçınmaktadır. Nitekim bu tespit, araştırmanın ölçeğinde yer alan ve öğretmenlerin neden sendikalara üye olmadıkları kategorisinde verilen “Öğretmen sendikaları siyasi fikirlere göre ayrıldığı için” maddesine verilen cevaplarla örtüşmektedir. Yani öğretmenler, sendikaların siyasal fikirlere göre ayrılmalarını, öğretmenlerin üye olmalarının önündeki engellerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Yine Suğur’un (1999:175) belirttiği gibi öğretmenlerin büyük bir kısmı doğruluğu tartışılabilir da daha çok dar anlamda bir mesleki örgütlenmeden yanadır. Yani bazı öğretmenler, kitlesel nitelikli ve başta mesleki ve ekonomik çıkarlar olmak üzere siyasal hakları da savunan bir örgütlenme biçiminin daha doğru olacağını düşünmektedir. Ancak öğretmenlerin önemli bir kısmı geçmişten gelen korkular yüzünden siyasal ve sınıf sendikacılığı temeline dayalı olan örgütlenmelere karşı çıkmaktadırlar. Bu öğretmenler daha çok küçük burjuva ideolojisiyle bağdaşan ve dar anlamda mesleki ve ekonomik çıkarları savunan dolayısıyla mevcut siyasal iktidarlara karşısına almayan ve öğretmen yönetimi ve denetimi altında olan bağımsız meslek örgütlenmelerinden yana tavır almışlardır.

Türkiye’de Suğur’un yaptığı tespitler kamu çalışanlarının ve öğretmenlerin sendikal örgütlenme davranışlarını ve eğilimlerini şekillendirirken, diğer ülkelerde de bu yöndeki çabaların daha erken başladığına ve önemli ölçüde yol aldığına şahit olunmuştur. Nitekim ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda, Japonya vs. gibi ülkelerde öğretmen sendikacılığının önemli mesafe kattığı görülmektedir. Bunun yanında öğretmen sendikacılığı uluslararası boyutta da teşekkül etmiştir. İTE (Eğitim Emekçileri Enternasyonalı), FİSE (Öğretmen Sendikaları Uluslararası Federasyonu), IFFTU (Uluslararası Hür Öğretmenler Federasyonu), WUCT (Uluslararası Katolik Öğretmenler Sendikası), WCOTP (Öğretim Mesleği Örgütleri Dünya Konfederasyonu),

Uluslararası Öğretmen Dernekleri Federasyonu, Orta Öğretim Öğretmenleri Uluslararası Federasyonu, Orta Öğrenim Uluslararası Federasyonu ve Öğrenim Mesleği Dünya Örgütü uluslararası düzeyde kurulmuş önemli öğretmen sendikalarıdır. Türkiye’de ise öğretmenlerin sendikal anlamda örgütlenmeleri sancılı bir süreç olarak gerçekleşmiştir. Bazen kısıtlanmış, bazen kısmi olarak yürütülmüş bazen de yasal düzeyde yasaklanmıştır. Yine de bu süreç, öğretmen cemiyetleri ve öğretmen dernekleri adı altında sürdürülmüştür. 1990’lı yıllara kadar süren bu durum, öğretmenlerin sendikal örgütlenmelerinde iniş çıkışlarla dolu bir görünüm ortaya koymuştur. Avrupa Birliği Hukuk Sistemi’ne uygun olarak Türkiye’de yapılan çeşitli düzenlemelerle memur sendikacılığı (dolayısıyla da öğretmen sendikacılığı) yasal güvence altına alınmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de 2012 Eylül ayı itibariyle “Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri” hizmet kolunda faaliyet gösteren sendika sayısı 30 olmuştur. Ancak bu sendikaların, öğretmenlerin haklarını ne kadar koruduğu ve geliştirdiği, demokratik ortama ne düzeyde katkıda bulundukları, önemli toplumsal konularda müşterek noktalarda buluşup-buluşmadıkları vs. tartışılan konular olmaya devam etmektedir.

3. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

“Model, ‘ideal’ bir ortamın temsilcisi olup yalnızca ‘önemli’ görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir (Eroğlu, 2006:1)”. Bilimsel araştırmalarda model, araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve yorumlanması için gerekli koşulların düzenlenmesidir. Bunlardan biri de tarama modelidir. “Tarama modelinde bilimin gözleme, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değişmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma vardır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır (Yıldırım,1966:67)”. Karasar’a (1999:77) göre tarama modeli, geçmişte ya da halen varolan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Kaptan’a (1995:59) göre de, olayların nedenleri üzerinde durmak yerine, onların içinde bulundukları koşulları, özellikleri ve aralarındaki ilişkiyi bulmaya çalışır. Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Aygün, Karadeniz ve Demirel (2011:16) ise tarama (survey) araştırmasını, bir gurubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalar olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmada lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye bakışları belirlenmeye çalışıldığından ve araştırma değişkenlerinde herhangi bir düzenleme ve değişiklik yapılmadığından, çalışma bir “tarama” araştırmasıdır. Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Aygün, Karadeniz ve Demirel’in (2011:231-235) belirttiği gibi tarama araştırmalarında, geniş kitlelerin görüşlerini, özelliklerini betimleme hedeflenir. Yine bu tür araştırmalar, daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkla, hangi düzeyde, nasıl” gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır. Araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapma şansı verir. Bu amaca yönelik olarak tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır. Bunun dışında genellikle tarama araştırmalarında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemdaki bireyler açısından nasıl dağıldığı ile ilgilenmektedirler.

Kısaca bu çalışma, genel araştırma türlerinden “betimsel (descriptive)”, yine betimsel yöntemin türlerinden biri olan “tarama (survey)” araştırmalarına bir örnektir. Dolayısıyla tarama modeli ile gerçekleştirilen bu araştırmada, “lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye bakışları” ile ilgili görüşlerine dayalı olarak, varolan durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu model çerçevesinde araştırma ile ilgili verileri toplamak için “*Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirleme Ölçeği*” kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

“Araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği gerçek ya da hipotetik insan, olay ya da objelerin bütününe evren adı verilir (Balcı, 2005:80)”. “Evren (population), araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir. Evren terimi, tekli elemanlar için örnek olay, küçük çokluklar için araştırma kümesi gibi deyimlerle de ifade edilir (Karasar, 1999:109)”. “İki tür evrenden bahsedilebilir: ilki, bir anlamda düşünce olarak kabul edilen çok soyut, ölçülemez durumda olan ‘genel evren’; diğeri ise, ilkinin göre daha sınırlı, ulaşılabilir nitelikte olan ‘hedef veya çalışma evreni’dir (Balcı, 2005:80)”. Örneklemenin seçildiği ve örneklem sonuçlarının genellenmek istendiği büyük evren, ikincisidir.

“Örneklem ise, belli bir evrenin, belli sayıda birimlerinin seçimiyle oluşan, evrenin temsilcisi birimdir (Balcı, 2005:80)”. “Evrenin tamamı üzerinde araştırma yapmak yerine örneklem almanın gerekçeleri arasında maliyet, kontrol, etik zorunluluklar, verilerin eskimesi gelir (Karasar, 1984’ten ve Esin 1975’ten aktaran Balcı, 2005, s.81)”. Benzer şekilde Özmen de örnekleme yapmayı gerekli kılan nedenler arasında “maliyet tasarrufu sağlaması, zaman tasarrufu sağlaması, doğru bilgi edinme imkânı sağlaması ve pratik imkânsızlık halinin bulunması”nı²³ göstermektedir.

Bu araştırmanın evrenini **2011-2012** eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Eskişehir il merkezinde (Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde) bulunan ve tür olarak farklılık gösteren liselerde görev yapan **2482** öğretmen oluşturmaktadır. Bunların **1185**’i kadın,

²³ Özmen, A. (2012). Örneklem. <https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2294/unite03.pdf> (Erişim tarihi: 30.07.2012)

1297'si erkektir. Araştırmanın evreni ile ilgili istatistikî veriler Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. (İlgili istatistikler eklerde verilmiştir).

Araştırmanın problemine ışık tutacak verilerin sağlanmasını mümkün kılacak ve evreni temsil edebilecek biçimde, her iki ilçeden örnekleme alınacak öğretmen sayısı tespit edilmiştir. Farklı türde eğitim yapan 8 lise (Meslek liseleri, Anadolu liseleri, Fen liseleri, Sosyal Bilimler liseleri, İmam-Hatip liseleri, Öğretmen liseleri, Güzel Sanatlar ve Spor liseleri, Resmi Düz liseler) türü araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bu çalışmada seçkisiz örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Seçkisizlik (yansızlık), örneklemede temel alınan birimlerin örneklem için seçilme olasılıklarının eşit olmasını tanımlar. Bu durum, evren değerlerinin daha güçlü tahminine yol açacaktır (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Aygün, Karadeniz ve Demirel, 2011:82). Bu araştırmada “tabakalı örnekleme” yöntemi de kullanılmıştır. Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Aygün, Karadeniz ve Demirel'e (2011:85) göre tabakalı örnekleme, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örneklemede temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örnekleme yöntemidir. Özmen²⁴ tabakalı örnekleme yönteminin benimsenmesinin çeşitli nedenlerinin bulunduğunu belirtmekte ve bunları şöyle sıralamaktadır: “Bunlardan birincisi; aynı örneklem büyüklüğü için basit rassal örnekleme uygulamasının örnekleme hatası, tabakalı örneklemenin örnekleme hatasından büyük olur. Çünkü tabakaların kendi içindeki homojenlikleri arttıkça tabakalar içi varyanslar da o oranda küçülecektir. Böylece evren için elde edilen tahmin edicinin de varyansı küçülmüş olacaktır.”

Yukarıdaki bilgiler ışığında bu araştırmada, evreni oluşturan lise öğretmenlerinin listeleri alınmış ve doğrudan tabakalara ayrılmıştır. Her bir tabakadan ağırlığı oranında örneklem alma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla araştırmanın alt evrenini oluşturan öğretmenlerin eşit seçilme şansını sağlamak amacıyla “**oranlı eleman örnekleme**” yapılmıştır. Örneklem genişliği tabloları içinde 0.95 güvenirlik ve .05 anlamlılık düzeyinde, örneklemin, 1185 kadın öğretmen için 299; 1297 erkek öğretmen için 320 kişiden oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla 619 öğretmenden oluşan bir

²⁴ Özmen, A. (2012). Örnekleme. <https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2294/unite03.pdf> (Erişim tarihi: 30.07.2012)

örneklem oluşturulmuştur. Böylece okul türüne göre örneklemin dağılımı şöyle oluşmuştur:

Tablo 5. Okul Türüne Göre Kadın Öğretmen Sayısı ve Örneklem Çapı

Lise	Toplam Kadın Öğretmen Sayısı	Örneklem Çapı
Meslek Liseleri	497	81
Anadolu Liseleri	402	78
Resmi Düz Liseler	196	65
Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri	28	22
İmam Hatip Liseleri	27	21
Sosyal Bilimler Liseleri	13	12
Öğretmen Liseleri	12	11
Fen Liseleri	10	9
Toplam	1185	299

Tablo 6. Okul Türüne Göre Erkek Öğretmen Sayısı ve Örneklem Çapı

Lise	Toplam Erkek Öğretmen Sayısı	Örneklem Çapı
Meslek Liseleri	707	85
Anadolu Liseleri	302	73
Resmi Düz Liseler	155	60
İmam Hatip Liseleri	48	32
Sosyal Bilimler Liseleri	25	20
Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri	23	19
Fen Liseleri	22	18
Öğretmen Liseleri	15	13
Toplam	1297	320

Özetle, örnekleme liselerden öğretmen seçilirken “oranlı örneklem yöntemi” kullanılmıştır. Anket uygulanacak okulların seçimi yapılırken, her iki ilçeden (Tepebaşı ve Odunpazarı) okulların bulunmasına dikkat edilmiştir. Örneklemede her lise türünden öğretmenin yer almasının, araştırmanın geçerliliğine katkı yapacağı düşünülmüştür. Bu durum, çalışılan problemle ilgili, Eskişehir’in profilinin çıkarılması için bir fırsat olarak görülmüştür. Yukarıda da değinildiği gibi aynı türde eğitim-öğretim yapan ve sayısı iki ve daha fazla olan (meslek liseleri, anadolu liseleri vb) okul örnekleme alınırken, her iki ilçeden okulun alınmasına özen gösterilmiştir. Türünde tek olan (fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, imam hatip lisesi, öğretmen lisesi, güzel sanatlar ve spor lisesi gibi) liseler örnekleme doğrudan alınmıştır. Ayrıca farklı sendikalara üye olan 8 öğretmenle anketteki dört boyut konusunda derinlemesine görüşme yapılmıştır.

Ancak anket formunun katılımcılar tarafından hatalı biçimde doldurulması, bazılarının eksik doldurulması, bir kısmının geri dönmemesi vs. gibi nedenlerden dolayı **541** tane anket değerlendirilmeye alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Tekniğinin Geliştirilmesi ve Uygulanması

Liselerde görev yapan öğretmenlere yönelik olarak hazırlanan bu anket, araştırmanın amacına dönük soruların yanıtlanması için gerekli olan bilgileri elde etmek amacıyla geliştirilmiştir.

Araştırma kapsamında verileri toplamak üzere Özgür Baysal’ın Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırladığı “Sınıf öğretmenlerinin mesleki örgütlenme tutumları: Uşak örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında kullandığı anketten (%89 geçerlilik- güvenilirliğe sahip) gerekli uyarlamalar yapıldıktan sonra şekillenen anket kullanılmıştır. Bunun için ilgili kişiden gerekli izin alınmıştır. Anket, “Kişisel Bilgiler ve Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışları İle İlgili Önermeler” adlı iki bölümden ve bu bölümlerde yer alan toplam **61 maddeden** oluşmuştur. Oluşturulan anketin araştırmanın amacına, temel problemine ve hipotezlerine hizmet edip etmediğini anlamak üzere, lisede çalışan **50 öğretmen** üzerinde ön pilot uygulaması yapılmış ve hizmet etmediği tespit edilen (öğretmenlerden gelen geri dönütler dikkate alındıktan sonra) **2 soru** anket formundan çıkarılmıştır. Böylece anketin son hali ortaya çıkmıştır.

Anketin birinci bölümü olan “Kişisel Bilgiler” bölümünde, örnekleme bulunan öğretmenlerin cinsiyetine, mesleki kıdemine, en son mezun oldukları eğitim düzeylerine, görev yaptıkları okul türüne ve sendika üyeliklerinin olup-olmadığına yönelik 9 maddeye yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünü oluşturan “Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışları İle İlgili Önermeler” başlıklı bölümü de; **a.)** Sizce Öğretmenler Neden Örgütlenmelidir? **b.)** Sizce Öğretmenler Sendikalara Neden Üye Olmamaktadırlar? **c.)** Sizce Öğretmenler Sendikalara Üye Olurken Nelere Dikkat Etmektedirler? **d.)** Genel Olarak Öğretmen Sendikalarından Beklentileriniz Nelerdir?” sorularından oluşmuştur. Bu dört alt başlık altında toplam 52 maddeye yer verilmiştir. Sonuçta ikinci bölümü oluşturan boyutlarla ilgili, madde bakımından şöyle bir dağılım ortaya çıkmıştır:

- a.)** “Sizce Öğretmenler Neden Örgütlenmelidir?” boyutunda 10 madde,
- b.)** “Sizce Öğretmenler Sendikalara Neden Üye Olmamaktadırlar?” boyutunda 21 madde,
- c.)** “Sizce Öğretmenler Sendikalara Üye Olurken Nelere Dikkat Etmektedirler?” boyutunda 7 madde,
- d.)** “Genel Olarak Öğretmen Sendikalarından Beklentileriniz Nelerdir?” boyutunda 14 madde.

Kişisel bilgiler hariç toplam 52 **sorudan** oluşan “lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye bakışlarını belirlemeye yönelik olan ölçeğin” genel güvenilirliği $\alpha=0,913$ olarak çok yüksek bir değer bulunmuştur. Ölçeği oluşturan 4 temel boyuta ait *Cronbach’s Alpha* değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7. Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirlemeye Yönelik Olan Ölçeğin Cronbach’s Alpha Değerleri

	Sorular	Cronbach’s Alpha
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	1-10.sorular	0,882
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	11-31.sorular	0,950
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	32-38.sorular	0,814
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	39-52.sorular	0,923

“Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri” alt boyutunun iç tutarlılığı incelendiğinde $\alpha = 0,882$; “Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri” alt boyutunun iç tutarlılığı incelendiğinde $\alpha = 0,950$; “Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler” alt boyutunun iç tutarlılığı incelendiğinde $\alpha = 0,814$ ve “Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri” alt boyutunun iç tutarlılığı incelendiğinde $\alpha = 0,923$ olarak çok yüksek değerler bulunmuştur. Cronbach’s Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004: 633); $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir; $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir; $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ölçeklerin güvenilirlik düzeyleri % 81 ile % 95 arasında değişmektedir. Ölçeklere ve alt boyutlara ait önermelerin iç tutarlılıklarının sağlandığı ve yüksek düzeyde güvenilir oldukları görülmektedir.

Araştırmada kullanılan likert tipi ölçek için öğretmenlerin verilen önermelerle ilgili görüşlerini, çok olumludan çok olumsuzu kadar sıralanan seçeneklerden belirtmeleri istenmiştir. Buna göre; (5) Tamamen Katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Fikrim Yok, (2) Katılmıyorum, (1) Hiç Katılmıyorum şeklinde bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek sonuçları $5,00 - 1,00 = 4,00$ puanlık bir genişliğe dağılmışlardır. Bu genişlik beşe bölünerek ölçeğin kesim noktalarını belirleyen düzeyler belirlenmiştir. Ölçek ifadelerinin değerlendirilmesinde aşağıdaki kriterler esas alınmıştır.

Tablo 8. Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirlemeye Yönelik Olan Ölçekteki İfadelerin Değerlendirilmesinde Esas Alınan Kriterler

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı	Ölçek Değerlendirme
Hiç Katılmıyorum	1	1,00 - 1,79	Çok düşük
	2	1,80 - 2,59	Düşük
	3	2,60 - 3,39	Orta
	4	3,40 - 4,19	Yüksek
Tamamen Katılıyorum	5	4,20 - 5,00	Çok yüksek

Anketin ikinci bölümünde dört boyutta yer alması düşünülen maddelerin tamamlanmasının ardından, anketin adının da bulunduğu ilk sayfaya araştırmaya katılacak öğretmenlere yönelik olarak araştırmanın amacını, kaç bölümden meydana geldiğini ve kendilerinden bekleneni açıklayan kısa bir açıklama yazılmıştır. Araştırmanın amacına hizmet etmeyeceği tespit edilen maddeler anket formundan çıkarılmıştır. Böylece anketin son hali ortaya çıkmıştır. Bütün bu çalışmalardan sonra anket uygulamaya hazır duruma gelmiştir. Daha sonra anketin farklı tür liselerde görev yapan öğretmenlere uygulanabilmesi için Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak, gerekli izin onayı alınmıştır. İlgili “izin onayı” ekler bölümünde sunulmuştur.

Anket 2011-2012 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde (Nisan-2012) araştırma kapsamındaki tüm okullara araştırmacı tarafından elden dağıtılarak öğretmenlerin yardımıyla uygulanmıştır. Anketlerin uygulanmasında okul yöneticilerinden gerekli yardım alınmış ve gerekli durumlarda öğretmenlerle görüşülerek çalışmanın amacı konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır. Bunların yanında Eskişehir Valiliği onaylı izin yazısının birer örneği okullara verilmiştir. Anketin öğretmenler tarafından doldurulması için bir hafta süre verilmiştir. Anketi tamamlamayanlara ek süre verilerek, tamamlanmaları yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla anketler 2011-2012 eğitim-öğretim yılı Nisan ayı içerisinde dağıtılıp dört hafta içinde toplanmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan okullara gönderilen ve değerlendirmeye alınan anket sayısına ilişkin bilgiler tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okullara Gönderilen ve Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı

Anket Gönderilen Okul türü	Gönderilen Anket Sayısı (f)	Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı (f)	Anketlerin Dönüş Oranı (%)
Endüstri Meslek Lisesi	166	115	69,27
Anadolu Lisesi	151	151	100
Resmi Düz Lise	125	106	84,8
İmam Hatip Lisesi	53	53	100
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	41	33	80,48
Sosyal Bilimler Lisesi	32	32	100
Fen Lisesi	27	27	100
Anadolu Öğretmen Lisesi	24	24	100
Toplam	619	541	91,81

Tablo 9’da görüldüğü gibi, öğretmenlere dağıtılan anket sayısı 619, değerlendirilen anket sayısı 541’dir. Böylece, araştırmada öğretmenlere uygulanan veri toplama aracının değerlendirme oranı % 91,81 olarak gerçekleşmiştir. Veri toplama araçlarıyla gerçekleştirilen araştırmalarda sağlıklı değerlendirme ve yorum yapılabilmesi için dönüş oranının % 70 - % 80’in altına düşmemesine özen gösterilir (Nisbet ve Enstwille, 1970; Borg ve Gall, 1971; Kerlinger, 1964; Sewltiz, Wringghtman ve Cook, 1976’dan aktaran Karasar, 2007, s.180). Dolayısıyla bu çalışmada da % 91,81’lik bir oran yakalanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde şu aşamalar gerçekleştirilmiştir:

- a. Önce öğretmenlerin formları gerektiği biçimde doldurup doldurmadığını belirlemek amacıyla formlar teker teker incelenmiştir.
- b. Geri dönen anketler tek tek sayılmıştır.
- c. Hatalı, yanlış, yanıtsız bırakılmış anketler değerlendirilmeye alınmamıştır.
- d. Değerlendirmeye alınan öğretmen anketleri 1'den başlayarak numaralandırılmış ve bilgisayarda işlenmeye hazır hale getirilmiştir.
- e. Daha sonra öğretmenlerin “lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri”ne verdikleri cevaplar; **“Tamamen Katılıyorum” için 5, “Katılıyorum” için 4, “Fikrim Yok” için 3, “Katılmıyorum” için 2, “Hiç Katılmıyorum” için 1** verilerek bilgisayara girilmiş, böylece araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda işlenmeye hazır duruma getirilmiştir.
- f. Veri toplama aracında kullanılan beşli derecelendirme (Likert Tipi) ölçeğine uygun olarak elde edilen puanların derecelendirilmesinde ve puanların yorumlanması işleminde şu puan aralıkları temel alınmıştır:

4.20- 5.00 için **“Tamamen Katılıyorum”**,

3.40 – 4.19 için **“Katılıyorum”**,

2.60 – 3.39 için **“Fikrim Yok”**,

1.80 – 2.59 için **“Katılmıyorum”**,

1.00 – 1.79 için **“Hiç Katılmıyorum”**

- g. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde **anlamlılık düzeyi 0.05** olarak benimsenmiştir.

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan **541** veri toplama aracından elde edilen verilerin çözümlenmesi **“SPSS 17.0 for Windows** (Statistical Package for Social Sciences)” paket program kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilerin frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmış cinsiyet, görev, mesleki kıdem, eğitim durumu, görev yaptığı okul türü,

sendika üyelik durumu, üye olunan sendika, daha önce bir sendikaya üye olma durumu ve daha önce üye olduğu sendikadan ayrılma nedenine göre gruplandırılarak;

- Öğretmenler Neden Örgütlenmelidir? Bölümüne ilişkin görüşleri,
- Öğretmenler Sendikalara Neden Üye Olmamaktadırlar? Bölümüne ilişkin görüşleri,
- Öğretmenler Sendikalara Üye Olurken Nelere Dikkat Etmektedirler? Bölümüne ilişkin görüşleri,
- Öğretmen Sendikalarından Beklentileriniz Nelerdir? Bölümüne ilişkin görüşleri arasındaki fark puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Verileri değerlendirirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan verilere öncelikle “**Normalite Testi**” uygulanmıştır. Bunun için “**Kolmogorov-Smirnov Testi**” yapılmıştır. Ayrıca verilerin “**Skewness ve Kurtosis**” değerlerine de bakılmış; ancak verilerin ‘normal dağılım’ göstermediği saptanmış böylece “**Nonparametrik İstatistiksel Yöntemin**” (Baştürk, 2010:6) uygulanmasına karar verilmiştir. Verilerin analiz işleminde öncelikle tüm bağımsız değişkenlerin frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Veri toplama araçlarında kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen puanların derecelendirilmesi ve yorumlanmasında;

1.00 – 1.79 için “*Hiç Katılmıyorum*”,

1.80 – 2.59 için “*Katılmıyorum*”,

2.60 – 3.39 için “*Fikrim Yok*”,

3.40 – 4.19 için “*Katılıyorum*”

4.20 – 5.00 için “*Tamamen Katılıyorum*”

puan aralıkları temel alınmıştır. Ayrıca, araştırmada nonparametrik istatistiklerden “**Mann-Whitney U Testi**” ve “**Kruskal-Wallis H Testi**” kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla olmayan bağımsız ortalamalar arasındaki farkı test etmek için Mann-Whitney U Testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır. Ayrıca Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki “Spearman Korelasyon” analizi ile test edilmiştir. Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkileri aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006, s.116);

<i>r</i>	İlişki
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan lise öğretmenlerinden ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1. Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde bilgisine başvurulmuş öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı, görevleri, öğretmenlik mesleğini kaç yıldır yaptıkları, görev yaptıkları okul türleri, sendikaya üye olma durumları, hangi sendikaya üye oldukları, şu anda sendikaya üye olmayanların geçmişte sendikaya üye olup olmadığı ve üye olanların ise neden sendikadan ayrıldıkları incelenmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	277	51,2
Kadın	264	48,8
Toplam	541	100,0

Araştırmada bilgisine başvurulmuş öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 10'da incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 277'si erkek, 264'ü kadındır.

Tablo 11. Öğretmenlerin görev dağılımı

	Frekans	Yüzde (%)
Öğretmen	495	91,5
Yönetici	46	8,5
Toplam	541	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi, araştırmada bilgisine başvurulacak kişilerin büyük çoğunluğu öğretmen (% 91,5), bir kısmı ise yöneticidir (% 8,5).

Tablo 12. Öğretmenlerin mesleki kıdem durumu

	Frekans	Yüzde (%)
11-15 yıl	177	32,7
16-20 yıl	131	24,2
6-10 yıl	72	13,3
21-25 yıl	64	11,8
26 yıl ve üstü	64	11,8
1-5 yıl	33	6,1
Toplam	541	100,0

Görüş bildiren öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımı Tablo 12’de incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğunun 11-15 (% 32,7) ve 16-20 (% 24,2) yıl arası değişen bir mesleki geçmişi bulunmaktadır. Kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenler ise en az orana (% 6,1) sahiptir. Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin yarısından fazlası 10 yıldan fazla bir mesleki kıdeme sahiptir.

Tablo 13. Öğretmenlerin eğitim durumu

	Frekans	Yüzde (%)
Lisans	430	79,5
Yüksek lisans	89	16,5
Ön Lisans	12	2,2
Eğitim Enstitüsü	10	1,8
Toplam	541	100,0

Öğretmenlerin eğitim durumu tablo 13’de verilmiştir. Görüşülen öğretmenlerin çoğu lisans eğitimini tamamlamıştır (% 79,5). Diğer bir ifadeyle, görüşülen her 10 öğretmenden 8’i lisans eğitimini tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini tamamlayanların oranı (% 16,5) ön lisansını tamamlayanlardan (% 2,2) ve eğitim enstitüsü mezunlarından (% 1,8) daha yüksektir. Genel olarak öğretmenlerin eğitim seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Öğretmenlerin görev yaptığı okul türleri

	Frekans	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	151	27,9
Endüstri Meslek Lisesi	115	21,3
Düz Lise	106	19,6
Anadolu İmam Hatip Lisesi	53	9,8
Sosyal Bilimler Lisesi	32	5,9
Fen Lisesi	27	5,0
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	25	4,6
Anadolu Öğretmen Lisesi	24	4,4
Spor Lisesi	8	1,5
Toplam	541	100,0

Araştırma kapsamında görüş bildiren öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı Tablo 14’te incelenmiştir. Buna göre anadolu lisesinde görev yapan öğretmenler en yüksek orana (% 27,9) sahiptir. Bunları endüstri meslek lisesi (21,3) ve düz lise (% 19,6) öğretmenleri izlemektedir. Spor lisesinde görev yapan öğretmenler ise en az orana (% 1,5) sahiptir.

Tablo 15. Öğretmenlerin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumu

	Frekans	Yüzde (%)
Evet	389	71,9
Hayır	152	28,1
Toplam	541	100,0

Tablo 15’te görüldüğü üzere, araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerin çoğunluğu sendika üyesidir (% 71,9), herhangi bir sendikaya üyeliği bulunmayan öğretmenlerin oranı ise % 28,1’ dir. 2012 yılsonu itibarıyla Eskişehir’de “eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri” kolundaki sendikalaşma oranının % 70,63 olduğu göz önüne alındığında, görüş bildiren öğretmenlerin sendikalılık oranının (% 71,9) hem Türkiye (% 63,62) hem de Eskişehir ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Öğretmenlerin üye olduğu sendikalar

	Frekans	Yüzde (%)
Eğitim Bir-Sen	126	32,4
Türk Eğitim-Sen	113	29,1
Eğitim-Sen	111	28,5
Eğitim-İş	39	10,0
Toplam	389	100,0

Öğretmenlerin üye oldukları sendikalar ve bu üyeliğin sendikalara göre dağılımı Tablo 16’da incelenmiştir. Buna göre araştırma kapsamında bilgisine başvurulmuş öğretmenlerin sendika üyelik durumu, oran bakımından “Eğitim Bir-Sen (%32,4), Türk Eğitim-Sen (29,1), Eğitim-Sen (%28,5), Eğitim-İş (%10,0)” biçiminde bir sıralama göstermektedir.

Tablo 17. Öğretmenlerin daha önceden bir sendikaya üye olup olmama durumu

	Frekans	Yüzde (%)
Hayır	108	71,1
Evet	44	28,9
Toplam	152	100,0

Tablo 17’de görüldüğü gibi, araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerin çoğu daha önceden bir sendika üyesi değildir (%71,1). Daha önceden sendikaya üye olanların oranı ise % 28,9’dur.

Tablo 18. Daha önce sendikaya üye olan öğretmenlerin üyelikten ayrılma nedenleri

	Frekans	Yüzde (%)
Sendika beklentilerimi karşılamıyor	18	40,9
Sendika çalışmalarını beğenmeme	12	27,3
Sendika yönetimini beğenmeme	7	15,9
Diğer	7	15,9
Toplam	44	100,0

Araştırmada bilgilerine başvurulmuş öğretmenlerin sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedenleri Tablo 18’de incelenmiştir. Daha önce sendikaya üye olmuş öğretmenlerin çeşitli sebeplerle sendika üyeliklerini sona erdirdikleri görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin önemli bir kısmı sendikanın onların beklentilerini karşılamadığı (% 40,9) için ayrıldıklarını belirtmiştir. Sendika çalışmalarını beğenmediği için ayrılanların oranı % 27,3’tür. Öğretmenlerin bir kısmı ise sendika yönetimini beğenmediği (% 15,9) için sendika üyeliğinden ayrılmıştır. Diğer nedenlerden dolayı sendika üyeliğinden ayrıldığını söyleyenlerin oranı da % 15,9’dur.

Araştırma kapsamında bilgisine başvurulmuş öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri şu şekilde özetlenebilir: Öncelikle büyük çoğunluğu öğretmen statüsünde olan bu öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları oransal olarak birbirine yakındır. Çoğunun mesleki kıdemleri 11-15 ve 16-20 yıl arasındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim seviyelerinin genelde yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmada her lise türünde görev yapan öğretmenlerle görüşülmüştür. Ulaşılan önemli sonuçlardan biri de araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu sendika üyesidir. Üye oldukları sendikalar sırasıyla Eğitim Bir-Sen, Türk Eğitim-Sen, Eğitim-Sen ve Eğitim-İş'tir. Görüşülen öğretmenler arasında şu anda sendikaya üye olmasa da daha önce sendikaya üye olan öğretmenler de bulunmaktadır. Bu öğretmenlerin sendika üyeliğinden ayrılmalarının en önemli nedeni sendikanın onların beklentilerini karşılamamasıdır.

4.2. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Yönelik Görüşleri

Bu bölümde lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri ortaya konulmaktadır. Öğretmenlerin bu görüşleri, öğretmenlerin örgütlenme nedenlerini, öğretmenlerin sendikaya üye olmama nedenlerini, öğretmenlerin sendikaya üye olurken hangi konulara dikkat ettikleri ve genel olarak öğretmenlerin sendikalardan beklentilerini içermektedir.

4.2.1. Öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine yönelik görüşleri

Bu bölümde öğretmenlerin sendikaya üye olma nedenleri incelenmektedir. Görüşülen öğretmenlere “Sizce öğretmenler neden örgütlenmelidir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 19’da, öğretmenlerin sendikaya üye olma nedenlerine yönelik fikirlere ne düzeyde katıldıkları ikinci sütun altında katılım ortalamalarıyla belirtilmiştir.

Tablo 19. Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Haklarının savunulması için örgütlenmelidir.	541	4,662	0,595	1,000	5,000
Özlük haklarında kazanımlar elde etmek için örgütlenmelidir.	541	4,638	0,616	1,000	5,000
Eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak için örgütlenmelidir.	541	4,617	0,664	1,000	5,000
Demokratik toplum olabilmek için örgütlenmelidir.	541	4,595	0,624	1,000	5,000
Ekonomik kazanımlar elde edebilmek için örgütlenmelidir.	541	4,401	0,911	1,000	5,000
Toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi için örgütlenmelidir.	541	4,294	1,022	1,000	5,000
Yardıma ihtiyaç duyan meslektaşlarına yardım edebilmek için örgütlenmelidir.	541	4,142	1,022	1,000	5,000
Görev yaptığı okulda görevi dışında sorumlulukların yüklenmesini önlemek için örgütlenmelidir.	541	3,994	1,154	1,000	5,000
Mesleğinde kendini geliştirebilmesi için örgütlenmelidir.	541	3,908	1,180	1,000	5,000
Özgüveninin gelişmesi için örgütlenmelidir.	541	3,863	1,178	1,000	5,000

Bu ortalamalar incelendiğinde, öğretmenlerin sendikaya üye olma nedenleri arasında katıldıkları ilk neden “Hakların savunulması için örgütlenmelidir”, ikinci sırada yer alan neden “Özlük haklarında kazanımlar elde etmek için” ve üçüncü sırada yer alan neden ise “Eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak için örgütlenmelidir.” olmuştur. Kısaca öğretmenler sendikal örgütlenmeyi daha çok, temel hak arayışı, özlük haklarında kazanımlar elde etmek, eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulma ve demokratik bir toplum olmak olarak görmektedirler. “Özgüvenin gelişmesi için örgütlenmelidir” önermesi ise en düşük ortalamaya sahiptir (3,863). Yani özgüveninin gelişmesi için sendikaya üye olmak öğretmenler için en az önemlidir.

Bunların yanı sıra öğretmenler, demokratik bir toplum olabilmek, toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi, haklarının savunulması ve ekonomik kazanımlar elde edilmesi için örgütlenmelidir görüşlerine de *tamamen katılmaktadırlar*. Öğretmenler,

mesleğinde kendini geliştirebilmek, yardıma ihtiyaç duyan meslektaşlarına yardım edebilmek ve görev yaptığı okulda görevi dışında sorumlulukların yüklenmesini önlemek için örgütlenmelidir görüşlerine ise sadece *katılmaktadırlar*.

Genel olarak bilgisine başvurulana lise öğretmenleri, mesleki anlamda sendikal örgütlenmeye olumlu yaklaşmaktadırlar. Sonuç olarak sendikaya üye olmak daha çok bir hak mücadelesi, özlük hakların kazanılması ve demokratik bir toplum olmak olarak görülmektedir.

Türk Eğitim-Sen'e, Eğitim Bir-Sen'e ve Eğitim-Sen'e üye öğretmenlerle yapılan görüşmelerde *“Sizce öğretmenler neden örgütlenmelidir?”* sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Ö1 (Türk Eğitim-Sen): *“Sadece öğretmenler değil herkes örgütlenmelidir. Bireysel hak aramak yerine toplu hak aramak hem kamuoyunda ses getirmek için hem de soruna ya da isteğe dikkat çekmek için gereklidir. Ayrıca her an her yerden ya da öğretmenlerle ilgili olaylarda merkezi yönetimin çıkardığı yasa ya da kararlardan daha çabuk haberdar olmak ve bu yeni çıkan kararların bizlerin yararına mı yoksa insani ve mesleki haklarımızın kaybetme yönünde mi olduğunu bazen kanuni dillerle yazıldığında anlayamadığımız için örgütün bu kararları yorumlayıp bizlerin anlayacağı hale getirip hak aramamıza yardımcı olması nedeniyle örgütlü olmak gerekmektedir.”*

Ö2 (Eğitim Bir-Sen): *“Haklarını alabilmek için öğretmenler örgütlenme yoluna gitmelidirler.”*

Ö3 (Kadın / Eğitim-Sen): *“Öğretmenler sosyal ve ekonomik haklarını koruyabilmek ve yeni haklar elde edebilmek için örgütlenmelidirler.”*

Ö4 (Eğitim Bir-Sen): *“Çünkü birlikten güç doğar.”*

Ö5 (Türk Eğitim-Sen): *“Demokratik toplumların bir özelliği de sivil toplum kuruluşları türü örgütlenmelere izin vermesidir. Bizim haklarımız gerektiğinde devlete karşı da savunulabilmelidir. Devlet ve aygıtlarını bazen bireylerin haklarına zarar verici (istemeyerek de olabilir) faaliyetlerde bulunabilir. Bu gibi durumlarda bireylerin*

örgütlü olarak hareket etmeleri bireylerin haklarını savunmalarını kolaylaştırmaktadır.”

Ö6 (Eğitim Bir-Sen): *“Bence, sendikal örgütlenmenin en önemli yanı sahip olunan müşterek ve benzer hakların öncelikle korunması sonra geliştirilmesidir. Öğretmenler de aynı sebeplerle ciddi bir sendikal örgütlenmeyi gerçekleştirmelidirler. Ayrıca benimsenmiş olan değerlerin yaşatılması, öğretmen camiasında yeni değerlerin üretilmesi gibi nedenlerle örgütlenme yoluna gitmelidirler. Bu durum onların ifa ettikleri mesleklerinde daha saygın olmalarını da beraberinde getirir. Unutulmamalıdır ki, birlikten güç doğar. Bir elin nesi var iki elin sesi var. Toplumsal olaylar karşısında tek vücut olmak sözü dinlenir bir meslek grubu yaratmanın en iyi yoludur. Bence sendikal örgütlenme budur...”*

Ö7 (Eğitim Bir-Sen): *“Haklarını arayabilmeleri ve savunabilmeleri için örgütlenmelidirler. Birlikten kuvvet doğar. Mevcut olan sorunları ortak çözüm arayışları bulabilmeleri, birbirlerini anlayıp ortak hareket edebilmeleri için.”*

Ö8 (Eğitim-Sen): *“Bence öğretmenler özlük haklarını savunabilmeleri ve ekonomik konumlarını geliştirebilmeleri için örgütlenmelidirler. Öğretmenlerin birlikten daha çok dilek ve isteklerini ancak örgütlenmeyle duyurabilmektedirler.”*

Ö9 (Eğitim-Sen): *“Çalışanların yaptıkları işlerde emek vardır. Bu emeğin tek başına karşılığını bulması mümkün değildir. Bu karşılık özlük hakları, eğitimin çağdaşlaşması ve yeni alternatif modellerin oluşumunda gelişiminde alınan kararlarda etkin olabilmek için örgütlü olmanın gereği kaçınılmaz. Diğer tarafta gelişen dünyada düşünsel gelişim bizde demokrasi ayağını oluşturmamıştır. Siyasal anlamda iktidara yakın olanın diğerini ezmesinin önü de alınmalıdır diye düşünüyorum.”*

Aktarılan görüşme içeriklerinden de anlaşılacağı üzere, bilgisine başvuru alan öğretmenler sendikal örgütlenmeyi daha çok “hak arama, özlük haklarını koruma ve geliştirme” olarak görmektedirler. Bunun yolunun da örgütlü olmaktan geçtiğini savunmaktadırlar. Bu cevaplar nicel çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Farklı sendikalara üye öğretmenlerin sendikaya üye olma nedenleri arasında önemli bir farklılık yoktur.

4.2.2. Öğretmenlerin sendikalara üye olmama nedenleri

Bu bölümde öğretmenlerin sendikaya üye olmama nedenleri incelenmektedir. Görüşülen öğretmenlere “Sizce öğretmenler sendikalara neden üye olmamaktadırlar?” sorusu sorulmuştur. Tablo 20’de, öğretmenlerin sendikaya üye olmama nedenlerine yönelik fikirlere ne düzeyde katıldıkları ikinci sütun altında katılım ortalamalarıyla belirtilmiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin sendikaya üye olmama nedenleri

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden, her gelen iktidar kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği için	541	4,362	0,906	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları siyasi fikirlere göre ayrıldığı için	541	4,348	0,947	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşemediği için	541	4,227	0,944	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulundukları için	541	3,970	1,076	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları ülkenin eğitim meseleleri konusunda yeterince fikir, proje vb. üretmediği için	541	3,954	1,104	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları kendi içinde bir sendika ağırlığı oluşturduğu için	541	3,878	1,156	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları çıkar gruplarının elinde olduğu için	541	3,872	1,179	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının yöneticileri üyelerini sadece üye etme aşamasında tanıdığı, daha sonra ne arayıp ne de fikir alma bazında gerekli diyalogu kurmadıkları için	541	3,824	1,104	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim sorunları hakkında vermiş olduğu tepkiler yetersiz olduğu için	541	3,819	1,087	1,000	5,000
Mevcut öğretmen sendikaları samimi olmadıkları için	541	3,817	1,176	1,000	5,000

Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili yapılacak olan yeniliklerde önemli bir çalışma sürdürmediği için	541	3,765	1,112	1,000	5,000
Öğretmenler sendikalarda yeterince söz sahibi olmadıkları için	541	3,738	1,096	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının yöneticileri sendikacılığı bir hak arama mücadelesi yeri olarak değil de, bir getirim kapısı olarak gördükleri için	541	3,660	1,159	1,000	5,000
Demokratik bir öğretmen sendikası bulunmadığı için	541	3,619	1,242	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyelerini karar alma sürecine katmadıkları için	541	3,562	1,143	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının yöneticileri yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmadıkları için	541	3,521	1,163	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarının haklarını savunurken, hak aranmaz alınır düşüncesiyle hareket ettikleri için	541	3,333	1,166	1,000	5,000
Öğretmenlik kutsal bir meslektir, örgütlenmeden de özlük haklarının sağlanması gerektiği için	541	3,259	1,377	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyelerinin maaşlarından yaptığı kesintiden başka bir şeyle ilgilenmedikleri için	541	3,246	1,247	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının yönetim kurulları erkek egemen bir yapıda olduğu için	541	3,185	1,226	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları için	541	2,998	1,297	1,000	5,000

Bu ortalamalara bakıldığında, öğretmenlerin sendikalara üye olmama nedenleri arasında katıldıkları ilk neden “Öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden, her gelen iktidar kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği”, ikinci sırada yer alan neden “Öğretmen sendikaları siyasi fikirlere göre ayrıldığı” ve üçüncü sırada yer alan neden ise “Öğretmen sendikaları ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşemediği”dir. Başka bir deyişle görüş bildiren öğretmenler sendikalar arasında görülen siyasi parçalanmışlık ve iktidarlara yakın olan sendikaların iktidarların güdümüne girmesi nedeniyle öğretmenlerin sendikalara üye olmadıklarını düşünmektedirler. “Öğretmen sendikaları yaptıkları eylemlerde

demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları için” önermesi ise en düşük ortalama sahiptir (2,998). Lise öğretmenleri için sendikaların yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmamaları, üye olmama nedenleri arasında en az öneme sahiptir.

Bunların yanısıra görüş bildiren öğretmenler, sendikalara üye olmama nedenleri konusunda anket formunda yer alan “öğretmen sendikalarının siyasi fikirlere göre ayrılmaları, öğretmen sendikalarının ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşememeleri ve öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı etmeleri” biçimindeki görüşlere *tamamen katılmaktadırlar*.

Yine lise öğretmenleri sendikalara üye olmama nedenleri konusunda anket formunda yer alan “mevcut öğretmen sendikalarının samimi olmadıkları, demokratik bir öğretmen sendikasının bulunmadığı, öğretmen sendikalarının kendi içinde bir sendika ağalığı oluşturduğu, öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim meseleleri konusunda yeterince fikir, proje vb. üretmediği, öğretmen sendikalarının çıkar gruplarının elinde olduğu, öğretmenlerin sendikalarda yeterince söz sahibi olmadıkları, öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim sorunları hakkında vermiş olduğu tepkilerin yetersiz olduğu, öğretmen sendikalarının eğitimle ilgili yapılacak olan yeniliklerde önemli bir çalışma sürdürmediği, öğretmen sendikalarının yöneticilerinin sendikacılığı bir hak arama mücadelesi yeri olarak değil de bir getirim kapısı olarak gördükleri, öğretmen sendikalarının yöneticilerinin üyelerini sadece üye etme aşamasında tanıdığı daha sonra ne arayıp ne de fikir alma bazında gerekli diyalogu kurmadıkları, öğretmen sendikalarının eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulundukları, öğretmen sendikalarının yöneticilerinin yeterli bilgi birikimi ve donanıma sahip olmadıkları ve öğretmen sendikalarının üyelerini karar alma sürecine katmadıkları” biçimindeki görüşlere ise sadece *katılmaktadırlar*.

Ayrıca, görüş bildiren öğretmenler, sendikalara üye olmama nedenleri konusunda anket formunda yer alan “öğretmen sendikalarının üyelerinin maaşlarından yaptığı kesintiden başka bir şeyle ilgilenmedikleri, öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğu örgütlenmeden de özlük haklarının sağlanması gerektiği, öğretmen sendikalarının eğitim çalışanlarının haklarını savunurken hak aranmaz alınır düşüncesiyle hareket ettikleri, öğretmen

sendikalarının yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları ve öğretmen sendikalarının yönetim kurullarının erkek egemen bir yapıda olduğu” görüşleri için de *fikrim yok* yönünde görüş bildirmişlerdir.

Genel olarak görüş bildiren öğretmenlerin büyük çoğunluğu, öğretmenlerin çeşitli nedenlerle sendikal örgütlenmeye olumsuz baktıklarını bildirmişlerdir. Özellikle öğretmen sendikalarının siyasi fikirlere göre ayrılmalarını, öğretmen sendikalarının ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşememelerini, her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı etmelerini bu yoldaki en önemli olumsuzluklar olarak görmektedirler.

Farklı sendikalara üyeliği bulunan öğretmenlere “*Sizce öğretmenler sendikalara neden üye olmamaktadırlar?*” sorusu sorulmuştur? Görüşülen öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

Ö1 (Türk Eğitim-Sen): “*Şu anda devlet memurlarının sendikaları siyasi fikirlere dayalı yani iktidar ve muhalefet siyasi görüşleriyle doğru orantılı hareket etmektedir. Bu nedenle siyasi görüşünün bilinmesini istemeyen öğretmenler üye olmuyor olabilirler. Ayrıca, sendikalar üyelerinin özlük haklarını savunmak yerine, merkezi yönetimin ya da yerel yönetimin dediklerine siyasi kaygılar nedeniyle bazen evet demektedirler. Bu nedenle bazı öğretmenler sendikalara üye olmak istemiyor olabilirler.*”

Ö2 (Eğitim Bir-Sen): “*Bana göre sendikaların ideolojik yapıları öğretmenlerin sendikalara üye olmamalarının temel nedenidir.*”

Ö3 (Kadın/Eğitim-Sen): “*Sendikaların siyasal erkin sembolü olarak tanımlanmasından ve öğretmenlerin kategorize edilmek istememelerinden dolayı.*”

Ö4 (Eğitim Bir-Sen): “*Belli bir siyasi görüşün temsilcisi ya da yandaşı olarak görülmek istemedikleri ve Türkiye’de sendikacılığın yanlış uygulandığını düşündükleri için olabilir.*”

Ö5 (Türk Eğitim-Sen): “*Türkiye gibi daha tam olarak demokratikleşmeyi gerçekleştirememiş ve içselleştirememiş toplumlarda bireyler ilkesel olarak sendikanın savundukları fikirlere inandıkları için değil sadece kişisel çıkar düşüncesiyle üye*

olmaktadırlar. Sendikaların büyük bir bölümü devlet ve hükümetin emrinde bulunan bir kurum gibi hareket etmektedirler. Üyelerinin haklarını korumaktan çok (devlet ve hükümete muhalefet etmekten çok) devlet ve hükümetin açık-gizli talimatlarını yapan birer örgüt niteliğindeler.”

Ö6 (Eğitim Bir-Sen): “Bence ilk neden sendika yöneticilerinin davranışlarıdır. Bunun yanında bu yöneticilerin kendi çevrelerinde küçük klikler kurmaları ve bu kişilerin sendikayla ilgili her şeyde son sözü söylemesi de olumsuzluk yaratmaktadır. Ayrıca sendikaların yeterince şeffaf olamamaları, özlük haklar dışında sadece atamalarla, üyelerine makam-mevki sağlamakla uğraşmaları güvenirliliklerini ortadan kaldırmaktadır. Sendikaların ciddiye aldıkları tek şey, üniversiteye yerleştirme sınavı gibi en çok üyesini atamalarda çok sayıda mevkiye yerleştirmedir. Şunu da belirtmeden geçemeyeceğim, sendikacılık sadece matematiksel üstünlük olarak görülmektedir. Bu belki toplu görüşmelerde yetkili sendika olmak amacıyla yapılıyor ama mevki sahibi olmak, çıkar sağlamak için üye olan kişileri sendikaya kaydetmeyi başarı olarak algılamaktadırlar. Tüm bunlar ise sosyo-ekonomik hakların iyileştirilmesi için harcanacak zamanı minimize etmektedir.”

Ö7 (Eğitim Bir-Sen): “Siyasi partilerin etkisi altında kaldıklarını düşündükleri, aranacak haklar ortak çizgide hiçbir partinin veya siyasetçinin etkisi altında kalmadan birleşmek gerektiğini bildikleri için üye olmamaktadırlar.”

Ö8 (Eğitim-Sen): “Bence öğretmenler, iktidar tarafından mağdur ve zorlukla karşılaşmamaları açısından sendikalaşmaya soğuk bakmaktadırlar.”

Ö9 (Eğitim-Sen): “Öncelikle sendikalı olmak siyasi kimlik gibi öne çıkarılıyor. Korku ve endişeler öne geçiyor. Kendimi hiçbir sendikaya ait hissetmiyorum düşüncesi var öğretmenlerde.”

Görüşme yapılan öğretmenler “sendikaların siyasal görüşlere temsilcilik yaptıkları, iktidardaki siyasi erkle yakınlık kurdukları, hükümetin bir organı gibi hareket ettikleri, üyelerinin haklarını korumaktan uzak oldukları” gibi nedenlerle bazı öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye soğuk baktıklarını belirtmektedirler. Bu yanıtlar nicel çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Öğretmenler sendikaya üye olmama noktasında benzer gerekçeler ileri sürmektedirler.

4.2.3. Öğretmenlerin üye olurken sendikada aradıkları özellikler

Bu bölümde öğretmenlerin üye olurken sendikada aradıkları özellikler incelenmektedir. Görüşülen öğretmenlere “Sizce öğretmenler sendikalara üye olurken nelere dikkat etmektedirler?” sorusu sorulmuştur. Tablo 21’de, öğretmenlerin üye olurken sendikada aradıkları özelliklere yönelik fikirlere ne düzeyde katıldıkları ikinci sütun altında katılım ortalamalarıyla belirtilmiştir.

Tablo 21. Öğretmenlerin sendikalarda aradıkları özellikler

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Öğretmen sendikasının çalışmalarına	541	3,789	1,231	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının üyeleri arasındaki yardımlaşmasına	541	3,556	1,153	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının siyasi düşüncesine	541	3,525	1,387	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının üyelerine yönelik yaptığı vaatlere	541	3,146	1,269	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının siyasi iktidara yakınlığına	541	3,133	1,497	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının yerel ve ulusal düzeydeki yazılı ve görsel medyada yer alma sıklığına	541	2,967	1,173	1,000	5,000
Öğretmen sendikasının üye sayısına	541	2,835	1,217	1,000	5,000

Bu ortalamalar incelendiğinde, öğretmenlerin üye olurken sendikada aradıkları özellikler arasında katıldıkları ilk konu “Öğretmen sendikasının çalışmaları”, ikinci sırada “Öğretmen sendikasının üyeleri arasındaki yardımlaşma” ve üçüncü sırada ise “Öğretmen sendikasının siyasi düşüncesi” yer almaktadır. Başka bir anlatımla görüş bildiren öğretmenler üyelik noktasında, sendikaların çalışmalarına, üyeleri arasındaki yardımlaşma durumuna ve siyasi fikirlerine dikkat etmektedirler. “Öğretmen sendikasının üye sayısına” önermesi ise en düşük ortalama sahiptir (2,835). Lise öğretmenleri için sendikanın sahip olduğu üye sayısı en az öneme sahiptir.

Bunların yanı sıra, öğretmen sendikasının çalışmalarına, siyasi düşüncesine, üyeleri arasındaki yardımlaşmasına biçimindeki görüşlere *katılmaktadırlar*. Öğretmen sendikasının siyasi iktidara yakınlığına, öğretmen sendikasının üye sayısına, öğretmen

sendikasının yerel ve ulusal düzeydeki yazılı ve görsel medyada yer alma sıklığına ve öğretmen sendikasının üyelerine yönelik yaptığı vaatler biçimindeki görüşler için de *fikrim yok* demektedirler.

Genel olarak görüş bildiren öğretmenler sendikalara üye olurken çeşitli konulara dikkate etmektedirler. Bunun yanında üyelik kararının verilmesinde sendikaların yaptıkları çalışmaların daha çok dikkate alınması, öğretmenlerin seçici bir tutum benimsediklerini göstermektedir.

Görüşme yapılan öğretmenler “*sizce öğretmenler sendikalara üye olurken nelere dikkat etmektedirler?*” sorusuna şu cevapları vermişlerdir:

Ö1 (Türk Eğitim-Sen): “*Gözlemlediğim kadarıyla öğretmenler daha çok siyasi görüşlerine göre üye olmaktadırlar. İdarecilik yapan bazı öğretmenler ise mevki kaybı yaşamamak için sendika seçimlerini siyasi otoriteye göre yapmaktadırlar.*”

Ö2 (Eğitim Bir-Sen): “*Öncelikle elde edebilecekleri menfaatlere bakarlar.*”

Ö3 (Kadın / Eğitim-Sen): “*İktidarda olan güce yakın olan sendikaya yakın durarak menfaat elde etmeyi birinci koşul olarak görmektedirler. 3 ayda bir verilen 45 TL için üye olan öğretmenler de vardır.*”

Ö4 (Eğitim Bir-Sen): “*Bazıları kendi görüşlerine yakın buldukları için, bazıları siyasal iktidara yaranmak için, bazıları belli makamlara gelmek için, bazıları ise arkadaş hatırı için üye olmaktadır.*”

Ö5 (Türk Eğitim-Sen): “*Birtakım kişisel beklentilerle (çıkar) hareket ederek sendikalara üye olunmaktadır. Kendi siyasi görüşü doğrultusunda sendikalara üye olunmaktadır.*”

Ö6 (Eğitim Bir-Sen): “*Öğretmenler sendikalara üyelik kararı verirken öncelikle ilgili sendikanın sahip olduğu siyasal görüşe bakmaktadırlar. Bunun yanında elde edebileceği çeşitli menfaatlere, ilgili sendikanın dönemin iktidarına yakınlığına, sözkonusu sendikanın matematiksel büyüklüğüne vs. gibi konulara dikkat etmektedirler. Bunların yanında sendikanın benimsediği değer ve inançlara da dikkat ettikleri*

söylenebilir. Sendikanın popülerliği de gözetilen konular arasında sayılabilir diye düşünüyorum.”

Ö7 (Eğitim Bir-Sen): *“Bence bu kişilere göre değişmektedir; bazıları mevcut iktidara yakın sendikaları tercih etmektedir. Taki istediği makamı elde edebilsin. Kimileri ideolojik davranarak sadece görüşlerimiz bir olsun gerisi önemli değil anlayışında. Kimisi de ortak payda da haklarını makul şekilde arayabilecekleri sendikaları tercih etmektedir.”*

Ö8 (Eğitim-Sen): *“Öncelikle sendikalar öğretmenlerin özlük haklarını korumalı, savunmalı ve geliştirebilirlik ön planda olmalıdır.”*

Ö9 (Eğitim-Sen): *“Evrensel ölçütleri olmayan düşünce yapılarına sahip eğitimciler maalesef siyasi çıkarlarla, oyunlarla mevki-makam peşinde koşmak adına (büyük bir kısmı) sendikalara üye olmaktadır.”*

Görüşme yapılan öğretmenler, öğretmenlerin daha çok “kişisel çıkar sağlamaya, mevki elde etmeye ve siyasal görüşlerine göre” sendikalara üye olduklarını belirtmektedirler. Yine bu yanıtlar nicel çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Özellikle ölçekte yer alan, “öğretmenlerin üye olurken sendikanın siyasi düşüncesine dikkat ettikleri” görüşü, görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu tarafından dile getirilmiştir.

4.2.4. Öğretmen sendikalarından beklentiler

Bu bölümde öğretmenlerin sendikalarından beklentileri incelenmektedir. Görüşülen öğretmenlere “Genel olarak öğretmen sendikalarından beklentileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Tablo 22’de, öğretmenlerin sendikalarından beklentilerine yönelik fikirlere ne düzeyde katıldıkları ikinci sütun altında katılım ortalamalarıyla belirtilmiştir.

Tablo 22. Öğretmenlerin sendikalarından beklentileri

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Öğretmen sendikaları her konuda şeffaf olmalıdır.	541	4,702	0,566	2,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamalıdır.	541	4,695	0,600	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmelidir.	541	4,677	0,636	1,000	5,000
Öğretmen sendikalarının bağlı olduğu konfederasyonlar hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmalıdır.	541	4,677	0,600	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları her zaman gelişmeye ve değişmeye açık olmalıdır.	541	4,658	0,605	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmalıdır.	541	4,634	0,638	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları tüm üyelerinin katılımını sağlayan demokratik bir açılım sağlamalıdır.	541	4,601	0,686	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları sahip oldukları mali kaynakları üyeleri adına daha verimli kullanmalıdır.	541	4,588	0,682	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyeleri arasında birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik aktiviteler yapmalıdır.	541	4,580	0,655	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik yeterli düzeyde yayın yapmalıdır.	541	4,564	0,648	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları bilime katkı sağlamak amacıyla seminer, panel, sempozyum vb. düzenlemelidir.	541	4,490	0,790	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyelerini sosyal ve kültürel yönden eğitmelidir.	541	4,427	0,867	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları bulundukları kentin sosyal yaşamına katkıda bulunmalıdır.	541	4,423	0,850	1,000	5,000
Öğretmen sendikaları üyelerinin psikolojik yönden de rahatlamaları için üyelerine yönelik çeşitli tatil ve gezi alternatifleri sunmalıdır.	541	4,139	1,051	1,000	5,000

Bu ortalamalara bakıldığında, öğretmenlerin sendikalarından beklentileri arasında katıldıkları ilk konu “Öğretmen sendikaları her konuda şeffaf olmalıdır”, ikinci sırada “Öğretmen sendikaları üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamalıdır” ve üçüncü sırada ise “Öğretmen sendikaları sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmelidir” ile “Öğretmen sendikalarının bağlı olduğu konfederasyonlar hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmalıdır” yer almaktadır. Başka bir deyişle görüş bildiren öğretmenler daha çok sendikaların her konuda şeffaflığı, sendikaların üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde gösterecekleri destek, sendikaların tüm eğitim çalışanlarının sorunları için mücadele etmeleri ve toplu görüşmelerde daha etkin olmaları gibi beklentilere sahiptir. “Öğretmen sendikaları üyelerinin psikolojik yönden de rahatlamaları için üyelerine yönelik çeşitli tatil ve gezi alternatifleri sunmalıdır” önermesi ise en düşük ortalamaya sahiptir (4,139). Lise öğretmenleri için sendikaların üyelerinin psikolojik durumlarını rahatlatmaya dönük tatil ve gezi alternatifleri sunması en az öneme sahiptir.

Bunların yanında, öğretmen sendikaları tüm üyelerinin katılımını sağlayan demokratik bir açılım sağlamalıdır, öğretmen sendikaları üyelerini sosyal ve kültürel yönden eğitmelidir, öğretmen sendikaları eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmalıdır, öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik yeterli düzeyde yayın yapmalıdır, öğretmen sendikaları sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmelidir, öğretmen sendikaları üyeleri arasında birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik aktiviteler yapmalıdır, öğretmen sendikaları bilime katkı sağlamak amacıyla seminer, panel, sempozyum vb. düzenlemelidir, öğretmen sendikaları her zaman gelişmeye ve değişmeye açık olmalıdır, öğretmen sendikaları üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamalıdır, öğretmen sendikalarının bağlı olduğu konfederasyonlar hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmalıdır, öğretmen sendikaları sahip oldukları mali kaynakları üyeleri adına daha verimli kullanılmalıdır, öğretmen sendikaları her konuda şeffaf olmalıdır ve öğretmen sendikaları bulundukları kentin sosyal yaşamına katkıda bulunmalıdır görüşlerine de *tamamen katılmaktadırlar*. Öğretmen sendikaları üyelerinin psikolojik yönden de rahatlamaları

için üyelerine yönelik çeşitli tatil ve gezi alternatifleri sunmalıdır görüşüne ise sadece katılmaktadırlar.

Genel olarak görüş bildiren öğretmenlerin üyesi oldukları sendikalarından çeşitli beklentilere sahip oldukları görülmektedir. Bu beklentiler, öğretmenlerin sendikaya üye olma kararını şekillendirmektedir. Beklentilerin karşılanma düzeyinin düşüklüğü çoğu zaman üyelerin istifalarıyla sonuçlanabilmektedir. Bu ise sendikaların güç kaybetmelerine yol açmaktadır. Ayrıca bu güç kaybı her yıl hükümetle sendikalar arasında yapılan toplu görüşmelerde “yetkili sendika” olma ve tüm çalışanları temsil etmek için hükümetle masaya oturma fırsatını da ortadan kaldırmaktadır.

Farklı sendikalara üye öğretmenlere sorulan “Genel olarak öğretmen sendikalarından beklentileriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar şöyledir:

Ö1 (Türk Eğitim-Sen): “Benim tek beklentim, özlük haklarımın iyileştirilmesinde ve hak kayıplarımın yaşanmaması noktasında siyasi ya da otorite kaygısı olmadan merkezi veya yerel yönetimin karşısında tek vücut olup benim haklarımı savunması. Herhangi bir sendika bu dediklerim konusunda bir karar ya da eylem kararı aldığı anda diğerleri de siyasi düşüncesini bir kenara bırakarak (kendi siyasi görüşü söz sahibi olsa bile) yanlışı söyleyip birlik olmalıdır.”

Ö2 (Eğitim Bir-Sen): “Temel hak ve özgürlüklere sahip çıkmaları...”

Ö3 (Kadın / Eğitim-Sen): “Sosyal ve ekonomik haklarımızın elde edilmesinde aktif görev almaları, sendikada çeşitli birimlerde görev alanlar menfaat çıkar ilişkilerinden vazgeçmeleri gerekir. Ayrıca demokratik kurum anlayışının kazandırılmasında aktif rol almalıdırlar.”

Ö4 (Eğitim Bir-Sen): “Haklarımızı aramaları, başımız sıkıştığında yanımızda olmaları, çeşitli etkinliklerle bizlere yararlı olacak şeyler düzenlemeleri, bugüne kadar esirgenen özgürlüklere kavuşmamız (kılık-kıyafet vb.) için mücadele etmeli.”

Ö5 (Türk Eğitim-Sen): “Kişisel olarak Türkiye’de hiçbir sendikadan hiçbir beklentim yok. Hemen hepsi gerçek manada sendikacılıktan uzak kurumlar. Sendika üyeliği de sadece resmi olarak üye olmaktan ibaret.”

Ö6 (Eğitim Bir-Sen): “Her şeyden önce sosyo-ekonomik ve özlük haklarımızı korumalı ve geliştirilmesi için çalışmalıdırlar. Toplu görüşmelerde masaya vurmayı bilmeliler. Öğretmenleri ilgilendiren hayati konularda diğer sendikalarla müşterek hareket

etmenin zeminini oluşturmalarıdır. Öğretmenlerin sahip oldukları hakları siyasi görüşlerinin kurbanı yapmaları. Üyelerini her zaman sormalılar, onları sık sık ortak etkinliklerle bir araya getirmeliler. Tabela sendikacılığı değil aktif bir örgütsel yapı oluşturmaları. Üyelerinin uğradığı haksızlıklar durumunda onları yalnız bırakmaları. Her türlü hukuki işlemlerinde destek sunmalarıdır. Sendikanın idari kadrosu oluşturulurken sadece delegelerin değil tüm üyelerinin görüşlerine başvurmalarıdır. Ayrıca yaptıkları çalışmalarla ilgili üyelerine gerekli enformasyonu zamanında aktarmalarıdır. Sık sık üye memnuniyet anketleri uygulayarak özdeğerlendirmelerini yapmalarıdır.”

Ö7 (Eğitim Bir-Sen): “Amaç ortak özlük haklarının iyileştirilmesi mevcut sorunların çözülmesi ise, bütün sendikalar bir çizgide birleşebilmeli. Görüşler, fikirler, siyasi anlayış buna engel olmamalı diye düşünüyorum.”

Ö8 (Eğitim-Sen): “Öğretmenlerin özlük haklarını koruyabilmeli, ekonomik seviyelerini enflasyona karşı ezdirmemeli. Öncelikle sendikaların, öğretmenlere dönük bakış açısı olmalı ve dik durabilmeli, hakkını savunabilmelidir.”

Ö9 (Eğitim-Sen): “Alınan siyasi ya da idari kararlarda sendikaların ayırım gözetmeksizin eğitim ve eğitimciler adına olması gereken tavrı göstermelidirler. Nasıl ki, örgütlü olmak demokrasinin uzantısıysa bunu hak ve özgürlükler olarak hayata geçirmek adına tam yetkili olabilmelidirler diye düşünüyorum.”

Görüldüğü üzere “sosyo-ekonomik hakların korunması ve geliştirilmesi” konusu görüşme yapılan öğretmenler tarafından en çok vurgulanan beklenti olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu cevaplar nicel çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Farklı sendikalara üye öğretmenlerin sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşleri arasında önemli bir farklılık yoktur.

4.3. Cinsiyet ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında cinsiyete göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle cinsiyetle öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup

olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Mann-Whitney U testinin sonuçları tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Cinsiyete göre öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri

arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Kadın	264	4,320	0,619	36399,000	0,927
	Erkek	277	4,304	0,671		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Kadın	264	3,775	0,770	34121,000	0,179
	Erkek	277	3,653	0,838		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Kadın	264	3,343	0,694	33258,500	0,068
	Erkek	277	3,218	0,707		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Kadın	264	4,606	0,401	34951,000	0,367
	Erkek	277	4,519	0,588		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimini etkileyen faktörler ve sendikalardan beklentileri konularına ilişkin görüşlerinin “cinsiyete” göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. (Mann-Whitney U=36399,000; p=0,927>0,05), (Mann-Whitney U=34121,000; p=0,179>0,05), (Mann-Whitney U=33258,500; p=0,068>0,05), (Mann-Whitney U=34951,000; p=0,367>0,05). Başka bir deyişle kadın ve erkek öğretmenlerin, örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalardan beklentilerine ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada sözkonusu sonuca ulaşılmış olsa da, özellikle 1990’lı yıllarla birlikte sendikal örgütlenme sürecinde cinsiyet ve cinsiyet eşitliği konularında önemli bir algı değişikliğinin meydana geldiği görülmektedir. Sözkonusu algı değişikliğinin tarihsel bir bakışla kısaca özetlenmesi, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı yapacaktır.

Toplumsal cinsiyet merceği altında sendikal örgütlenmeye bakıldığında erkek egemen bir yapının, varlığını uzun süre devam ettirdiği görülmektedir. Gerek sendikaların idari mekanizmalarında gerekse sendikaların üye profilinde erkeklerin daha fazla söz sahibi olduğu bir süreç yaşanmıştır. Nitekim Osmanlı'dan 1990'lara kadar yaşanan tarihsel süreçte kurulan sendikaların yönetim kademelerinde hep erkeklerin yer aldığı bu alanyazının ortaya koyduğu bir gerçektir. Cinsiyete dayalı bir ayrımcılığın bir sonucu olan bu sorun, çalışanların sendikal anlamdaki örgütlenmelerinin eksik kalmasına ve sorunlu bir şekilde yürütülmesine yol açmıştır. Bu durumu Toksöz ve Erdoğan (1998'den aktaran Ulutaş ve Pala, 2012:293) şöyle özetlemektedir:

İşgücü piyasasında cinsiyete dayalı ayrımcılık yansımalarını geleneksel sendikal yapılarda da göstermekte, gerek örgütlü kadın işçi sayısı gerekse kadınların sendikalardaki yönetsel temsili oldukça düşük düzeylerde seyretmektedir. Söz konusu durum yalnızca sendikalardaki erkek egemen yapıdan kaynaklanmamakta; aynı zamanda kadınların özellikle formel sektörde düşük istihdam düzeyi, kadınların belirli sektör ve mesleklerde ayrışması, toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınlara yüklenen aile içi sorumluluklar da kadınların örgütlenmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

Yine Ulutaş ve Pala'nın belirttiği gibi sendika yönetimlerinde kadının konumuna bakıldığında, düşük olan kadın üye oranının yönetsel temsile yansımadağı görülmektedir (Ulutaş ve Pala,2012:294). Bu durum için şüphesiz çeşitli nedenler sayılabilir. Geç saatlere kadar uzayan toplantı saatleri, sendikalardaki cinsiyetçi dil ve uygulamalar, erkek egemen örgütlenme ve toplu pazarlık süreci, literatürde sendikalarda kadın temsiliinin düşüklüğüne ilişkin temel nedenler olarak sıkça dile getirilmektedir. İş ve aile sorumluluklarıyla birlikte çifte vardiya yapan kadınların sendikalardaki uzun çalışma ve toplantı saatleri nedeniyle üçüncü bir vardiyayı üstlenmesi mümkün olmamaktadır (Franzway, 2000; Kirton ve Haley, 1999; Roby ve Uttal, 1993'ten aktaran Ulutaş ve Pala, 2012:295). Tüm bunlara rağmen iş yaşamında yaşanan dönüşümler ve küresel ölçekli gelişmeler, sendikal örgütlenme sürecinde görülen cinsiyet ayrımcılığını azaltıcı yönde sonuçlar doğurmuştur. Nitekim Toksöz ve Sayılan bu durumu şöyle özetlemektedirler:

Batılı ülkelerde bir yandan sendikaların güçleri ve üyeleri hızla azalırken, bir yandan da özellikle hizmetler sektöründe artan kadın işgücü ve bu alanlarda örgütlü sendikalarda kadın üye sayısının görece yükselişi, sendikaları güç kazanmak üzere kadınların örgütlenmesine önem vermeye ve kadın sorunlarını gündeme almaya zorladı. Ülkemizde düşük kentsel kadın istihdamı düzeyi sendikaların yeni bir güç kaynağı olarak kadınlardan yararlanma yönünde bilinçli bir tavır göstermelerini engellese de, 1980'lerden itibaren kadın hareketinin yükselmesinin ve yurtdışındaki sendikal örgütlenmelerin baskısının etkisiyle doksanlı yıllardan itibaren Türkiye'deki sendikalarda da kadın sorunları görünürlük kazandı. Kamu emekçileri sendika ve konfederasyonlarında gerek kadın üye sayısının gerekse kadın üyelerin eğitim ve vasıflılık düzeyinin daha yüksek olması, sendika politikalarında kadın sorunlarına daha erken dönemde yer vermelerine ve yönetsel düzeyde kadın temsili gibi alanlarda öncü adımlar atmalarına yol açtı. Bununla birlikte 90'lı yıllar işçi sendika ve konfederasyonlarında da küçük adımların atılmaya başlandığı yıllar oldu (Toksöz ve Sayılan, 1998'den aktaran Ulutaş ve Pala,2012:295).

Türkiye'de 90'lı yıllarla birlikte sendikal örgütlenme anlayışında bir paradigma değişikliğinin yaşandığı söylenebilir. Toksöz ve Sayılan'ın da belirttiği gibi özellikle işçi sendikaları bu adımları memur (dolayısıyla öğretmen sendikaları) sendikalarından önce atmışlar ve bu konuda memur sendikalarına ışık tutmuşlardır. Bu durumu Ulutaş ve Pala (2012:308) şöyle anlatmaktadırlar:

1990'lı yıllardan itibaren cinsiyete dayalı eşitsizlikler ve kadın sorunları işçi sendikalarının gündemine girmiştir. Pek çok sendikanın kadın yapılanmaları, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi faaliyetleri ve kadın haklarına ilişkin yayınları bulunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu yapı ve uygulamalar sendika ve konfederasyonların pek çoğunda tüzük güvencesine kavuşturulmamış, toplumsal cinsiyet politikaları kurumsallaştırılamamıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının sendikaların ana politikalarında kendine yer bulamaması ve sendika karar mekanizmalarında kadınların görünmezliği, sendika tüzük ve programlarına cinsiyet eşitliği bakış açısının yansıtılamamasına, kadın çalışanlara yönelik taleplerin oluşturulamamasına, kadın üye sayısını artırmaya dönük stratejiler geliştirilememesine yol açmıştır. Peki ne yapılabilir? Cinsiyet

eşitliği yaklaşımının tüm sendikalara yayılmasının ve kadınların sendikal temsilini artırmanın yolu, tüm sendikalarda tüzük güvencesine ve gerekli fonlara sahip kadın yapılarının oluşturulması, tüzükte kendisine yer bulan pozitif ayrımcılık politikalarıyla sendika karar mekanizmalarında kadın oranının artırılması, sendikal eğitim ve faaliyetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle yeniden gözden geçirilmesinden geçmektedir.

Konuya Eskişehir özelinde bakıldığında cinsiyet eşitliği konusunda önemli gelişmelerin meydana geldiği savunulabilir. Nitekim Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan ve "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu"nda faaliyet gösteren sendikaların temsilcileri tarafından 20.06.2012 tarihinde imzalanan mutabakat tutanağına bakıldığında 4564 kadın kamu görevlisinin 2778'i sendika üyesidir. Bu ise % 60'lık bir sendikalaşma oranı demektir. Ancak yerel düzeydeki bu oranın ve daha yükseklerinin Türkiye genelinde gerçekleştirilebilmesi için cinsiyet eşitliği perspektifinden konuya yaklaşılması gerekmektedir.

4.4. Öğretmenlerin Görevleri ve Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında öğretmenlerin görevine göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle öğretmenlerin görevleriyle, onların sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Mann-Whitney U testinin sonuçları tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Öğretmenlerin görevlerine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Öğretmen	495	4,319	0,647	10143,000	0,218
	Yönetici	46	4,230	0,632		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Öğretmen	495	3,721	0,806	10544,000	0,407
	Yönetici	46	3,621	0,824		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Öğretmen	495	3,282	0,703	10834,000	0,586
	Yönetici	46	3,248	0,712		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Öğretmen	495	4,559	0,497	10466,000	0,357
	Yönetici	46	4,581	0,612		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimlerini etkileyen faktörler ve sendikalardan beklentileri konularına ilişkin görüşlerinin “görev değişkenine” göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. (Mann-Whitney U=10143,000; p=0,218>0,05), (Mann-Whitney U=10544,000; p=0,407>0,05), (Mann-Whitney U=10834,000; p=0,586>0,05), (Mann-Whitney U=10466,000; p=0,357>0,05). Başka bir deyişle görevi öğretmen ve yönetici olan öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

4.5. Mesleki Kıdem ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında mesleki kıdeme göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle mesleki kıdemle öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Kruskal-Wallis H testinin sonuçları tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	1-5 yıl	33	4,330	0,766	2,631	0,757
	6-10 yıl	72	4,272	0,736		
	11-15 yıl	177	4,276	0,609		
	16-20 yıl	131	4,329	0,663		
	21-25 yıl	64	4,331	0,594		
	26 yıl ve üstü	64	4,388	0,592		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	1-5 yıl	33	3,869	0,843	5,727	0,334
	6-10 yıl	72	3,843	0,740		
	11-15 yıl	177	3,686	0,792		
	16-20 yıl	131	3,733	0,796		
	21-25 yıl	64	3,719	0,811		
	26 yıl ve üstü	64	3,508	0,898		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	1-5 yıl	33	3,433	0,803	8,069	0,152
	6-10 yıl	72	3,375	0,686		
	11-15 yıl	177	3,141	0,675		
	16-20 yıl	131	3,349	0,735		
	21-25 yıl	64	3,306	0,570		
	26 yıl ve üstü	64	3,301	0,763		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	1-5 yıl	33	4,634	0,544	2,800	0,731
	6-10 yıl	72	4,508	0,468		
	11-15 yıl	177	4,549	0,547		
	16-20 yıl	131	4,571	0,538		
	21-25 yıl	64	4,558	0,436		
	26 yıl ve üstü	64	4,597	0,417		

Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalardan beklentilerine ait görüşlerinin grup ortalamaları arasındaki fark “mesleki kıdem değişkeni” açısından anlamlı bulunmamıştır. (KW=2,631; $p=0,757>0,05$), (KW=5,727; $p=0,334>0,05$), (KW=8,069; $p=0,152>0,05$), (KW=2,800; $p=0,731>0,05$). Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin, ölçekteki dört kategoride yer alan maddelere ilişkin görüşlerinin, mesleki kıdeme göre benzer olduğu söylenebilir.

Ayrıca, öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine yönelik düşüncelere, 26 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler diğerlerine göre daha fazla katılım göstermektedirler. Söz konusu düşüncelere, 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler en düşük katılımı göstermektedirler.

1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalardan beklentilere yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenlerine yönelik düşüncelere 26 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, sendika seçimini etkileyen faktörlere yönelik düşüncelere 11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler ve öğretmenlerin sendikalardan beklentilerine yönelik düşüncelere 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler en az katılımı göstermektedirler.

4.6. Eğitim Düzeyi ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında eğitim düzeyine göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Kruskal-Wallis H testinin sonuçları tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Öğretmenlerin en son mezun olduğu eğitim düzeyine göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Eğitim Enstitüsü	10	4,400	0,383	0,279	0,964
	Ön Lisans	12	4,292	0,633		
	Lisans	430	4,308	0,646		
	Yüksek lisans	89	4,321	0,673		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Eğitim Enstitüsü	10	3,500	0,640	3,906	0,272
	Ön Lisans	12	3,214	1,208		
	Lisans	430	3,705	0,821		
	Yüksek lisans	89	3,840	0,657		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Eğitim Enstitüsü	10	3,500	0,463	1,783	0,619
	Ön Lisans	12	3,286	0,763		
	Lisans	430	3,274	0,710		
	Yüksek lisans	89	3,278	0,690		
Öğretmenlerin sendikalarından beklentileri	Eğitim Enstitüsü	10	4,579	0,360	0,650	0,885
	Ön Lisans	12	4,500	0,502		
	Lisans	430	4,567	0,514		
	Yüksek lisans	89	4,539	0,496		

Araştırmada kapsamında görüş bildiren öğretmenlerin “örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimini etkileyen faktörler ve öğretmenlerin sendikalarından beklentileri” konularına ilişkin görüşlerinin “en son mezun olduğu eğitim düzeyi” açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. (KW=0,279; $p=0,964>0,05$), (KW=3,906; $p=0,272>0,05$), (KW=1,783; $p=0,619>0,05$), (KW=0,650; $p=0,885>0,05$). Bu ortalamalara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin, sendikal örgütlenme konusundaki görüşlerinin, en son mezun olduğu eğitim düzeyine göre benzer olduğu söylenebilir.

Bunun yanında, eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler sendikal örgütlenmenin önemine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve öğretmenlerin sendikalardan beklentilerine yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. Söz konusu maddelere, ön lisans ve lisans mezunu öğretmenler en düşük katılımı göstermektedirler.

Yüksek lisans mezunu öğretmenler öğretmenlerin örgütlenmeme nedenlerine yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. İlgili maddelere en az katılım ise ön lisans mezunu öğretmenlerdedir.

Bu bulgulara göre eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin sendikal örgütlenme sürecine daha fazla duyarlı oldukları görülmektedir. Bu öğretmenlerin bazılarının Köy Enstitüleri mezunu olduğu düşünüldüğünde, bu bulgular köy enstitülerinin öğretmenlerin sendikal örgütlenme sürecinde oynadığı rolü de açıklar niteliktedir. Mesleğinde emeklilik sürecini hak etmiş veya emekliliğe yaklaşmış bu öğretmenlerin sendikalaşma konusunda daha keskin ve değişmez ilkelere sahip oldukları söylenebilir.

4.7. Görev Yapılan Okul Türü ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin

Görüşleri Arasındaki ilişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında görev yapılan okul türüne göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle görev yapılan okul türü ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Kruskal-Wallis H testinin sonuçları tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Düz Lise	106	4,323	0,655	13,870	0,085
	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	25	4,268	0,774		
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	53	4,083	0,664		
	Anadolu Lisesi	151	4,399	0,580		
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	4,372	0,587		
	Endüstri Meslek Lisesi	115	4,322	0,696		
	Spor Lisesi	8	4,513	0,491		
	Fen Lisesi	27	4,263	0,542		
	Anadolu Öğretmen Lisesi	24	4,121	0,701		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Düz Lise	106	3,692	0,839	8,219	0,412
	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	25	3,642	0,956		
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	53	3,938	0,670		
	Anadolu Lisesi	151	3,748	0,822		
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	3,754	0,626		
	Endüstri Meslek Lisesi	115	3,657	0,862		
	Spor Lisesi	8	3,714	0,748		
	Fen Lisesi	27	3,446	0,800		
	Anadolu Öğretmen Lisesi	24	3,661	0,603		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Düz Lise	106	3,175	0,727	4,452	0,814
	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	25	3,337	0,620		
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	53	3,267	0,562		
	Anadolu Lisesi	151	3,353	0,750		
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	3,250	0,465		
	Endüstri Meslek Lisesi	115	3,281	0,814		

	Spor Lisesi	8	3,411	0,563		
	Fen Lisesi	27	3,243	0,611		
	Anadolu Öğretmen Lisesi	24	3,262	0,467		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Düz Lise	106	4,543	0,510	6,689	0,570
	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	25	4,629	0,389		
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	53	4,528	0,483		
	Anadolu Lisesi	151	4,583	0,529		
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	4,734	0,322		
	Endüstri Meslek Lisesi	115	4,493	0,563		
	Spor Lisesi	8	4,777	0,302		
	Fen Lisesi	27	4,516	0,448		
	Anadolu Öğretmen Lisesi	24	4,574	0,524		

Yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; öğretmenlerin “örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalardan beklentilerine” ait görüşlerinin grup ortalamaları arasındaki fark “görev yaptığı okul türü” açısından anlamlı bulunmamıştır. (KW=13,870; $p=0,085>0,05$), (KW=8,219; $p=0,412>0,05$), (KW=4,452; $p=0,814>0,05$), (KW=6,689; $p=0,570>0,05$). Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin, sendikal örgütlenme konusundaki görüşlerinin, okul türüne göre benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Bunlara ek olarak, Spor Lisesi’nde görev yapan öğretmenler sendikal örgütlenmenin önemine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve öğretmenlerin sendikalardan beklentilerine yönelik sunulan görüşlere daha çok katılmaktadırlar. Öğretmenlerin örgütlenme nedenlerine ilişkin görüşlere Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde görev yapan öğretmenler, sendika seçimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlere düz lisede görev yapan öğretmenler ve öğretmenlerin sendikalardan beklentilerine yönelik görüşlere ise Endüstri Meslek Lisesi’nde görev yapan öğretmenler en az katılmaktadırlar.

Ayrıca, Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde görev yapan öğretmenler örgütlenmeme nedenlerine yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. Bu görüşlere Fen Lisesi'nde görev yapan öğretmenler en az katılmaktadırlar.

4.8. Sendikaya Üye Olup Olmama Durumu ve Öğretmenlerin Sendikal

Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında sendikaya üye olup olmama durumuna göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle sendikaya üye olup olmama ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Mann-Whitney U testinin sonuçları tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Öğretmenlerin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumuna göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Evet	389	4,389	0,592	23027,500	0,000
	Hayır	152	4,113	0,729		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Evet	389	3,559	0,832	17901,500	0,000
	Hayır	152	4,105	0,579		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Evet	389	3,276	0,690	29234,500	0,840
	Hayır	152	3,287	0,739		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Evet	389	4,580	0,478	28351,500	0,450
	Hayır	152	4,514	0,575		

Araştırmada görüş bildiren öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Mann-Whitney U=23027,50; p=0,000<0,05). Buna göre,

- Sendika üyeliği bulunan grup “Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri” boyutunu sendika üyeliği bulunmayan gruptan daha olumlu algılamaktadır.

Bu farklılık “Özlük haklarında kazanımlar elde etmek, Demokratik toplum olabilmek, Eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak, Mesleğinde kendini geliştirebilmek, Özgüveninin gelişmesi, Toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi, Yardıma ihtiyaç duyan meslektaşlarına yardım edebilmek, Görev yaptığı okulda görevi dışında sorumlulukların yüklenmesini önlemek, Haklarının savunulması ve Ekonomik kazanımlar elde edebilmek” için örgütlenmelidir *biçiminde sıralanan görüşlerde ortaya çıkmaktadır.*

Araştırmaya katılan lise öğretmenlerinin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinin herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Mann-Whitney U=17901,50; $p=0,000<0,05$). Buna göre,

- Sendika üyeliği bulunmayan grubun “Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri” boyutundaki görüşlere sendika üyeliği bulunan gruba göre daha çok katıldığı görülmektedir.

Bu farklılık “Mevcut öğretmen sendikalarının samimi olmadıkları, Demokratik bir öğretmen sendikasının bulunmadığı, Öğretmen sendikalarının siyasi fikirlere göre ayrıldığı, Öğretmen sendikalarının kendi içinde bir sendika ağalığı oluşturduğu, Öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim meseleleri konusunda yeterince fikir ve proje üretmediği, Öğretmen sendikalarının çıkar gruplarının elinde olduğu, Öğretmenlerin sendikalarda yeterince söz sahibi olamadıkları, Öğretmen sendikalarının üyelerinin maaşlarından yaptığı kesintiden başka bir şeyle ilgilenmedikleri, Öğretmenlik kutsal bir meslektir, örgütlenmeden de özlük haklarının sağlanması gerektiği, Öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim sorunları hakkında vermiş olduğu tepkilerin yetersiz olduğu, Öğretmen sendikalarının eğitimle ilgili yapılacak olan yeniliklerde önemli bir çalışma sürdürmediği, Öğretmen sendikalarının ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşemediği, Öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden, her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz

ardı ettiği, Öğretmen sendikalarının yöneticilerinin sendikacılığı bir hak arama mücadelesi yeri olarak değil de, bir getirim kapısı olarak gördükleri, Öğretmen sendikalarının yöneticilerinin üyelerini sadece üye etme aşamasında tanıdığı, daha sonra ne arayıp ne de fikir alma bazında gerekli diyalogu kurmadıkları, Öğretmen sendikalarının eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulundukları, Öğretmen sendikalarının yöneticilerinin yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmadıkları, Öğretmen sendikalarının eğitim çalışanlarının haklarını savunurken, hak aranmaz alınır düşüncesiyle hareket ettikleri, Öğretmen sendikalarının yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları, Öğretmen sendikalarının üyelerini karar alma sürecine katmadıkları ve Öğretmen sendikalarının yönetim kurullarının erkek egemen bir yapıda olduğu” biçiminde sunulan görüşlerde ortaya çıkmaktadır.

Bu bulguya göre, herhangi bir sendikaya üyeliği bulunmayan öğretmenlerin, mesleki anlamda sendikal örgütlenmeye daha temkinli ve olumsuz yaklaştıkları söylenebilir. Türkiye’de öğretmenlerin mesleki anlamda sendikal örgütlenmelerinin istenilen düzeyde olmadığı tespitinden hareketle, bu konuyu irdeleyen anket maddelerinin daha detaylı çalışmalarla ele alınması gerektiği ve bu yöndeki çalışmalarla desteklenmesinin, öğretmenlerin sendikal örgütlenme sürecine olumlu katkılar yapabileceği söylenebilir.

4.9. Üye Olunan Sendika ve Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin

Görüşleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında üye olunan sendikaya göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle üye olunan sendika ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Kruskal-Wallis H testinin sonuçları tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Öğretmenlerin üye oldukları sendikaya göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Eğitim-Sen	111	4,574	0,529	27,759	0,000
	Türk Eğitim-Sen	113	4,385	0,518		
	Eğitim Bir-Sen	126	4,190	0,671		
	Eğitim-İş	39	4,521	0,501		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Eğitim-Sen	111	3,189	0,869	37,100	0,000
	Türk Eğitim-Sen	113	3,580	0,780		
	Eğitim Bir-Sen	126	3,845	0,692		
	Eğitim-İş	39	3,628	0,912		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Eğitim-Sen	111	3,196	0,652	2,855	0,415
	Türk Eğitim-Sen	113	3,250	0,711		
	Eğitim Bir-Sen	126	3,337	0,675		
	Eğitim-İş	39	3,381	0,770		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Eğitim-Sen	111	4,658	0,490	10,798	0,013
	Türk Eğitim-Sen	113	4,480	0,513		
	Eğitim Bir-Sen	126	4,569	0,454		
	Eğitim-İş	39	4,679	0,349		

Tablo 29 incelendiğinde, öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında, “üye olduğu sendikaya” göre bazı anket maddelerinde istatistiksel olarak anlamlı fark ortaya çıktığı görülmektedir. Bu farklılıklar, anketi oluşturan dört temel boyut (öğretmenlerin örgütlenme nedenleri, öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri, öğretmenlerin sendikalardan beklentileri) bakımından aşağıdaki biçimdedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin **örgütlenme nedenleri konusuna** ilişkin görüşlerinin üye olduğu sendika açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. (KW=27,759; $p=0,000<0,05$).

Bu farklılık “Özlük haklarında kazanımlar elde etmek, Demokratik toplum olabilmek, Eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak, Mesleğinde kendini geliştirebilmek, Öz güveninin gelişmesi, Toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi, Yardıma ihtiyaç duyan meslektaşlarına yardım edebilmek, Görev yaptığı okulda görevi dışında sorumlulukların yüklenmesini önlemek, Haklarının savunulması ve Ekonomik kazanımlar elde edebilmek için örgütlenmelidir” şeklinde sıralanan görüşlerde ortaya çıkmaktadır.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Türk Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney U=4714,500; $p=0,001<0,05$). Eğitim-Sen’e üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim Bir-Sen’e üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney U=4451,500; $p=0,000<0,05$). Eğitim-Sen üyesi lise öğretmenlerinin, örgütlenme nedenlerini sorgulayan görüşlere daha olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

Türk Eğitim-Sen’e üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim Bir-Sen’e üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney U=5962,500; $p=0,030<0,05$). Türk Eğitim-Sen üyesi lise öğretmenlerinin, örgütlenme nedenlerini sorgulayan görüşlere, Eğitim Bir-Sen üyesi öğretmenlere göre daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir.

Eğitim-İş’e üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim Bir-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney U=1725,000; $p=0,005<0,05$). Eğitim-İş üyesi öğretmenlerin, örgütlenme nedenlerini

sorgulayan görüşlere, Eğitim Bir-Sen üyesi öğretmenlere göre daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin **örgütlenmeme nedenleri** konusuna ilişkin görüşlerinin üye olduğu sendika açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. (KW=37,100; p=0,000<0,05).

Bu farklılık “Mevcut öğretmen sendikaları samimi olmadıkları, Demokratik bir öğretmen sendikası bulunmadığı, Öğretmen sendikaları siyasi fikirlere göre ayrıldığı, Öğretmen sendikaları kendi içinde bir sendika ağalığı oluşturduğu, Öğretmen sendikaları ülkenin eğitim meseleleri konusunda yeterince fikir ve proje üretmediği, Öğretmen sendikaları çıkar gruplarının elinde olduğu, Öğretmenler sendikalarda yeterince söz sahibi olmadıkları, Öğretmen sendikaları üyelerinin maaşlarından yaptığı kesintiden başka bir şeyle ilgilenmedikleri, Öğretmenlik kutsal bir meslektir, örgütlenmeden de özlük haklarının sağlanması gerektiği, Öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim sorunları hakkında vermiş olduğu tepkiler yetersiz olduğu, Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili yapılacak olan yeniliklerde önemli bir çalışma sürdürmediği, Öğretmen sendikaları ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşmediği, Öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden, her gelen iktidar kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği, Öğretmen sendikalarının yöneticileri sendikacılığı bir hak arama mücadelesi yeri olarak değil de, bir getirim kapısı olarak gördükleri, Öğretmen sendikalarının yöneticileri üyelerini sadece üye etme aşamasında tanıdığı, daha sonra ne arayıp ne de fikir alma bazında gerekli diyalogu kurmadıkları, Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulundukları, Öğretmen sendikalarının yöneticileri yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmadıkları, Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarının haklarını savunurken, hak aranmaz alınır düşüncesiyle hareket ettikleri, Öğretmen sendikaları yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları, Öğretmen sendikaları üyelerini karar alma sürecine katmadıkları ve Öğretmen sendikalarının yönetim kurulları erkek egemen bir yapıda olduğu için öğretmenler örgütlenmemektedir” *biçiminde sıralanan görüşlerde ortaya çıkmaktadır.*

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre;

Türk Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=4463,000$; $p=0,000<0,05$).

Eğitim Bir-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=3889,500$; $p=0,000<0,05$).

Eğitim-İş sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=1473,500$; $p=0,003<0,05$).

Eğitim Bir-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri, Türk Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=5799,000$; $p=0,013<0,05$).

Bu bulgulara göre, öğretmenlerin örgütlenmeme nedenlerini sorgulayan görüşlere Eğitim Bir-Sen üyesi öğretmenlerin daha çok katıldıkları, bu öğretmenleri Eğitim-İş ve Türk Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin izlediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin **sendikalardan beklentileri konusuna** ilişkin görüşlerinin üye olduğu sendika açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. (KW=10,798; $p=0,013<0,05$).

Bu farklılık “Öğretmen sendikaları tüm üyelerinin katılımını sağlayan demokratik bir açılım sağlamalıdır, Öğretmen sendikaları üyelerini sosyal ve kültürel yönden eğitmelidir, Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmalıdır,

Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik yeterli düzeyde yayın yapmalıdır, Öğretmen sendikaları sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmelidir, Öğretmen sendikaları üyeleri arasında birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik aktiviteler yapmalıdır, Öğretmen sendikaları bilime katkı sağlamak amacıyla seminer, panel, sempozyum vb. düzenlemelidir, Öğretmen sendikaları her zaman gelişmeye ve değişmeye açık olmalıdır, Öğretmen sendikaları üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamalıdır, Öğretmen sendikaları üyelerinin psikolojik yönden de rahatlamaları için üyelerine yönelik çeşitli tatil ve gezi alternatifleri sunmalıdır, Öğretmen sendikalarının bağlı olduğu konfederasyonlar hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmalıdır, Öğretmen sendikaları sahip oldukları mali kaynakları üyeleri adına daha verimli kullanılmalıdır, Öğretmen sendikaları her konuda şeffaf olmalıdır ve Öğretmen sendikaları bulundukları kentin sosyal yaşamına katkıda bulunmalıdır” *biçiminde verilen görüşlerde ortaya çıkmaktadır.*

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre;

Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşleri, Türk Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=4837,000$; $p=0,003<0,05$). Bu bulguya göre, Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin, sendikalarından beklentilerini sorgulayan görüşlerle ilgili olarak “tamamen katılma” yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Eğitim-İş sendikasına üye olan öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşleri, Türk Eğitim-Sen sendikasına üye olan öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşlerinden yüksek bulunmuştur. (Mann-Whitney $U=1698,500$; $p=0,031<0,05$). Bu bulguya göre, Eğitim-İş üyesi öğretmenlerin, öğretmenlerin sendikalardan beklentilerini sorgulayan görüşlerle ilgili olarak “tamamen katılma” yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.10. Önceden Bir sendikaya Üye Olma Durumu ve Öğretmenlerin Sendikal

Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında önceden bir sendikaya üye olma durumuna göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle önceden bir sendikaya üye olma durumu ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Mann-Whitney U testinin sonuçları tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Öğretmenlerin daha önceden bir sendikaya üye olup olmama durumuna

göre sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Evet	44	4,114	0,735	2369,500	0,979
	Hayır	108	4,112	0,731		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Evet	44	4,015	0,587	2066,500	0,208
	Hayır	108	4,141	0,575		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Evet	44	3,097	0,649	1973,500	0,101
	Hayır	108	3,364	0,762		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Evet	44	4,416	0,604	1987,000	0,108
	Hayır	108	4,554	0,560		

Tablo 30’da da görüldüğü gibi öğretmenlerin örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimini etkileyen faktörler ve sendikalarından beklentileri konularına ilişkin görüşlerinin “daha önceden bir sendikaya üye olup olmama” açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. (Mann-Whitney $U=2369,500$; $p=0,979>0,05$), (Mann-Whitney $U=2066,500$; $p=0,208>0,05$), (Mann-Whitney $U=1973,500$; $p=0,101>0,05$), (Mann-Whitney $U=1987,000$; $p=0,108>0,05$). Bu ortalamalara göre araştırmaya katılan

öğretmenlerin, sendikal örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşlerinin, “daha önceden bir sendikaya üye olup olmama” durumuna göre benzer olduğu söylenebilir.

Bunlara ek olarak, daha önceden bir sendikaya üyeliği bulunmayan öğretmenler örgütlenmeme sebeplerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalardan beklentilere yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. Daha önceden bir sendikaya üyeliği bulunan öğretmenler ise sendikal örgütlenmenin önemine yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar.

4.11. Sendika Üyeliğinden Ayrılma Nedeni ve Öğretmenlerin Sendikal

Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında sendika üyeliğinden ayrılma nedenine göre bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle sendika üyeliğinden ayrılma nedeni ile öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Kruskal-Wallis H testinin sonuçları tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Öğretmenlerin sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedenine göre sendikal

örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Sendika Yönetimini beğenmeme	7	4,414	0,521	2,303	0,512
	Sendika çalışmalarını beğenmeme	12	4,233	0,702		
	Sendika beklentilerimi karşılamıyor	18	4,072	0,647		
	Diğer	7	3,714	1,088		
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Sendika Yönetimini beğenmeme	7	4,320	0,382	6,833	0,077
	Sendika çalışmalarını beğenmeme	12	4,131	0,530		
	Sendika beklentilerimi karşılamıyor	18	3,812	0,485		
	Diğer	7	4,034	0,940		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Sendika Yönetimini beğenmeme	7	3,327	0,864	3,778	0,286
	Sendika çalışmalarını beğenmeme	12	3,060	0,368		
	Sendika beklentilerimi karşılamıyor	18	3,206	0,636		
	Diğer	7	2,653	0,742		
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	Sendika Yönetimini beğenmeme	7	4,663	0,462	4,188	0,242
	Sendika çalışmalarını beğenmeme	12	4,577	0,399		
	Sendika beklentilerimi karşılamıyor	18	4,381	0,516		
	Diğer	7	3,980	1,002		

Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimini etkileyen faktörler ve sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşlerinin “sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedeni” açısından anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. (KW=2,303; $p=0,512>0,05$), (KW=6,833; $p=0,077>0,05$), (KW=3,778; $p=0,286>0,05$), (KW=4,188; $p=0,242>0,05$). Bu ortalamalara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin, sendikal örgütlenme nedenlerine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen faktörlere ve sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşlerinin, “sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedenine” göre benzer olduğu söylenebilir.

Bunların yanında “sendika yönetimini beğenmediği için” ayrıldığını söyleyen öğretmenler örgütlenmenin önemine, örgütlenmeme nedenlerine, sendika seçimini etkileyen sebeplere ve sendikalardan beklentilere yönelik sıralanan düşüncelere daha çok katılmaktadırlar. Örgütlenmenin önemine, sendika seçimini etkileyen sebeplere ve sendikalardan beklentilere yönelik sıralanan düşüncelere diğer cevabını veren öğretmenler en az katılmaktadırlar. “Sendika beklentilerimi karşılamıyor” cevabını veren öğretmenler ise örgütlenmeme nedenlerine yönelik sıralanan düşüncelere en az katılmaktadırlar.

4.12. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye Yönelik Görüşleri Arasındaki

İlişkinin Korelasyon Analizi

Bu bölümde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında “*örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri, sendika seçimini etkileyen faktörler ve sendikalardan beklentiler*” boyutları bakımından anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu ilişkiyi anlamaya yönelik yapılan istatistiksel analizlerden biri olan Spearman Korelasyon Analizi sonuçları tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri arasındaki ilişki

		Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler
Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	r	0,036		
	p	0,404		
	N	541		
Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	r	0,090	0,189	
	p	0,037	0,000	
	N	541	541	
Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri	r	0,399	0,151	0,034
	p	0,000	0,000	0,429
	N	541	541	541

Tablo 32’den anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri ile öğretmenlerin örgütlenme nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,036$; $p=0,404>0,05$).

Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler ile öğretmenlerin örgütlenme nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında % 9,0 **pozitif yönde** anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,090$; $p=0,037<0,05$). Buna göre öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler konusuna ilişkin görüşleri arttıkça öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri de artmaktadır.

Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri ile öğretmenlerin örgütlenme nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında % 39,9 **pozitif yönde** anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,399$; $p=0,000<0,05$). Buna göre öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşleri arttıkça öğretmenlerin örgütlenme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri de artmaktadır.

Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler ile öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında % 18,9 **pozitif yönde** anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,189$; $p=0,000<0,05$). Buna göre öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler konusuna ilişkin görüşleri arttıkça öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri de artmaktadır.

Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri ile öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında % 15,1 **pozitif yönde** anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,151$; $p=0,000<0,05$). Buna göre öğretmenlerin sendikalardan beklentileri konusuna ilişkin görüşleri arttıkça öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri konusuna ilişkin görüşleri de artmaktadır.

Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri ile öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,034$; $p=0,429>0,05$).

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölüm öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonuç, tartışma ve önerilerini içermektedir.

5.1. Sonuç

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de işçilerden uzun bir süre sonra mesleki anlamda sendikal örgütlenme hakkını elde eden; yaşam biçimi ve sosyo-ekonomik özellikleriyle bir sosyal sınıf olan memurlar/öğretmenler, statü, özlük hakları, ekonomik kazanç vs. gibi konularla toplumun gündeminde önemli bir yer tutmuşlardır. Bu haklar bakımından geri kaldığını düşünen öğretmenler, mesleki anlamda örgütlenme yoluna gitmişler ve bu girişimle kamu görevlilerine (memurlar) öncülük etmişlerdir. Ancak gerek yasal gerekse siyasal nedenlerden dolayı öğretmenlerin bu sendikal örgütlenme süreci çoğu zaman kesintilere uğramıştır. Bu durum onların hedefledikleri kazanımlara ulaşmalarını da geciktirmiştir. 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ile öğretmenlerin mesleki anlamda sendikal örgütlenme hakları pekiştirilmiş ve yasal güvenceye kavuşturulmuştur.

Tarama modeliyle yapılan bu çalışmada, özlük, statü, kazanım vs. gibi boyutlarda sahip olduğu hakları iyileştirmek ve geliştirmek için mesleki anlamda sendikal örgütlenme yoluna giden öğretmenlerin, bu sürece ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya, 2011-2012 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Eskişehir il merkezindeki farklı türde liselerde görev yapan 541 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşlerini Belirleme Anketi” kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel çözümlemelerinde tüm bağımsız değişkenler için frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama değerleri belirlenmiş, bağımsız değişkenler arasındaki farkı test etmek için “Mann-Whitney U” ve “Kruskal-Wallis H” testleri uygulanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında “lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinden” şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenler, özlük haklarında kazanımlar elde etmek, demokratik toplum olabilmek, eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak, toplumsal yaşamda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi, haklarının

savunulması ve ekonomik kazanımlar elde edebilmek için örgütlenmeleri gerektiğine inanmaktadırlar.

- Öğretmenler, sendikaların siyasi fikirlere göre ayrılmaları, sendikaların ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşememeleri, her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı etmeleri vs. gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin mesleki anlamda sendikal örgütlenmeye soğuk baktıklarını ve dolayısıyla sendikalara üye olmadıklarını düşünmektedirler.
- Araştırmaya katılan ve ancak daha önce bir sendika üyesi olan (44 öğretmen-%28,9) öğretmenlerin, üye oldukları sendikalardan ayrılmalarının en önemli nedenleri, sendika yönetimini ve sendikanın çalışmalarını beğenmemeleridir.
- Öğretmenlerin sendikal üyelik kararlarını çeşitli kriterler etkilemektedir. Öğretmenler sendikalara üye olurken, “sendikanın siyasi düşüncesine, çalışmalarına ve üyeleri arasındaki yardımlaşmasına” daha çok dikkat etmektedirler.
- Öğretmenler üyesi oldukları sendikalardan çeşitli beklentilere sahiptirler. Öğretmenler, “sendikaların tüm üyelerinin katılımını sağlayan demokratik bir açılım sağlamaları, üyelerini sosyal ve kültürel yönden eğitmeleri, eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmaları, eğitim çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik yayın yapmaları, sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmeleri, üyeleri arasında birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik aktiviteler yapmaları, bilime katkı sağlamak amacıyla seminer, panel, sempozyum vb. düzenlemeleri, gelişmeye ve değişmeye açık olmaları, üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamaları, bağlı olduğu konfederasyonların hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmaları, sahip oldukları mali kaynakları üyeleri adına daha verimli kullanmaları, her konuda şeffaf olmaları ve bulundukları kentin sosyal yaşamına katkıda bulunmaları” gerektiğini düşünmektedirler.

- Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *cinsiyet, görev, mesleki kıdem, eğitim düzeyi ve görev yaptığı okul türü* bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *herhangi bir sendikaya üye olup olmama* durumu bakımından “*öğretmenlerin örgütlenme nedenleri ve öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri*” boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre öğretmenler;
 - a. Herhangi bir sendikaya üyeliği bulunan öğretmenler, örgütlenme nedenleri boyutundaki görüşlere daha olumlu yaklaşmaktadırlar.
 - b. Herhangi bir sendikaya üyeliği bulunmayan öğretmenlerin, örgütlenmeme nedenleri boyutundaki görüşlere ait ortalamaları, üyeliği bulunanlara göre daha yüksektir.
- Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *herhangi bir sendikaya üye olup olmama* durumu bakımından “*öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler ve öğretmenlerin sendikalardan beklentileri*” boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *üye olduğu sendika* bakımından “*örgütlenme nedenleri, örgütlenmeme nedenleri ve sendikalarından beklentileri*” boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre;
 - a. Eğitim-Sen, Eğitim-İş ve Türk Eğitim-Sen üyesi öğretmenler “*öğretmenlerin örgütlenme nedenleri*” boyutuna ait görüşlere daha olumlu yaklaşmakta ve öğretmenlerin sendikal anlamda örgütlenmeleri gerektiği yönünde görüş belirtmektedirler.
 - b. Eğitim Bir-Sen, Eğitim-İş ve Türk Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin, “*örgütlenmeme nedenleri*” boyutundaki görüşlere verdikleri cevapların ortalamaları Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin ortalamasından daha yüksektir. Eğitim Bir-Sen, Eğitim-İş ve Türk Eğitim-Sen üyesi öğretmenler, bu boyuta ait görüşlere katılım yönünde görüş belirtmektedirler.

- c. Eğitim-Sen ve Eğitim-İş üyesi öğretmenlerin “*sendikalarından beklentileri*”, Eğitim Bir-Sen ve Türk Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin beklentilerinden daha yüksektir.
- Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *üye olduğu sendika* bakımından “*sendika seçimini etkileyen faktörler*” boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *daha önceden bir sendikaya üye olup olmama* durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri arasında *sendikaya geçmişte üye ise ayrılma nedeni* bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinde; “*sendika seçimini etkileyen faktörler ile örgütlenme nedenleri*” arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri arttıkça örgütlenme nedenlerine ilişkin görüşleri de artmaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinde; “*sendikalarından beklentileri ile örgütlenme nedenleri*” arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşleri arttıkça örgütlenme nedenlerine ilişkin görüşleri de artmaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinde; “*sendika seçimini etkileyen faktörler ile örgütlenmeme nedenleri*” arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri arttıkça örgütlenmeme nedenlerine ilişkin görüşleri de artmaktadır.
 - Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinde; “*sendikalarından beklentileri ile örgütlenmeme nedenleri*” arasında pozitif yönlü bir korelasyon

olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin sendikalardan beklentilerine ilişkin görüşleri arttıkça örgütlenmeme nedenlerine ilişkin görüşleri de artmaktadır.

Özetle, araştırma kapsamında görüş bildiren öğretmenler, mesleki anlamda sendikal örgütlenmeye olumlu yaklaşmaktadırlar. Sendika üyeliğini temel bir hak mücadelesi, özlük haklarının kazanılması ve iyileştirilmesi, demokratik bir toplum olabilmenin yolu olarak görmektedirler. Nitekim görüşme yapılan öğretmenler de sendikal örgütlenmenin önemini “hak arama, haklarını koruma ve geliştirme” olarak belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin sendikaya üye olma kararını olumsuz etkileyen ve dolayısıyla öğretmenlerin sendikal anlamda örgütlenmeme sonucunu doğuran önemli nedenler de bulunmaktadır. Bu konuda öğretmenler sendikaların siyasal görüş bakımından parçalanmışlığını, önemli konularda tek vücut olamamalarını, sendika-iktidar yakınlaşmalarını en önemli nedenler olarak belirtmişlerdir. Derinlemesine görüşme yapılan öğretmenler bu durumu “sendikaların siyasal görüşlere temsilcilik yaptıkları, iktidardaki siyasi erkle yakınlık kurdukları, hükümetin güdümünde hareket ettikleri, üyelerinin haklarını korumaktan uzak oldukları” gibi gerekçelere bağlamaktadırlar. Sendikaların yaptığı çalışmalarla ortaya koydukları performans, öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen en önemli faktördür. Ayrıca öğretmenler çeşitli beklentilerle sendikal örgütlenme yoluna gitmektedirler. Nitekim görüş belirten öğretmenler, bir sendikanın en önemli görevi sorusuna *“üyelerine sahip çıkması ve üyelerinin haklarını her ne şart altında olursa olsun kendi çıkarlarından ve siyasi kaygılarından önde tutması”* cevaplarını daha çok vermişlerdir. Derinlemesine görüşme yapılan öğretmenler de “sosyo-ekonomik hakların korunması ve geliştirilmesi” gibi konuları en önemli beklentiler arasında saymaktadırlar. Öğretmenlerin çeşitli bakımlardan sendikaların mevcut yapılarını eleştirmelerine rağmen örgütlenme olgusuna olumlu baktıkları söylenebilir.

Tüm bunların yanında Türkiye’de 2012 yılsonu itibarıyla % 63.62’lik bir sendikalaşma oranına ulaşan öğretmen sendikacılığının (ki bu oran Eskişehir ili için % 70.63’tür) ivme kazandığı bir gerçektir ancak tüm öğretmenlerin sendika üyesi olmadığı da ortadadır. Dolayısıyla mevzuat bakımından memur sınıfı kapsamında yer alan öğretmenlerin, her türlü özlük haklarını geliştirebilmeleri, toplumsal statü açısından hak ettikleri yeri alabilmeleri, sosyo-ekonomik bakımdan kazanımlar elde edebilmeleri için

mesleki anlamda örgütlenmelerinin gerekliliği, günümüz modern toplum dinamiklerinin ortaya koyduğu bir gerçektir.

5.2. Tartışma

Sanayi Devrimiyle birlikte değişen üretim ilişkileri, döneme hakim olan toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi yapıda kökten bir dönüşüm sürecinin itici kaynağı olmuştur (Urhan, 2005:23). Bu dönüşümle paralel olarak Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı temel sonuçlardan biri, belli bir işte belli bir ücret karşılığı emek harcayan çalışanların, hak ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları “mesleki örgütlenme” olgusu olmuştur. Bu gelişme, Urhan'ın (2005:23) da belirttiği gibi sınıfsal güçlerin belirginleştiği ve sınıflar arası çıkar ayrılıklarının derinleştiği bir dönemi de ifade eder. Başlangıçta toplumun önemli bir kesimini oluşturan yoksul kitlelerin değişime ve yaşanılanlara karşı gösterdikleri düzensiz tepkiler, zamanla işçi sınıfının amaç ve ideallerini gerçekleştirme hedefini taşıyan daha sürekli ve düzenli hareketlere dönüşmüştür. Bu süreç, çalışma koşullarının düzenlenmesi ve belirlenmesinde işverenlerin tek taraflı yetkisini paylaşacak olan ‘sendikaların’ tanınması ile sonuçlanmıştır. Dolayısıyla işgücü dünyasına bakıldığında, çıkarlarını koruma ve geliştirme hedefleri için sendikal örgütlenme yoluna giden ilk grup, işçiler olmuştur. Urhan'ın (2005:23) da ifade ettiği gibi başlangıçta sadece vasıflı işçileri örgütleyen sendikalar giderek vasıfsız işçileri de örgütleyerek büyümüş ve işçi sınıfının temsilcileri olarak toplumda ağırlık kazanmışlardır.

İşçiler memurlardan (dolayısıyla öğretmenlerden) önce sendikal anlamda örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Alanyazın da dünyanın birçok ülkesinde işçilerin sendikal örgütlenme sürecini memurlardan (dolayısıyla öğretmenlerden önce) epey bir süre önce başlattıklarını ortaya koymaktadır. İşçi sınıfı yasal anlamda sendikal hakkına ulaşmak için uzun yıllar mücadele etmiştir. Sendikal birlikler şeklinde kurulan ilk örgütlenme çalışmalarının üzerinden 100 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra 1820 yılında yine İngiltere’de ilk yasal sendika kurulmuştur. Benzer şekilde Türkiye’de de işçi sendikalarının memur sendikalarından önce kurulduğu bir gerçektir. Nitekim Osmanlı Devleti döneminde 1871 yılında kurulan “Amelepervar Cemiyeti” (İşçi Severler

Derneği)²⁵ kimi araştırmacılar tarafından ilk sendika olarak tanımlansa da asıl olarak yardımlaşma sandığı işlevine sahip bir örgütlenmeydi. Ciddi anlamda ilk öğretmen sendikası ise 1908’de kurulan Encümen-i Muallimin’dir. Dolayısıyla bu çalışmanın temel konusunu oluşturan öğretmenlerin sendikal anlamda örgütlenmeleri, zorlu ve uzun bir sürecin sonunda yasal zemine kavuşmuştur.

Öğretmenlik, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde veya Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler, müdür yardımcıları ve müdürlerden oluşan meslek kümesidir (Eğitim Bir-Sen, 2004:1). Bu meslek grubunun sahip olduğu tüm haklarının detaylı olarak araştırılması, tartışılması ve çözümü noktasında önerilerde bulunulması, öğretmenlerin kuracağı gelecek için önem arz etmektedir. Bu tespit, bu çalışmanın temel hedefleri arasında yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen en önemli bulgulardan biri, sendikaların siyasi fikirlere göre ayrılma durumunun öğretmenlerin sendikalara üye olma kararlarını olumsuz etkilediğidir. Nitekim anketteki “sendikalar siyasal anlamda bölündüklerinden, her gelen iktidar kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği” görüşüne verilen cevaplar 4,362 gibi yüksek bir ortalamaya sahiptir.

Bu sonuç, Baysal’ın (2006) öğretmen örgütleri siyasi olarak bölündüğünden her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı etmesi (ortalama= 4,31) ve öğretmen örgütlerinin siyasi fikirlere göre ayrılması biçimindeki (ortalama=4,06) bulgularını desteklemektedir.

Aynı sonuç Kurt’un (1994) geçmişte kurulmuş bulunan öğretmen örgütlerinin siyasal partilerin uzantısı gibi faaliyette bulunmuş olmaları öğretmenlerin sendikalara üye olmasını olumsuz etkilemektedir biçimindeki bulgusuyla örtüşmektedir.

Ayrıca bu sonuç Tok’un (1996) siyasi parçalanmışlığın öğretmen örgütlenmesini engellediği bulgusunu ve Yıldırım’ın (2007) araştırmaya katılan sendikalı öğretmenlerin %37,8’i eğitim sendikalarının en önemli sorunlarından biri eğitim sendikalarının siyasal partilere yakınlığıdır biçimindeki bulgusunu da destekler niteliktedir.

²⁵ http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=3204#7 (Erişim tarihi: 07.09.2012)

Araştırmanın en önemli bulgularından biri de geçmişte sendika üyesi olan öğretmenlerin bu üyelikten ayrılma nedenlerine ilişkindir. Bu durumdaki öğretmenlerin (N= 44) %40,9'u sendikanın beklentilerini karşılayamadığı için üyelikten ayrıldığını veya sendika değiştirdiğini belirtmiştir.

Bu sonuç, Baysal'ın (2006) sendika değiştiren öğretmenlerin çoğunluğu (%35,6) menfaatleri doğrultusunda sendika değiştirdiğini beyan etmişlerdir ve geçmişte sendika üyesi bulunan ve bu üyelikten ayrılan 120 öğretmenden (%34,8) 72'sinin "menfaatlerim öyle gerektirdiği için" sendikadan ayrıldım bulgularıyla örtüşmektedir.

Yine bu sonuç Eğitim Bir-Sen'in (2004) öğretmenlerin beşte üçü (%61,1) sendika kaynaklarının "asıl işlev" doğrultusunda (muhtemelen yeterince) kullanılmadığı düşüncesindedirler bulgusuyla da örtüşmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu da lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin kişisel değişkenlerden biri olan cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğidir.

Bu sonuç, Baysal'ın (2006) öğretmen ve yöneticilerin sendikal örgütlenmeyle ilgili görüşleri cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklı değildir bulgusunu desteklemektedir.

Aynı sonuç Erkılıç'ın (2004) kadın ve erkek işgörenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerini etkileyen etmenlerin etki dereceleri, *planlama ve işe alma, eğitim ve geliştirme, iş ilişkileri, değerlendirme ve ödeme, sağlık ve sosyal güvenlik, ayırma ile okulun eğitim programının yönetimi* boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermemektedir; bu sonuç, cinsiyetin sendikal örgütlenme istekliliğinde belirleyici bir değişken olmadığı bulgusunu da destekler niteliktedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli bulgu, lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin kişisel değişkenlerden biri olan "göreve" göre anlamlı bir farklılık göstermediğidir. Bu sonuç, Erkılıç'ın (2004) çalışmasında ulaştığı, işgörenlerin görev durumlarına göre sendikal örgütlenme isteklilik derecelerinin puanlarının ortalamaları arasında, *eğitim ve geliştirme, iş ilişkileri, değerlendirme ve ödeme, sağlık ve sosyal güvenlik* boyutlarında işgörenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerinin derecelerinin

ortalamları arasında görev durumuna göre istatistiksel yönden anlamlı fark yoktur bulgusuyla örtüşmektedir.

Bu çalışmada, “öğretmenler sahip oldukları haklarının savunulması için örgütlenmelidir” önermesine ait görüşler 4,662 gibi yüksek bir ortalama sahiptir. Baysal’ın (2006) çalışmasında bu önermeye verilen cevapların ortalaması 4,46’dır. Dolayısıyla yakın olan bu iki ortalama, öğretmenlerin bu konuda benzer düşüncelere sahip olduğunu göstermektedir.

Yine bu sonucun Taş’ın (1995) öğretmenlerin özlük haklarına ilişkin sendikalardan en önemli beklentileri, onların ekonomik anlamda sahip oldukları haklarının düzenlenmesindeki katkısıdır bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir.

Aynı sonuç Karabulut’un (1997) memurlar sendikal haklarının sağlanmasını, bu sendikal hakların grev ve toplu iş sözleşmesi gibi haklarını da kapsamalı gerektiği görüşündedirler bulgusunu desteklemektedir.

Yine bu sonuç Yıldırım’ın (2007) araştırmaya katılan sendika üyelerinin %32,2’si öğretmenlerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapmayı ve %27,8’i öğretmenlerin özlük haklarının geliştirilmesini sağlamayı sendikaların en önemli işlevi olarak görmüşlerdir bulgularıyla ve Yıldırım’ın (2007) araştırmaya katılan sendikalı öğretmenler, sendikalara yönelik öncelikli taleplerinde %67,8’i ekonomik, sosyal hak ve çıkarlarımızın korunması ve geliştirilmesini belirttikleri bulgusuyla da örtüşmektedir.

Araştırmada lise öğretmenleri, sendikaların eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulguya ait ortalama 4,634 olarak gerçekleşmiştir.

Buna göre Top’un (1999) araştırmasında, eğitim sendikalarında görev yapan yöneticilerin, eğitim sendikalarının eğitimle ilgili alınan kararlara katılımının çok az düzeyde olduğunu belirtmeleri ve Karakaya’nın (2001) araştırmasında, araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlerin sendikal örgütlenme sebepleri arasında eğitimin temel sorunlarının çözümüne katkı yapmaları ve eğitimle ilgili alınan kararlara katıldıklarını belirtmeleri bu sonucu desteklemektedir.

Ayrıca Baysal'ın (2006) çalışmasında, örnekleme yer alan öğretmen ve yöneticilerin üye oldukları veya olmayı düşündükleri sendikalardan öncelikle eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmasını belirtmeleri ve Taş'ın (1995) araştırmasında, araştırmaya katılan öğretmen ve sendika yöneticilerinin, sendikalardan beklentileri arasında eğitim sistemindeki problemlerin çözüme kavuşturulmasında MEB'e destek olunmasını belirtmeleri araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmada elde edilen önemli bulgulardan biri de, lise öğretmenlerinin, sendikal anlamda örgütlenememenin nedenleri arasında “sendikaların ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşememelerini” belirtmeleridir. (Ortalama= 4,227). Bu sonuç, Yıldırım'ın (2007) “araştırmaya katılan sendikal öğretmenlerin %56,7'si (N=90, f=51) sendikalar arasındaki siyasi görüş ayrılıklarının, sendikaların beklentileri karşılayamamalarına yol açtığını belirtmektedir” biçimindeki bulgusuyla ve Baysal'ın (2006) 4,04 ortalamasına sahip bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırmada lise öğretmenlerinin sendikalara üye olurken “öğretmen sendikasının çalışmalarına” daha çok dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Buna göre Baysal'ın (2006) araştırmasında her ne kadar öğretmenlerin sendikalara üye olurken sendikanın siyasi düşüncesine daha çok dikkat ettikleri sonucuna ulaşılsa da, sendikanın çalışmalarına dikkat ettiğini söyleyenlerin ortalamasının 3,77 olarak bulunması bu sonucu desteklemektedir.

Yine Eğitim Bir-Sen'in (2004) çalışmasındaki, görev yapmanın ötesinde mensupları için hizmetler üretme kabiliyeti bakımından sendikaların öğretmenlerden geçer not almadıkları, sendikaların görevlerini yaptıklarına inanan öğretmenlerin beşte birlik (%19,3) düzeyde olduğu sonucu da araştırmanın bu yöndeki bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmada, araştırmaya katılan lise öğretmenleri, öğretmen sendikalarının tüm üyelerinin katılımını öngören demokratik bir katılım sağlamaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Buna göre Baysal'ın (2006) araştırmasında, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin bu maddeye 'tamamen katılım' yönünde görüş belirtmeleri araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Bunun yanında Eğitim Bir-Sen'in (2004) çalışmasında, sendikaların yapısının demokratikliği konusunda olumlu görüş sahiplerinin ancak beşte iki düzeyine (%38,2) yaklaşması; ayrıca öğretmenlerin çoğunluğunun (%61,8) sendikaların yapısını demokratik bulmaması, belli bir ekibin iktidarı altında işlerin yürüdüğünü düşünmeleri de, araştırmanın bu konudaki bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu araştırmaya katılan lise öğretmenlerinin, öğretmenlerin toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi için örgütlenmeleri gerektiğine ilişkin görüşleridir. Karakaya'nın (2001) çalışmasında, öğretmenlerin sendikal örgütlenme nedenleri arasında mesleki saygınlığı korumayı belirtmeleri; benzer bir sonuç olması bakımından Eğitim Bir-Sen'in (2004) çalışmasında, öğretmenlerin sadece dörtte birinin (%24,9) sendikaların öğretmenlere gereken değeri verdiğini bildirmeleri araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir.

Araştırmada lise öğretmenleri, demokratik bir toplum olabilmek için sendikal anlamda örgütlenmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Buna göre Baysal'ın (2006) araştırmasında, bu maddeye ait öğretmen görüşlerinin 4,43 ortalama sahip olması araştırmanın bu yöndeki bulgusunu desteklemektedir.

Yine Taş'ın (1995) çalışmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin, sendika yöneticilerinin üyelerce seçilmesi ve sendikaların yönetiminde katılımı ön planda tutan daha demokratik bir ortamın yaratılması gerektiği yönündeki beklentileri de araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan lise öğretmenlerine göre, öğretmen sendikalarının eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulunmaları, öğretmenlerin sendikal anlamda örgütlenmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Baysal'ın (2006) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin bu maddeye ilişkin görüşlerinin ortalaması (4,01) araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, lise öğretmenlerinin, sendikal örgütlenmenin “örgütlenme nedenleri ve örgütlenmeye boyutlarına” ilişkin görüşlerinin “herhangi bir sendikaya üye olup olmama durumuna” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği. Erkılıç’ın (2004) çalışmasında ulaştığı, sendikalara üye olan işgörenlerin araştırma konusu edilen tüm boyutlarda sendikal örgütlenme istekliliklerini etkileyen etmenlere ilişkin puanların aritmetik ortalamalarının, üye olmayan işgörenlerden daha yüksek olması araştırmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin kişisel değişkenlerden biri olan mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermediğidir. Erkılıç’ın (2004) çalışmasında ulaştığı, ortaöğretim kurumlarında çalışan işgörenlerin hizmet süresine (kıdeme) göre sendikal örgütlenme istekliliklerinin “planlama ve işe alma, eğitim ve geliştirme, iş ilişkileri, değerlendirme ve ödeme, sağlık ve sosyal güvenlik, ayırma ve okulun eğitim programının yönetimi” boyutlarına ait ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulgusu araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Bu durum, Erkılıç’ın (2004:171) da belirttiği gibi alanyazında yaygın olarak belirtilen “kıdemli işgörenlerin (bu çalışmada sözkonusu edilen lise öğretmenleridir) sendikal örgütlenme isteklilikleri yüksektir” görüşüyle çelişmektedir. Bu sonuca göre sendikal örgütlenme istekliliğinin yeni kuşakları da etkilediği söylenebilir. Ayrıca sendikal örgütlenmenin yasal dayanaklara kavuşması ve çalışma ilişkisi odaklı ilerlemesi genç işgörenleri de etkilemiş olabilir.

Araştırma sonucuna göre, lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenme hakkında genel olarak olumlu görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Bu sonuç Baysal’ın (2006) öğretmenlerin %58’nin mesleki bir örgüte üye olduğu bulgusuyla ve Acuner’in (1994) öğretmenlerin sosyal, ekonomik mesleki haklarını geliştirmek ve yeni haklar kazanmak amacıyla, öncelikle sendikal anlamda örgütlenmeyi, tek çatı altında örgütlenmeyi, yurt içi ve yurt dışındaki sendikalarla işbirliğine gidilmesini, örgütsel haklardan –yürüyüş, grev vs.- faydalanmayı ve üyeliğe zorlanmamayı istedikleri bulgusuyla örtüşmektedir.

Ayrıca Boyacı’nın (1994) öğretmenlerin örgütlü olmanın yararına inandıkları (öğretmenlerin %87’si sendikal örgütlenmeden yanadır) bulgusu ve Tok’un (1996)

öğretmenlerin çoğunluğu, sendikal örgütlenmenin önündeki tüm kanuni engellerin kaldırılması gerektiğini düşünmektedirler biçimindeki bulgusu da araştırmanın bu konudaki bulgularını desteklemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de sendikal örgütlenmenin istenilen biçimde yürütüldüğünü söylemek güçtür. Bu durumun önemli nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Bunların başında sendikalar arasında görülen siyasi parçalanmış gelmektedir. Nitekim araştırmanın nicel bölümünde görüş bildiren öğretmenler, sendika seçiminde ilgili sendikanın siyasi görüşünün öğretmenlerin bu yöndeki kararlarını (sendika üyeliği) etkilediğini belirtmişlerdir. Sendika üyeliği adeta bir siyasal kimlik olarak algılanmaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerin dile getirdikleri en önemli nokta bu olmuştur. Daha önce Suğur’un (1999) da dikkat çektiği gibi sendikal örgütlenme sürecinde öğretmenlerde ortaya çıkan “siyasal seçicilik” tutumu öğretmenlerin mesleki anlamda güçlü bir örgütlenmeye gitmelerini engellemekte ve bu yöndeki çabaların kitlesel bir nitelik kazanma şansını da azaltmaktadır. Bu durum değişik politik görüşlerin ve ideolojilerin bir araya gelmesini engellemekte ve sonuçta öğretmenlerin başta sosyo-ekonomik haklar olmak üzere sahip oldukları ve olmak istedikleri hakları siyasal otoriteye karşı “tek seslilikle” savunmalarını da zayıflatmaktadır. Burada düşündürücü olan nokta, 1999’da Suğur tarafından da dikkat çekilen bu sorunun aradan yaklaşık on dört yıl geçmesine rağmen hala aşılamamasıdır. Siyasal parçalanmışlığın ve siyasal seçiciliğin gittikçe derinleştiği günümüzde, öğretmen sendikacılığının hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi noktasında ne zaman “tek sesli ve tek vücut olacağı” bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Bu tespitler ışığında Türkiye’de geleneksel sendikacılığın hala aşılamadığını söylemek mümkündür. Sendikaların çoğu zaman dönemin hükümetinin güdümüne girmeleri, kendi üyelerinin dışındaki diğer çalışanların istek ve iradelerini göz ardı etmelerine neden olmaktadır. Öğretmen sendikacılığını bekleyen tehlikelerden biri de budur. Çünkü bu durum iktidarın güdümüne giren sendikaların sadece kendi menfaatlerine uygun yapılan yasal düzenlemelere destek vermesini doğurmaktadır. Ayrıca sendikaların, üyelerinin beklentilerini karşılamaktan uzak olmaları, çalışmalarının ve yönetim kademelerinin üyeler tarafından beğenilmemesi de bu konuda görülen önemli sıkıntılardır. Yine kadın öğretmenlerin sendikaların yönetim kurullarında neredeyse hiç yer almamaları veya

onlara yer verilmemesi, başka bir deyişle, ataerkil yapının sendikalaşma sürecinde de devam ettirilmesi, öğretmenlerin sendikalaşma sürecini olumsuz etkilemektedir.

Bunların yanında günümüz öğretmen sendikalarının yöneticileri, sendikal gelişmeyi sadece matematiksel büyüme olarak algılamaktadırlar. Nitekim her yıl hükümetle yapılan toplu görüşmelerde çalışanları temsil etmek için sendika yöneticileri bir yarış içerisine girmektedirler. Mayıs ayında “en çok üyeye sahip olmak için üye avına çıkılması” bir göstergesidir. Bu ise sendika yöneticilerinin, üyelerinin müşterek haklarını ikinci plana attıklarını göstermektedir. Bu konudaki yakınmalara öğretmenlerin okul ortamındaki diyaloglarında sıkça rastlamak mümkündür. Kimisi sadece kağıt üzerinde üye olduğunu, kimisi üye olduğu sendikanın yöneticilerini tanımadığını, kimisi de en kısa zamanda üyelikten istifa edeceğini söylemektedir. Bu diyaloglar Türkiye’de öğretmen sendikacılığının plansız, ciddiyetten uzak olduğunu, üye ve sendika yöneticileri arasında iletişim kopukluğunun yaşandığını, nitelik değil niceliğin ön planda tutulduğunu yansıtmaktadır. Eğitim kurumlarındaki okul idarecilerinin odaları adeta sendikaların billboardları gibi süslenmektedir. Bu durum farklı sendikalara üye olan öğretmenlerin, ilgili odalara resmi işler dışında çok az uğramalarına yol açmaktadır. Sözkonusu odalar adeta sendikaların temsilciliği gibi kullanılmakta, böylece çalışma barışının bozulması kaçınılmaz olmaktadır. Daha güçlü bir öğretmen sendikacılığı için yapılması gereken, sendikal örgütlenmede yeni bir perspektifin geliştirilmesidir. Bunun için katılımcı, cinsiyet eşitliği temelli, öğretmenlerin çıkarları sözkonusu olduğunda müşterek hareket edebilmeyi prensip olarak benimseyen, evrensel değerleri ölçüt alan, siyasi kaygıları minimize eden, ötekileştirmeyen, siyasi partilerin temsilciliğini yapmayan, toplu görüşmelerde omuz omuza veren ve her şeyden önemlisi karar alırken üyelerinin görüşlerine başvuran bir sendikal örgütlenme paradigmasına ihtiyaç vardır.

Yukarıda anlatılanları Koç’un (2013:4) şu tespitiyle tamamlamak mümkündür: “Bugün kamu sektöründe çalışan ve siyasal çizgilere göre bölünmüş durumda bulunan ve siyasal görüş, inanç veya etnik köken aidiyetleri örgütlenmelerin temelini oluşturan öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin güç ve itibar kaybetmesiyle, iş güvencesinin kaldırılması girişimleriyle ve net gerçek aylıkların gerilemesiyle birlikte sınıf

kimliklerine sahip çıkmak zorunda kalacak ve birlikte davranmaya ve hatta birleşmeye yönelecektir.”

5.3. Öneriler

Bu araştırmada lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye nasıl baktıkları, sendikal örgütlenmeden ve sendika üyeliğinden ne anladıkları, sendikaya üyelik kararını verirken hangi ilkelere göre hareket ettikleri, üyesi oldukları sendikalardan neler bekledikleri ve bu beklentilerinin ne düzeyde karşılandığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma bulgularının da ortaya koyduğu gibi Türkiye’deki öğretmen sendikacılığının dikkat çeken yönü, parçalanmış bir görüntüye sahip oluşudur. Özellikle siyasi parçalanmışlık bu durumunun en önemli nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dağınık durum sosyolojik araştırmalarla ele alınıp incelenmeye muhtaçtır. Yine sendikaların pasifize edilmeye çalışıldığı da gözlemlenen bir durumdur. Öğretmen sendikalarının bu duruma karşı gösterdikleri reaksiyonlar ve önlemler farklı araştırmalarla irdelenebilir. 2013 yılı itibarıyla %64,58 olan öğretmen sendikacılığının henüz %70’lere bile ulaşamadığı görülmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin hangi sebeplerden dolayı sendikalara üye olmadıkları, ne tür beklentiler içerisinde oldukları daha spesifik düzeyde ele alınıp incelenebilir. Ayrıca bu çalışma sadece resmi devlet liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır. Özel eğitim kurumlarında ve dershanelerde görev yapan öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye nasıl baktıkları da araştırmaya muhtaç bir konudur. Bunlara ek olarak, sendika yönetimlerinin erkek egemen yapıda olduğu göz önüne alındığında, kadınların sendikaların karar mekanizmalarına katılım düzeyi konusunda yapılacak araştırmalar, sendikalardaki cinsiyet eşitliği yaklaşımının geldiği nokta hakkında veri sunabilir. Son olarak, monografik tarzda yapılacak araştırmalarla öğretmen sendikaları müstakil bir yaklaşımla her bakımdan incelenebilir.

Yukarıda anlatılanlara ek olarak araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler, “uygulamaya yönelik öneriler” ve “yapılacak araştırmalara yönelik öneriler” olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

1. Türkiye’de toplumsal yaşamda oldukça etkili olan mesleki örgütler bulunmaktadır. Örneğin, Türkiye Mühendisler ve Mimarlar Birliği (TMMB), Türkiye Eczacılar Odası, Türkiye Tabipler Odası vs. gibi meslek örgütleri bulunmaktadır. Öğretmenlerin de mesleki örgütlenme noktasında daha güçlü bir irade ortaya koymaları, sahip oldukları haklarını geliştirmeleri ve toplumsal yaşamda daha etkili olmaları için yararlı olabilir. Bu nedenle sendikalar, üyelerinin mesleki bilinç düzeyini güçlendirici faaliyetlere daha fazla ağırlık verebilirler.

2. Günümüz eğitim sendikalarının üye kompozisyonunda, öğretmen, yönetici, hizmetli, şoför, memur, aşçı, kaloriferci, kapıcı, odacı vs. gibi statüye mensup insanlar bulunmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin sendikal örgütlenme faaliyetlerinin sadece “üyelik” düzeyinde kaldığının bir göstergesidir. Dolayısıyla öğretmenler, üyelerini sadece “öğretmenlerin” oluşturduğu bir sendikal örgütlenme biçimine doğru gitmelidirler. Böylece tamamen öğretmenlerin oluşturduğu bir sendikal örgütlenme biçimi devletin eğitim-öğretim politikalarının şekillenmesinde daha etkin rol oynayabilir.

3. Sendikalar üyeleriyle sadece üyelik aşamasında değil, her zaman güçlü bir iletişim içerisinde olurlarsa, onların “aidiyet” duygularını güçlendirebilirler.

4. Sendika binaları sadece dinlenme, sohbet etme yerleri olmaktan çıkarılabilir, eğitici çalışmaların yapıldığı mekânlar haline getirilebilir.

5. Sendika yönetiminde yer alacak kişilerin sadece delegeler tarafından değil, sendikaya kayıtlı tüm üyeler tarafından seçilmesi tartışılabilir.

6. Sendikal örgütlenmenin önündeki en önemli sorun, siyasi parçalanmışlıktır. Dolayısıyla sendikalar, hiçbir siyasi fikrin sözcülüğünü yapmadan, her fikre eşit uzaklıkta duran bir tavır içerisinde olabilirler.

7. Sendikalar, eğitimle ilgili önemli toplumsal konularda öğretmenlerin görüşlerini almak için gerekli mekanizmaları kurabilirler.

8. Sendikalar, öğretmenlerin sendikal örgütlenmesini olumsuz etkileyen faktörlerle ilgili bilimsel araştırmalar yapabilirler.

9. Farklı konfederasyonların bünyesinde kurulan öğretmen sendikaları ile ilgili olarak göze çarpan en önemli husus, aralarındaki iletişimin kopukluğudur. Dolayısıyla öğretmenlerin haklarını savunmak üzere kurulduklarını iddia eden öğretmen sendikaları, eğitimle ilgili konularda ve öğretmenlerin sorunları hakkında düzenli olarak müşterek toplantılar yapabilirler.

10. Sendika yönetimleri oluşturulurken cinsiyet bakımından ayırım yapmadan, kadınların da sendikalara katılımını ve temsiliyetini içeren uygulamalar, sendikaların temel hedeflerinden biri olabilir.

11. Öğretmenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerini etkileyen önemli boyutlardan biri, onların sendikalarından beklentileridir. Bu nedenle sendikalar tarafından üyelerine yönelik “beklenti karşılama düzeyi” anketleri yapılabilir ve elde edilecek sonuçlar bilimsel olarak değerlendirilebilir.

12. Öğretmen sendikalarının yöneticileri, hükümetle yapılan toplu görüşmelerde tek vücut olurlarsa, güvenilirliklerini artırabilirler. Dolayısıyla öğretmenlerle ilgili sorunlar konusunda sendikalar, güç birliğine gidebilirler.

13. Sendikal örgütlenmede matematiksel üstünlüğü değil, nitelikli sendikacılığı temel alan bir örgütlenme anlayışı geliştirilebilir.

14. Üyelik aidat miktarının belirlenmesinde tüm öğretmenlerin görüşüne başvurulabilir.

15. Öğretmen sendikaları üyelerini karar alma sürecine katmanın yöntemlerini ve mekanizmalarını geliştirebilirler.

16. Öğretmen sendikalarının yöneticileri, sendikaya üye kazandırma sürecinde, sendikalarının temel prensiplerini, etik değerlerini, hedeflerini, geleceğe yönelik planlarını, vizyonunu ve misyonunu daha iyi anlatma yöntemlerini benimseyebilirler.

17. Öğretmen sendikaları, üyelerine yönelik, tamamen öğretmenlerin ürünü olan yerel yayınlar yapabilirler.

5.3.2. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

1. Araştırmada çalışma konusu edilen, *Öğretmenler Sendikalarına Neden Üye Olmamaktadırlar?* boyutuna ilişkin etmenlerin öğretmenlerin sendikal örgütlenmeyle ilgili görüşlerini etkilediği görülmektedir. Bu etkilerin nedenleri araştırma konusu edilebilir.

2. Araştırmada çalışma konusu edilen, *Öğretmenler Sendikalarına Neden Üye Olmamaktadırlar?* boyutunda yer alan *öğretmen sendikalarının siyasi fikirlere göre ayrılmaları* etmeninin lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu etkilerin nedenleri araştırma konusu edilebilir.

3. Araştırmada çalışma konusu edilen, *Öğretmenler Sendikalarına Neden Üye Olmamaktadırlar?* boyutunda yer alan *öğretmen sendikalarının siyasi olarak bölündüğü, her gelen iktidarın kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği* etmeninin lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla sendika-iktidar ilişkisi araştırma konusu edilebilir.

4. Araştırmanın örneklemini oluşturan lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin üye olunan sendikaya göre farklılaştığı görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin üye oldukları sendikaların her biri monografik düzeyde yapılacak sosyolojik araştırmalara konu edilebilir.

5. Bu çalışma ile sadece resmi liselerde görev yapan öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin de sendikal örgütlenme konusunda ne düşündükleri ayrı bir araştırma konusu edilebilir.

6. Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye bakışları konusunda cinsiyet bakımından karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.

7. Bu çalışma ile Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinin sınırları içerisinde yer alan liselerde görev yapan öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Farklı şehirlerde benzer araştırmalar yapılarak öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri karşılaştırılabilir.

8. Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeyle ilgili görüşlerine yönelik nitel ve karşılaştırmalı araştırmalar desenlenebilir.

Ekler Listesi

Sayfa

Ek 1. Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye bakışlarını belirleme anketi.....	141
Ek 2. Milli eğitim müdürlüğü izin belgesi.....	147
Ek 3. Sendikaların 2012 ağustos itibariyle üye sayıları.....	148
Ek 4. Kolmogorov-smirnov normalite testi.....	154
Ek 5. 4688 sayılı kamu görevlileri sendikaları ve toplu sözleşme kanununun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi gereğince yapılan toplantı tutanağı formu (2012 Eskişehir ili).....	155
Ek 6. 2011-2012 eğitim-öğretim yılı Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı ilçeleri ortaöğretim (resmi liseler) kurumları öğretmen istatistikleri.....	156
Ek 7. Kamu görevlilerinin sendikal haklarına dair ulusal ve uluslararası belgeler.....	160

Ek 1

Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışlarını Belirleme Anketi

Değerli Meslektaşım,

Tüm dünya ülkelerine şöyle bir baktığımız zaman milli geliri en yüksek ülkelerde demokrasinin ve sendikal örgütlenmenin en üst seviyede bulunduğunu görmekteyiz. Milli gelir ve örgütlü toplum arasında bir doğru orantı tespit edilmektedir. Bu paralellik doğrultusunda bir ülkenin en önemli çarklarından biri olan eğitim çalışanlarından öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye bakışlarını “**Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışları: Eskişehir İli Örneği**” adlı araştırma ile ölçmek istedik. Bu anket tamamen bilimsel araştırma amacıyla kullanılacak olup; hiçbir şahıs, kurum veya üçüncü kişilere kullanılmayacaktır. Aşağıdaki sorulara samimiyetle vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Not: Lütfen anket formuna adınızı-soyadınızı yazmayınız.

Mehmet AKSOY

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Adres:

Eti Sosyal Bilimler Lisesi

Odunpazarı / ESKİŞEHİR

Email: aksoy.mehmet27@hotmail.com

Telefon: 0-505- 496 47 92

I. BÖLÜM
ÖĞRETMEN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1. Cinsiyetiniz?** () Bayan () Bay
- 2. Göreviniz?** () Öğretmen () Yönetici
- 3. Mesleki kıdeminiz?**
() 1-5 yıl
() 6-10 yıl
() 11-15 yıl
() 16-20 yıl
() 21-25 yıl
() 26 ve daha yukarı
- 4. En son mezun olduğunuz eğitim düzeyi?**
() Lise () Eğitim Enstitüsü () Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans
() Doktora () Diğer (Lütfen Yazınız).....
- 5. Görev yaptığınız okul türü?**
() Lise
() Anadolu Lisesi
() Endüstri Meslek Lisesi
() Kız Meslek Lisesi
() Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
() Spor Lisesi
() Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
() Sosyal Bilimler Lisesi
() Fen Lisesi
() Anadolu İmam-Hatip Lisesi
() Anadolu Öğretmen Lisesi
- 6. Herhangi bir sendikaya üye misiniz?**
() Evet () Hayır

7. (6. soruya cevabınız ‘evet’ ise) hangi sendikaya üyesiniz?

() EĞİTİM-SEN (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)

() TÜRK EĞİTİM-SEN (Türkiye Eğitim ve Öğretim, Bilim ve Kültür Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)

() EĞİTİM BİR-SEN (Eğitimciler Birliği Sendikası)

() EĞİTİM-İŞ (Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası)

() Diğer (Lütfen Yazınız).....

8. (6. soruya cevabınız ‘hayır’ ise) Daha önceden bir sendikaya üye olmuş muydunuz?

() Evet

() Hayır

9. Geçmişte üye olmuşsanız, ayrılma nedenlerinizi açıklayınız?

() Sendika yönetimini beğenmediğim için

() Sendikanın çalışmalarını beğenmediğim için

() Sendika beklentilerimi karşılamadığı için

() Yeni bir sendika kurulduğu için

() Diğer nedenler (Lütfen Yazınız).....

II. BÖLÜM

LİSE ÖĞRETMENLERİNİN SENDİKAL ÖRGÜTLENMEYE BAKIŞLARI İLE İLGİLİ ÖNERMELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
A) Sizce Öğretmenler Neden Örgütlenmelidir?						
1.	Özlük haklarında kazanımlar elde etmek için örgütlenmelidir.					
2.	Demokratik toplum olabilmek için örgütlenmelidir.					
3.	Eğitim sisteminin sorunlarına çözüm bulmada söz sahibi olmak için örgütlenmelidir.					
4.	Mesleğinde kendini geliştirebilmesi için örgütlenmelidir.					
5.	Özgüveninin gelişmesi için örgütlenmelidir.					
6.	Toplumda öğretmenlik mesleğine değer verilmesi için örgütlenmelidir.					
7.	Yardıma ihtiyaç duyan meslektaşlarına yardım edebilmek için örgütlenmelidir.					
8.	Görev yaptığı okulda görevi dışında sorumlulukların yüklenmesini önlemek için örgütlenmelidir.					
9.	Haklarının savunulması için örgütlenmelidir.					
10.	Ekonomik kazanımlar elde edebilmek için örgütlenmelidir.					
B) Sizce Öğretmenler Sendikalara Neden Üye Olmamaktadırlar?						
11.	Mevcut öğretmen sendikaları samimi olmadıkları için					
12.	Demokratik bir öğretmen sendikası bulunmadığı için					
13.	Öğretmen sendikaları siyasi fikirlere göre ayrıldığı için					
14.	Öğretmen sendikaları kendi içinde bir sendika ağalığı oluşturduğu için					
15.	Öğretmen sendikaları ülkenin eğitim meseleleri konusunda yeterince fikir, proje vb. üretilmediği için					
16.	Öğretmen sendikaları çıkar gruplarının elinde olduğu için					
17.	Öğretmenler sendikalarda yeterince söz sahibi olmadıkları için					

18.	Öğretmen sendikaları üyelerinin maaşlarından yaptığı kesintiden başka bir şeyle ilgilenmedikleri için					
19.	Öğretmenlik kutsal bir meslektir, örgütlenmeden de özlük haklarının sağlanması gerektiği için					
20.	Öğretmen sendikalarının ülkenin eğitim sorunları hakkında vermiş olduğu tepkiler yetersiz olduğu için					
21.	Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili yapılacak olan yeniliklerde önemli bir çalışma sürdürmediği için					
22.	Öğretmen sendikaları ülke meselelerine sahip çıkmada ortak bir iradede birleşemediği için					
23.	Öğretmen sendikaları siyasi olarak bölündüğünden, her gelen iktidar kendisine yakın bir sendikayı kullanarak eğitim çalışanlarının haklarını göz ardı ettiği için					
24.	Öğretmen sendikalarının yöneticileri sendikacılığı bir hak arama mücadelesi yeri olarak değil de, bir getirim kapısı olarak gördükleri için					
25.	Öğretmen sendikalarının yöneticileri üyelerini sadece üye etme aşamasında tanıdığı, daha sonra ne arayıp ne de fikir alma bazında gerekli diyalogu kurmadıkları için					
26.	Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili bir düzenleme önerirken, bilimsel verilerin sonuçlarından çok kendi siyasi görüşlerine göre öneride bulundukları için					
27.	Öğretmen sendikalarının yöneticileri yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmadıkları için					
28.	Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarının haklarını savunurken, hak aranmaz alınır düşüncesiyle hareket ettikleri için					
29.	Öğretmen sendikaları yaptıkları eylemlerde demokratik ve hukuki yolları kullanmadıkları için					
30.	Öğretmen sendikaları üyelerini karar alma sürecine katmadıkları için					
31.	Öğretmen sendikalarının yönetim kurulları erkek egemen bir yapıda olduğu için					
C) Sizce Öğretmenler Sendikalara Üye Olurken Nelere Dikkat Etmektedirler?						
32.	Öğretmen sendikasının siyasi düşüncesine					
33.	Öğretmen sendikasının çalışmalarına					

34	Öğretmen sendikasının siyasi iktidara yakınlığına					
35	Öğretmen sendikasının üyeleri arasındaki yardımlaşmasına					
36	Öğretmen sendikasının üye sayısına					
37	Öğretmen sendikasının yerel ve ulusal düzeydeki yazılı ve görsel medyada yer alma sıklığına					
38	Öğretmen sendikasının üyelerine yönelik yaptığı vaatlere					
D) Genel Olarak Öğretmen Sendikalarından Beklentileriniz Nelerdir?						
39	Öğretmen sendikaları tüm üyelerinin katılımını sağlayan demokratik bir açılım sağlamalıdır.					
40	Öğretmen sendikaları üyelerini sosyal ve kültürel yönden eğitmelidir.					
41	Öğretmen sendikaları eğitimle ilgili kararlarda söz sahibi olmalıdır.					
42	Öğretmen sendikaları eğitim çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik yeterli düzeyde yayın yapmalıdır.					
43	Öğretmen sendikaları sadece kendi üyelerinin değil de tüm eğitim çalışanlarının sorunlarına çözüm bulma konusunda mücadele etmelidir.					
44	Öğretmen sendikaları üyeleri arasında birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik aktiviteler yapmalıdır.					
45	Öğretmen sendikaları bilime katkı sağlamak amacıyla seminer, panel, sempozyum vb. düzenlemelidir.					
46	Öğretmen sendikaları her zaman gelişmeye ve değişmeye açık olmalıdır.					
47	Öğretmen sendikaları üyelerinin bireysel hukuk mücadelelerinde onlara yeterli desteği sağlamalıdır.					
48	Öğretmen sendikaları üyelerinin psikolojik yönden de rahatlamları için üyelerine yönelik çeşitli tatil ve gezi alternatifleri sunmalıdır.					
49	Öğretmen sendikalarının bağlı olduğu konfederasyonlar hükümetle yaptıkları toplu görüşmelerde daha etkin olmalıdır.					
50	Öğretmen sendikaları sahip oldukları mali kaynakları üyeleri adına daha verimli kullanmalıdır.					
51	Öğretmen sendikaları her konuda şeffaf olmalıdır.					
52	Öğretmen sendikaları bulundukları kentin sosyal yaşamına katkıda bulunmalıdır.					

Ek 2

Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : B.08.4.MEM.0.26.20.02.605.01 (132)/
Konu : Uygulama İzni

23.03.2012* 05385

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin 16.03.2012 tarih ve B.30.2.ANA.0.70.01.00-399-354/3426 sayılı yazıları.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Sosyal Etkinlik İzin ve Uygulamaya ait 07.03.2012 tarih ve 2012/13 sayılı Genelge.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet AKSOY, Yard.Doç.Dr. Fatime GÜNEŞ'in danışmanlığında yürüttüğü "Lise Öğretmenlerinin Sendikal Örgütlenmeye Bakışları: Eskişehir İli Örneği" adlı tez çalışması için ilimiz merkezinde bulunan ortaöğretim (Lise) okullarında görev yapan öğretmenlere uygulanması istenen anket izin talebi incelenmiştir.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Genel Sekreterliği tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen uygulama anket çalışmasının Nisan 2012'de uygulanmasında sakınca görülmediği uygulanması istenen ilimiz Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde bulunan liselerde uygulanması ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Erdoğan AYATA
Millî Eğitim Müdürü

O L U R
23.03.2012
İsmail KURBECİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : Büyükdere Mah. Atatürk Bulvarı No:247
Eskişehir
Tel: 0(222) 239 72 00 Faks: 0(222) 239 38 22
Web : <http://eskisehir.meb.gov.tr>
e-Posta : strateji26@meb.gov.tr

Ek 3

Sendikaların 2012 Ağustos İtibariyle Üye Sayıları

Hizmet Kolu Sıra No	Hizmet Kolunun Adı	Toplam Kamu Görevlileri Sayısı	Kamu Görevlileri Sendikasının Unvanı	Bağlı Olduğu Konfederasyon	Sendika Dosya No	Toplam Üye Sayısı	Sendikalaşma Oranı (%)
1	Büro, Bankacılık ve Sigortacılık Hizmetleri	201.201	BES (Büro Emekçileri Sendikası)	KESK	32	21.555	10,71
			TÜRK BÜRO - SEN (Türkiye Büro Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	36	42.423	21,08
			BÜRO MEMUR - SEN (Büro Memurları Sendikası)	MEMUR-SEN	63	45.884	22,81
			BÜRO HAK-SEN (Büro Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	89	1.358	0,67
			BİRLEŞİK BÜRO-İŞ (Birleşik Büro Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	124	1.047	0,52
			BAĞIMSIZ BÜRO-SEN (Bağımsız Büro Hizmet Kolu Sendikası)	BASK	127	520	0,26
			MES (Müstakil Emekçiler Sendikası)	BAĞIMSIZ	144	62	0,03
			DEMOKRATİK OFİS-SEN (Türkiye Demokratik Ofis Çalışanları Sendikası)	DESK	157	367	0,18
			ADALET BÜRO-SEN (Türkiye 1 Nolu Hizmetleri Kolu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	158	1.089	0,54
			HÜRSEN (Hür Kamu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	181	39	0,02
			TÜM BÜRO-SEN (Tüm Büro Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	185	29	0,01
			TÜRK EĞİTİM-SEN (Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	12	205.724	21,62
			EĞİTİM - SEN (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası)	KESK	14	125.316	13,17
			EĞİTİM - BİR - SEN (Eğitimciler Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	28	231.472	24,33
			ÇES (Çağdaş Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	41	22	0,00
			TEM - SEN (Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	43	1.759	0,18
			ÖZGÜR EĞİTİM-SEN (Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	106	696	0,07
			ANADOLU EĞİTİM-SEN (Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	112	428	0,04
			ATA EĞİTİM-SEN (Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	116	53	0,01
			EĞİTİM-İŞ (Eğitim ve Bilim İşçileri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	120	29.872	3,14
			TEÇ-SEN (Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	125	6.362	0,67

2	Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri	951.360	KUVAYI EĞİTİM-SEN (Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası)	BAĞIMSIZ	126	27	0,00
			EĞİTİM HAK-SEN (Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	132	849	0,09
			AND-SEN (Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	138	490	0,05
			EÇSEN (Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	153	2	0,00
			TÜM EĞİTİM BİR-SEN (Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	154	78	0,01
			BAĞIMSIZ EĞİTİM ÇALIŞANLARI SENDİKASI (Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	156	123	0,01
			DES (Demokrat Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	161	428	0,04
			BİRLİK EĞİTİM-SEN (Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	163	513	0,05
			EY-SEN (Eğitim Yöneticileri Sendikası)	BAĞIMSIZ	166	127	0,01
			BİLGEÇ-SEN (Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	168	111	0,01
			EĞİTİM SÖZ-SEN (Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	170	93	0,01
			MEÇ-SEN (Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	172	36	0,00
			TEG-SEN (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	173	234	0,02
			DEMOKRATİK EĞİTİM SEN (Demokratik Eğitim Çalışanları Sendikası)	DESK	180	19	0,00
			METESSEN (Mesleki ve Teknik Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	182	271	0,03
			AKTİF EĞİTİM-SEN (Aktif Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	183	402	0,04
			BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN (Bağımsız Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BAĞIMSIZ	186	109	0,01
			EĞİT BİL-SEN (Eğitim ve Bilim çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	187	75	0,01
			TÜRK SAĞLIK - SEN (Türkiye Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	5	89.706	20,83
			SES (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası)	KESK	16	41.052	9,53
			SAĞLIK - SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası)	MEMUR-SEN	30	173.718	40,34
			BİRLEŞİK SAĞLIK - İŞ (Birleşik Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	39	132	0,03
			BAĞIMSIZ SAĞLIK - SEN (Bağımsız Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	87	747	0,17
			HÜR SAĞLIK - SEN (Hürriyetçi Sağlık ve Sosyal Hizmetleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	97	1	0,00

3	Sağlık ve Sosyal Hizmetler	430.682	SAĞLIK HAK-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	133	585	0,14
			TÜM SAĞLIK-SEN (Tüm Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası)	DESK	145	599	0,14
			SÖZ-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	147	190	0,04
			ACİL-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kamu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	148	102	0,02
			SAĞLIK ÇALIŞANLARI SENDİKASI (Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kolu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	151	30	0,01
			HİZMET SAĞLIK-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Hizmet Sendikası)	BAĞIMSIZ	152	39	0,01
			BİRLİK SAĞLIK-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmetler Çalışanları Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	155	37	0,01
			SAĞLIK SÖZ-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	159	327	0,08
			SAĞLIK DEĞİŞİM-SEN (Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Değişim Sendikası)	BAĞIMSIZ	167	135	0,03
			GENEL SAĞLIK-İŞ (Genel Sağlık ve Sosyal Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	169	560	0,13
			DEMOKRATİK SAĞLIK-SEN (Demokratik Sağlık Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	174	417	0,10
			BEYAZ-SEN (Beyaz Önlük Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	175	22	0,01
			ANADOLU SAĞLIK-SEN (Anadolu Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası)	DESK	179	378	0,09
			TIP-SEN (Sağlık Çalışanlarını ve Haklarını Koruma ve Yükseltme Sendikası)	BAĞIMSIZ	189	2	0,00
			SÖZ SAĞLIK-SEN (Sağlık Çalışanları Sözcüsü Sendikası)	BAĞIMSIZ	191	58	0,01
4	Yerel Yönetim Hizmetleri	111.495	TÜM BEL - SEN (Tüm Belediye ve Yerel Yönetim Hizmetleri Emekçileri Sendikası)	KESK	20	30.043	26,95
			TÜRK YEREL HİZMET - SEN (Türkiye Yerel Yönetim Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	25	14.315	12,84
			BEM - BİR - SEN (Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	51	53.171	47,69
			YEREL - İŞ (Yerel Yönetim Hizmeti Kolu Kamu İşgörenleri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	131	1.270	1,14
			YEREL HAK-SEN (Yerel Yönetim Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	136	213	0,19
			BAĞIMSIZ YEREL HİZMET-SEN (Bağımsız Yerel Yönetimler Çalışanları Sendikası)	BASK	140	141	0,13
			BELBİR-SEN (Demokratik Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası)	DESK	184	105	0,09

5	Basın, Yayın ve İletişim Hizmetleri	36.411	TÜRK HABER - SEN (Türkiye Haberleşme, Kağıt ve Basın-Yayın Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	6	11.792	32,39
			HABER - SEN (Basın, Yayın, İletişim ve Posta Emekçileri Sendikası)	KESK	19	3.943	10,83
			BİRLİK HABER - SEN (Birlik Haberleşme ve İletişim Çalışanları Sendikası)	MEMUR-SEN	53	12.231	33,59
			BAĞIMSIZ HABER - SEN (Bağımsız Haberleşme ve Basın-Yayın Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	102	723	1,99
			HABER HAK - SEN (Basın, Yayın ve İletişim Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	134	14	0,04
			DEMOKRAT HABER-SEN (Türkiye Demokrat Haberleşme Çalışanları Sendikası)	DESK	162	30	0,08
6	Kültür ve Sanat Hizmetleri	14.772	TÜRK KÜLTÜR SANAT - SEN (Türkiye Kültür ve Sanat Hizmetleri Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	8	2.539	17,19
			KÜLTÜR SANAT - SEN (Kültür ve Sanat Emekçileri Sendikası)	KESK	10	4.035	27,32
			KÜLTÜR MEMUR - SEN (Kültür Memurları Sendikası)	MEMUR-SEN	84	3.761	25,46
			BAĞIMSIZ KÜLTÜR SANAT-SEN (Bağımsız Kültür ve Sanat Çalışanları Sendikası)	BASK	117	66	0,45
			KÜLTÜR SANAT-İŞ (Kültür ve Sanat Hizmet Kolu Kamu İşçileri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	135	256	1,73
			KÜLTÜR HAK-SEN (Kültür, Sanat ve Turizm Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	178	16	0,11
7	Bayındırlık, İnşaat ve Köy Hizmetleri	34.219	TÜRK İMAR - SEN (Türkiye İmar ve İnşaat Hizmetleri Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	22	5.572	16,28
			YAPI YOL - SEN (Yol, Yapı, Altyapı, Bayındırlık ve Tapu kadastro Kamu Emekçileri Sendikası)	KESK	29	3.811	11,14
			BAYINDIR MEMUR - SEN (Bayındır, İnşaat, Yol, Yapı, Tapu ve Kadastro Çalışanları Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	55	10.547	30,82
			BAĞIMSIZ YAPI İMAR - SEN (Bağımsız Yapı ve İmar Çalışanları Sendikası)	BASK	86	304	0,89
			İMAR HAK - SEN (İmar Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	139	657	1,92
8	Ulaştırma Hizmetleri	28.850	TÜRK ULAŞIM - SEN (Türkiye Ulaştırma Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	11	7.608	26,37
			BTS (Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası)	KESK	21	2.808	9,73
			ULAŞTIRMA MEMUR - SEN (Ulaştırma Çalışanları Memur Sendikası)	MEMUR-SEN	85	9.178	31,81
			BAĞIMSIZ ULAŞIM - SEN (Bağımsız Ulaştırma Hizmetleri Kamu Çalışanları Sendikası)	BASK	104	80	0,28
			ULAŞTIRMA FAAL - SEN (Ulaştırma Faal Memur Sendikası)	DESK	122	33	0,11

			ULAŞIM HAK - SEN (Ulaştırma Çalışanları Hak Sendikası)	BAĞIMSIZ	129	208	0,72
			UDEM HAK - SEN (Ulaştırma ve Demiryolu Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	146	50	0,17
			ULAŞIM-İŞ (Ulaştırma Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	146	113	0,39
9	Tarım ve Ormancılık Hizmetleri	63.597	TARIM ORKAM - SEN (Tarım, Orman ve Hayvancılık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası)	KESK	4	3.165	4,98
			TÜRK TARIM ORMAN - SEN (Türkiye Tarım - Orman ve Gıda Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	24	11.916	18,74
			TOÇ BİR - SEN (Tarım - Orman Çalışanları Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	34	33.645	52,90
			BATOÇ-SEN (Bağımsız Tarım - Orman ve Çevre Sendikası)	BASK	90	153	0,24
			TOÇ HAK - SEN (Tarım - Orman ve Çevre Hak Sendikası)	HAK-SEN	128	215	0,34
			BİRLİK TARIM ORMAN - SEN (Birlik, Gıda, Tarım, Orman ve Çevre Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	160	19	0,03
			TARIM ORMAN-İŞ (Tarım, Orman, Hayvancılık ve Çevre Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	164	787	1,24
			DEM-TOÇ-SEN (Demokratik Tarım, Orman ve Çevre Çalışanları Sendikası)	DESK	171	196	0,31
10	Enerji, Sanayi ve Madencilik Hizmetleri	39.005	TÜRK ENERJİ - SEN (Türkiye Enerji, Sanayi ve Madencilik Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	7	7.222	18,52
			ESM (Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası)	KESK	27	3.988	10,22
			ENERJİ BİR - SEN (Enerji, Sanayi ve Madencilik Hizmetleri Çalışanları Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	35	16.375	41,98
			BAĞIMSIZ ENERJİ - SEN (Bağımsız, Enerji, Sanayi ve Madencilik Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	91	100	0,26
			ENERJİ HAK - SEN (Enerji, Sanayi ve Madencilik Çalışanları Hak Sendikası)	HAK-SEN	130	59	0,15
11	Diyanet ve Vakıf Hizmetleri	106.386	TÜRK DİYANET VAKIF - SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	9	20.174	18,96
			DİYANET - SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası)	MEMUR-SEN	18	60.346	56,72
			DİVES (Diyanet ve Vakıf Emekçileri Sendikası)	KESK	74	588	0,55
			BAĞ. DİYANET VAKIF-SEN (Bağımsız Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası)	BASK	115	121	0,11
			DİVA-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	118	5.208	4,90
			DİN BİR-SEN (Özerk Diyanet Vakıf Çalışanları Birliği Sendikası)	DESK	149	2.850	2,68
Toplam Memur Sayısı:		2.017.978	Toplam Sendikalı Memur Sayısı:			1.375.661	68,17

Dosya No	KAMU GÖREVLİLERİ KONFEDERASYONLARININ ÜNVANI	TOPLAM ÜYE SAYISI
17	KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu)	240.304
26	TÜRKİYE KAMU-SEN (Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu)	418.991
52	MEMUR-SEN (Memur Sendikaları Konfederasyonu)	650.328
92	BASK (Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu)	3.078
98	BAĞIMSIZLAR	20.890
141	BİRLEŞİK KAMU-İŞ (Birleşik Kamu İşgörenleri Sendikaları Konfederasyonu)	33.477
142	HAK-SEN (Kamu Çalışanları Hak Sendikaları Konfederasyonu)	4.016
165	DESK (Demokratik Sendikalar Konfederasyonu)	4.577
	GENEL TOPLAM	1.375.661

1 - Üyesi olmayan veya üye bildiriminde bulunmayan sendikalara bu istatistikte yer verilmemiştir.

2- Toplam çalışan kamu görevlisi sayısı, bildirimde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının bildirimlerine göre oluşturulmuştur.

Ek 4

Kolmogorov-Smirnov Normalite Testi

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test					
		Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri	Öğretmenlerin örgütlenmeme nedenleri	Öğretmenlerin sendika seçimini etkileyen faktörler	Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri
N		541	541	541	541
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	1,6885	2,2877	2,7212	1,4390
	Std. Deviation	,64522	,80696	,70316	,50711
Most Extreme Differences	Absolute	,143	,074	,061	,193
	Positive	,115	,074	,050	,155
	Negative	-,143	-,055	-,061	-,193
Kolmogorov-Smirnov Z		3,325	1,711	1,414	4,497
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,006	,037	,000
a. Test distribution is Normal.					
b. Calculated from data.					

Ek 5

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 30 uncu Maddesinin İkinci Fıkrasının (a) Bendi Gereğince Yapılan Toplantı Tutanağı Formu (2012 Eskişehir İli)

EK-3

4688 SAYILI KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI VE TOPLU SÖZLEŞME KANUNUNUN 30 UNCU MADDESİNİN İKİNCİ FIKRASININ (a) BENDİ GEREĞİNCE YAPILAN TOPLANTI TUTANAĞI FORMU

TESPİT YAPILAN KURUM BİLGİLERİ

Kurum Unvanı:				
Kurum Adresi:				
Kurum Hizmet Kolu	Kurum Kodu	Kurum İli Kodu (Trafik Kodu)	Kurum Tel/Fax	Kuruma Bağlı İşyeri Sayısı (Okul/Kurum)
02	01	26	0 222 239 72 00	309

4688 SAYILI KANUNA TABİ KAMU GÖREVLİSİ BİLGİSİ

Erkek Kamu Görevlisi Sayısı	Kadın Kamu Görevlisi Sayısı	Toplam Kamu Görevlisi Sayısı
4157	4564	8721

KURUMDA FAALİYETTE BULUNAN SENDİKALARIN ÜYELİK BİLGİSİ

Sıra No	Sıra No	SENDİKA ADI	ERKEK ÜYE	KADIN ÜYE	TOPLAM ÜYE
1	12	Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (TÜRK EĞİTİM-SEN)	1034	758	1792
2	14	Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN)	479	583	1062
3	28	Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM BİR-SEN)	1698	1202	2900
4	41	Çağdaş Eğitimciler Sendikası (ÇES)			0
5	43	Tüm Eğitim ve Eğitim Müfettişleri Sendikası (TEM-SEN)	20	1	21
6	106	Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası (ÖZGÜR EĞİTİM-SEN)			0
7	112	Anadolu Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası (ANADOLU EĞİTİM-SEN)	3	2	5
8	116	AİA Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası (ATA EĞİTİM-SEN)			0
9	120	Eğitim ve Bilim İşçileri Sendikası (EĞİTİM-İŞ)	146	231	377
10	125	Tüm Eğitim Çalışanları Sendikası (TEC-SEN)	1		1
11	126	Kuvayı Milliye Eğitim Sendikası (KUVAYI EĞİTİM-SEN)			0
12	132	Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası (EĞİTİM HAK-SEN)			0
13	138	Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası (AND-SEN)			0
14	153	Eğitim Çalışanları Sendikası (EÇSEN)			0
15	154	Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası (TÜM EĞİTİM-BİR-SEN)			0
16	156	Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası (BEÇ-SEN)			0
17	161	Demokratik Eğitimciler Sendikası (DEK)			0
18	163	Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası (BİRLİK EĞİTİM SEN)			0
19	166	Eğitim Yöneticileri Sendikası (EY-SEN)			0
20	168	Balınçlı ve Gelişimci Eğitim Çalışanları Sendikası (BİLİMCİ-SEN)			0
21	170	Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözleşme Sendikası (EĞİTİM SOZ-SEN)	0	1	1
22	172	Millî Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası (MEÇ-SEN)			0
23	173	Tüm Eğitim Okulları Sendikası (TEG-SEN)			0
24	180	Demokratik Eğitim Çalışanları Sendikası (DEMOKRATİK EĞİTİM-SEN)			0
25	182	Mesleki ve Teknik Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (METESEN)			0
26	183	Aktif Eğitimciler Sendikası (AKTİF EĞİTİM-SEN)	1		1
27	186	Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası (BAĞIMSIZ EĞİTİM-SEN)			0
28	187	Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası (EĞİT BİL-SEN)			0
GENEL TOPLAM			3382	2778	6160

*4688 sayılı Kanunun 30/a maddesi gereğince 20/06/2012 tarihinde yukarıda adı geçen kurumda/işyerinde yapılan toplantı sonucunda iş bu tutanak tarafımızca hazırlanarak 20/06/2012 tarihinde imza altına alınmıştır.

TOPLANTIYA KATILAN TARAFLAR VE İMZALARI

Toplantıya katılan kurum /işyeri ve sendika adı	Tarafların Adı / Soyadı	Tarafların Unvanı	Tarafların İmzası
İl Millî Eğitim Müdürlüğü veya Temsilcisi	Rifat GÜNDAY	İl Millî Eğitim Şube Müdürü	
Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (TÜRK EĞİTİM-SEN)	Yunus COBAN	Teşkilat Sekreteri	
Eğitim ve BİLİM Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-S)	Faik ALKAN	Şube Sekreteri	
Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM BİR SEN)	Ali Rıza MERT	Teşkilatlama Sekreteri	
Eğitim ve Bilim İşçileri Sendikası (EĞİTİM-İŞ)			

Ek 6

2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Eskişehir Odunpazarı ve Tepebaşı İlçeleri Ortaöğretim (Resmi Liseler) Kurumları Öğretmen İstatistikleri

2011-2012 ÖĞRETİM YILI İSTATİSTİKİ BİLGİLERİ

SIRA NO	İLÇE	GENEL MÜDÜRLÜK	KURUM TÜRÜ	KURUM KODU	KURUM ADI	ALTI TUR	ÖĞRETİM SOKULU	YERLEŞİM YERİ	LİRKİK ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	KADIN ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	TOPLAM ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)
1	ODUNPAZARI	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	İmam Hatip Lisesi	967442	Sarı Sarı Anadolu İmam Hatip Lisesi	Anadolu İmam Hatip Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	İmam Hatip Lisesi	967442	Sarı Sarı Anadolu İmam Hatip Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	48	27	75
2	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	967490	Türk Telekom Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	967490	Türk Telekom Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir	28	18	46
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	967490	Türk Telekom Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
3	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967488	Azadlık Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967488	Azadlık Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967488	Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	227	64	291
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967488	Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise	Normal Öğretim	Şehir			
4	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967489	Turgut Reis Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967489	Turgut Reis Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	79	21	100
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967489	Turgut Reis Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise	Normal Öğretim	Şehir			
5	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967491	Yunus Emre Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967491	Yunus Emre Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	166	67	233
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967491	Yunus Emre Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	İkili Mesleki Eğitim Merkezi (ETOGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Endüstri Meslek Lisesi	967491	Yunus Emre Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise	Normal Öğretim	Şehir			
6	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Kız Meslek Lisesi	967735	Şehit Hasan Önal Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Kız Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	8	34	42
7	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Kız Meslek Lisesi	972393	Gazi Yakup Satar Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Anadolu Kız Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Kız Meslek Lisesi	972393	Gazi Yakup Satar Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Kız Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	10	27	37
8	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Meslek Lisesi (Kız Tek. Öğ. Gn. Md.)	967754	Gazi Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi (Kız Teknik)	İkili Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Meslek Lisesi (Kız Tek. Öğ. Gn. Md.)	967754	Gazi Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Meslek Lisesi (Kız Tek. Öğ. Gn. Md.)	Normal Öğretim	Şehir	32	77	109
	ODUNPAZARI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Meslek Lisesi (Kız Tek. Öğ. Gn. Md.)	967734	Gazi Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Teknik Lise (Kız Tek. Öğ. Gn. Md.)	İkili Öğretim	Şehir			
10	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967536	TDK Şehit Samiye Kübaş Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	29	35	64
11	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967986	H. Atımlı Kanatlı Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	23	28	51
12	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967986	Kılıçoğlu Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	17	26	43
13	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967989	19 Mayıs Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	15	22	37

SIRA NO	İLÇE	GENEL MÜDÜRLÜK	KURUM TÜRÜ	KURUM KODU	KURUM ADI	ALT TÜR	ÖĞRETİM SEVİSİ	YERLEŞİM YERİ	ERKEK ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	KADIN ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	TOPLAM ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)
14	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967990	Fatih Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	18	28	46
15	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	969000	Salih Zeki Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	13	31	44
16	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	971622	Şehit Fazıl Yıdın Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	13	18	31
17	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972367	TOKİ Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	16	16	32
18	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972838	Ticaret Borsası Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	12	8	20
	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972838	Ticaret Borsası Anadolu Lisesi	Lise	Normal Öğretim	Şehir			
19	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	973779	Hoca Ahmed Yasevi Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	13	29	42
	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	973779	Hoca Ahmed Yasevi Anadolu Lisesi	Lise	Normal Öğretim	Şehir			
20	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Fen Lisesi	967999	Lisakşehir Fatih Fen Lisesi	Fen Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	22	10	32
21	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Lise	967975	Atatürk Lisesi	Lise	İkili Öğretim	Şehir	33	38	71
22	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Lise	967976	Cumhuriyet Lisesi	Lise	İkili Öğretim	Şehir	33	38	71
23	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Lise	967980	Süleyman Çakır Lisesi	Lise	İkili Öğretim	Şehir	39	37	76
24	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Lise	967983	Yunus Emre Lisesi	Lise	İkili Öğretim	Şehir	32	52	84
25	ODUNPAZARI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Sosyal Bilimler Lisesi	967997	Eskişehir Etil Sosyal Bilimler Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	25	12	37
26	ODUNPAZARI	Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı	Sağlık Meslek Lisesi	968002	Atatürk Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı	Sağlık Meslek Lisesi	968002	Atatürk Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	18	60	78
27	ODUNPAZARI	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü	Ticaret Meslek Lisesi	969341	Eskişehir Odunpazarı Ticaret Meslek Lisesi	Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	İkili Öğretim	Şehir			
	ODUNPAZARI	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü	Ticaret Meslek Lisesi	969341	Eskişehir Odunpazarı Ticaret Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	İkili Öğretim	Şehir	33	43	76
28	ODUNPAZARI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Anadolu Lisesi	99912807	ÖZEL SAMANYOLU GÜLBAHAR ANADOLU LİSESİ	Özel Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	9	16	25
ODUNPAZARI ORTAÖĞRETİM TOPLAMI									1011	882	1893

SIRA NO	İLÇE	GENEL MÜDÜRLÜK	KURUM TÜRÜ	KURUM KODU	KURUM ADI	ALT TUR	ÖĞRETİM SEKİ	YERLEŞİM YERİ	ERKEK ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	KADIN ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	TOPLAM ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)
1	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967492	Sabiha Gökçen Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi (ETÖGM)	Normal Öğretim	Şehir			
	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967492	Sabiha Gökçen Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	Normal Öğretim	Şehir	26	15	41
	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967492	Sabiha Gökçen Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
2	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967493	Şehit Murat Tuzsuz Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	Normal Öğretim	Şehir	57	28	85
	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967493	Şehit Murat Tuzsuz Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
	TEPEBAŞI	Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Teknik Lisesi (ETÖGM)	967493	Şehit Murat Tuzsuz Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise	Normal Öğretim	Şehir			
3	TEPEBAŞI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Kız Meslek Lisesi	967731	Habip Edip Törenhan Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi (Kız Teknik)	İkili Öğretim	Şehir			
	TEPEBAŞI	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Kız Meslek Lisesi	967731	Habip Edip Törenhan Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Kız Meslek Lisesi	İkili Öğretim	Şehir	7	23	30
4	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	967994	Atatürk Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	15	21	36
	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	967994	Atatürk Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
5	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967985	Ekişehir Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	20	38	58
6	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967987	Gazi Mustafa Kemal Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	18	17	35
7	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967991	Muzafer Çil Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	20	24	44
8	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	967993	Prof. Dr. Orhan Öğür Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	25	21	46
9	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	971621	İOM Şehit İbrahim Çirir Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	13	28	41
10	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972839	Yılmaz Çetintaş Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	12	7	19
	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972839	Yılmaz Çetintaş Anadolu Lisesi	Lise	Normal Öğretim	Şehir			
11	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972840	Sabri Kılıçoğlu Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	10	10	20
	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	972840	Sabri Kılıçoğlu Anadolu Lisesi	Lise	Normal Öğretim	Şehir			
12	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	973778	Mehmetçik Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	7	11	18
	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	973778	Mehmetçik Anadolu Lisesi	Lise	Normal Öğretim	Şehir			
13	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Anadolu Lisesi	973905	Beyhan-Rifat Çıkızoğlu Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	8	5	13
14	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Lise	967981	İsmail Bayar Lisesi	Lise	İkili Öğretim	Şehir	18	31	49
15	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Spor Lisesi	967996	Eğitmenler Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Normal Öğretim	Şehir			
	TEPEBAŞI	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Spor Lisesi	967996	Eğitmenler Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	Spor Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	8	7	15
	TEPEBAŞI	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü	Anadolu Öğretmen Lisesi	967797	Cemal Mümtaz Anadolu Öğretmen Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	15	12	27
16	TEPEBAŞI	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü	Anadolu Otellilik ve Turizm Mes. Lisesi	969340	Eskişehir Ali Güven Otellilik ve Turizm Meslek Lisesi	Anadolu Otellilik ve Turizm Mes. Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	16	20	36

SIRA NO	İLÇE	GENEL MÜDÜRLÜK	KURUM TÜRÜ	KURUM KODU	KURUM ADI	ALT TUR	ÖĞRETİM SEVİ	YERLEŞİM YERİ	ERKEK ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	KADIN ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)	TOPLAM ÖĞRETMEN SAYISI (Yöneticiler Dahil)
17	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Anadolu Lisesi	99910212	MAT-FKB ÖZEL GELİŞİM ANADOLU LİSESİ	Özel Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	5	12	17
18	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Anadolu Lisesi	99910472	ÖZEL SAMANYOLU FERTİĞRULGAZI ANADOLU LİSESİ	Özel Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	17	0	17
19	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Anadolu Lisesi	99911148	ÖZEL ATAYURTI ANADOLU LİSESİ	Özel Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	18	19	37
20	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Anadolu Lisesi	99948874	TED ESKİŞEHİR KOLEJİ ÖZEL ANADOLU LİSESİ	Özel Anadolu Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	4	5	9
21	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Fen Lisesi	99911960	ÖZEL ATAYURTI FEN LİSESİ	Özel Fen Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	8	3	11
22	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Fen Lisesi	99912712	ÖZEL SAMANYOLU FERTİĞRULGAZI FEN LİSESİ	Özel Fen Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	7	0	7
23	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Fen Lisesi	99948649	MAT-FKB ÖZEL GELİŞİM FEN LİSESİ	Özel Fen Lisesi	Normal Öğretim	Şehir	3	3	6
24	TEPEBAŞI	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	Özel Genel Lise	99912004	ÖZEL ÇAĞFEN LİSESİ	Özel Genel Lise	Normal Öğretim	Şehir	4	7	11
TEPEBAŞI ORTAÖĞRETİM TOPLAMI									361	367	728

Ek 7

Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Ulusal ve Uluslar Arası Belgeler

1. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Belgeleri

1.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

1.2. Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

1.3. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslar arası Sözleşmesi

1.4. Öğretmenlerin Statü Tavsiyesi

2. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) Belgeleri

2.1. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair 151 Sayılı Sözleşme

2.2. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair 87 Sayılı Sözleşme

2.3. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair 98 Sayılı Sözleşme

3. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Avrupa Birliği Belgeleri

3.1. Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı ve Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

3.2. Roma Antlaşması ve Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

4. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Avrupa Konseyi Belgeleri

4.1. Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi ve Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

4.2. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

5. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarına Dair Ulusal Belgeler

5.1. 1982 Anayasası'na Göre Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

5.2. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na Göre Kamu Görevlilerinin Sendikal Hakları

5.3. Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarının Kanunla Onaylanmış Bazı Uluslararası Belgelerdeki Durumu

6. Osmanlı Devleti’nde Kamu Görevlileri Sendikacılığı

6.1. Tatil-i Eşgal Kanunu

6.2. Cemiyetler Yasası

7. Cumhuriyet Döneminde Kamu Görevlileri Sendikacılığı

7.1. 1924 Anayasası ve Kamu Görevlileri Sendikacılığı

7.2. 1961 Anayasası ve Kamu Görevlileri Sendikacılığı

7.3. 1971 Anayasa Değişikliği ve Kamu Görevlilerine Sendika Yasağının Getirilmesi

7.4. 1982 Anayasası ve Kamu Görevlileri Sendikacılığı

7.5. Son Anayasa Değişiklikleri ve Kamu Görevlileri Sendikacılığı

*7.6. Türkiye’de Kamu Görevlilerinin Sendikal Haklarının Temel Metni:
4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu*

Kaynakça

Kitaplar

- Açıkalın, A. (1994). *Çağdaş örgütlerde insan kaynağının yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akçaylı, N. (1983). *Sendika teorisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Adal, Z. (1994). *Sendika kavramı*. İstanbul.
- Akdere, İ. (1997). *Marksizmde temel kavramlar*. İstanbul: Evrensel Basımevi.
- Aktay, N. (1993). *Sendika hakkı*. Ankara: Kamu-İş Yayınları.
- Akyüz, Y. (1978). *Türkiye'deki öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1848-1940)*. Ankara: Doğan Basımevi.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk eğitim tarihi* (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Altay, Ş. (1983). *Hukuk ve sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Altunya, N. (2008). *Türkiye'de öğretmen örgütlenmesi*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Arda, E.; Kılıçgedik, N.; Bakan, S.; Bakan, İ. ve Kemer, B. (2003). *Sosyal bilimlerin el sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Atmaca, T. (2005). *Sınıf hareketi için kimi saptamalar*. İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Bahadın, Y. Z. (1968). *Türkiye'de eğitim sorunu ve sosyalizm*. Ankara: Hür Yayınevi.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma* (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baştürk, R. (2010). *Bütün yönleriyle SPSS örnekli nonparametrik istatistiksel yöntemler*. (1. Basım). İstanbul: Anı yayıncılık.
- Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme: toplumsal sonuçları* (Çev: A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baydur, R. (2008). *Türk sendikacılığı*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Baykurt, F. (2000). *Bir TÖS vardı*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Benetton, P. *Toplumsal sınıflar* (Çev: H. Dilli). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berberoglu, B. (2009). *Sosyal teori* (Çev: C. Cemgil). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Bilgin, K. U. (1993). *Türk kamu yönetiminin Avrupa Topluluğuna uyumu*. Ankara: Ataum Yayınları.
- Bilgin, S. L. (2007). *Sendikalı işçi davranışlarının psikolojik boyutları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Binbaşioğlu, C. (2009). *Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşmenin insani yüzü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çeçen, A. (1970). *Sendikalizm*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Çelik, N. (1988). *İş hukuku dersleri* (9. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Çidamlı, Ç.; Çoban, T.; Kanbur, Y.; Koç, F.; Özügürlü, M. ve Tok, M. (1993). *Dinazorların krizi: Değişim ve sendikalar* (Yayına hazırlayan: Ç. Uygur). (3. Baskı). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Çiftçi, B. (2004). *Küreselleşme sürecinde sendikal hareket*. Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Eğitim Bir-Sen. (2004). *Öğretmen Sorunları araştırması*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları no: 5
- Eğitim Bir-Sen. (2008). *Öğretmenlerin meslek memnuniyeti araştırması*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları no: 36
- Eğitim-Sen. (2004). *Sendikal örgütlenme üzerine*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Ekim, A. (1998). *Sendikalar ve sınıf sendikacılığı*. İstanbul: Sun Yayınları.
- Erdoğan, S. (2006). *Küreselleşme sürecinde uluslararası sendikacılık* (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Erjem, Y. ve Kızılçelik, S. (1992). *Sosyoloji terimler sözlüğü*. Konya: Emre Yayınları.
- Foley, D.E. (2007). İşçi sınıfı antropolojik anlamda bir kültüre sahip midir? (Çev: D. Yüzüak). (Derleyen: Hayriye Erbaş). *Fark / kimlik / sınıf*. Ankara: Eos Yayınevi, 271-273
- Fortna, B.C. (2005). *Mekteb-i Hümayun: Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde İslam, devlet ve eğitim* (Çev: P. Sıral). (1. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.

- Gorz, A. (1993). *Kapitalizm, sosyalizm, ekoloji (yönelim bozuklukları arayışları)* (Çev: I. Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gökçe, Y. K. (1993). *Sendikal bürokrasi ve çözüm önerileri (araştırma-röportaj)*. Ankara: Başak Yayınları.
- Gözler, K. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gülmez, M. (1996). *Dünyada memurlar ve sendikal haklar*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gülmez, M. *Belgelerle yönetim yargı ve memur sendikaları*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gülmez, M. *Toplu pazarlık ve grev hakları ve Türkiye*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gündoğan, N. (1999). *Sendikaların toplu pazarlıktaki gücü*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güneysu, A. (1991). *Sendikaların tarihsel gelişimi nitelikleri ve Eği-Sen*. Şubat, 1991
- Güneş, M. ve Güneş, H. (2003). *Türkiye’de eğitim politikaları ve sivil toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hist, P. V. Thompson, G. (1998). *Küreselleşme sorgulanıyor*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Hout, M.; Brooks, C.; Manza, J. (2007). Post-endüstriyel toplumlarda sınıfların kalıcılığı (Çev: M. K. Coşkun). (Derleyen: H. Erbaş). *Fark / kimlik / sınıf*. Ankara: Eos yayınevi, 111-113
- Işık, Y. (1995). *Sendikal bürokrasi ve çözüm önerileri* (1. Basım). Ankara: Öteki Yayınevi.
- Işıklı, A. (2003). *Gerçek örgütlenme-sendikacılık*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Işıklı, A. (1985). *Kamu kesiminde çalışanların sendikal hakları*. Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayını.
- Işıklı, A. (1976). *Kamu kesiminde çalışanların sendikal hakları*. Ankara: Yol-İş Federasyonu Yayınları No: 52
- Işıklı, A. (1995). *Sendikacılık ve siyaset* (cilt 2). Ankara: Öteki Yayınları.

- İşeri, A.; Çakallı, H.; Kalyoncu, Ç.; Bekaroğlu, S. E.; Bal, M. A. ve Kesici, F. (2011). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: MEB Yayınları.
- Jasper, J. M. (2002). *Ahlaki protesto sanatı: Toplumsal hareketlerde kültür, biyografi ve yaratıcılık* (Çev: S. Öner). 1. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kağnıcıoğlu, D. (1999). *Türkiye’de kamu sektöründe işçi sendikacılığı ve küreselleşmenin etkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1163.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (2. Baskı). İstanbul: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalkandelen, H. (1968). *Sendikalar ve kamu hizmetlerinde sendikacılık*. Ankara: Şenyuva matbaası.
- Koç, C. ve Koç, Y. (2009). *KESK tarihi, risk alanlar, yolu açanlar: 1985-1995* (1. Baskı). Ankara: Epos Yayınları.
- Koç, Y. (1995). Konseyler tüzüklere konmakla gerçekleşmez. *Sendikal bürokrasi ve çözüm önerileri* (Der: Y. Işık). Ankara: Öteki Yayınevi, ss. 216-224.
- Koç, Y. (1994). *Sendikal Eğitim Notları*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Koç, Y. (1995). *Teslimiyetten mücadeleye Türk-İş (1980-1992)*. Ankara: Öteki Yayınları.
- Koç, Y. (2003). *Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi*. İstanbul: Analiz Basım Yayın.
- Koray, M. (1992). *Endüstri ilişkileri*. İzmir.
- Korkusuz, M. R. (2003). *Dünyada işçi sendikalarının faaliyetleri*. İzmir.
- Korsch, K. (2007). *Sosyal bilimler ve Marksizm* (Çev: V. S. Öğütle). (1. Basım). İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Kota, F. (1999). *Dünya sendikal hareketinde iki karşıt çizgi*. İstanbul: Ceylan Yayınları.
- Kutal, M. (1969). *Devlet personeli (memur) sendikalarının hukuki esasları ve sınırları*. Sosyal Siyaset Konferansları (20. Kitap). İstanbul.
- Kutal, M. (2003). *Türkiye’de kamu görevlilerinin sendikal örgütlenme hakları*. Sosyal Siyaset Konferansları (45. Kitap). İstanbul.

- Lordoğlu, K. (2000). Küreselleşme karşısında sendikacılık hareketinin geleceği. *Küreselleşmenin insani yüzü* (Derleyen: V. Bozkurt). 1. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Lordoğlu, K. (2003). Türk sendikal hareketinin özgün kriz alanları var mıdır.? *Petrol-İş Yıllığı 2000-2003*. İstanbul: Petrol-İş Yayınları.
- Marx, K. ve Engels, F. (1987). *Alman ideolojisi* (Çev: S. Belli). (2. Baskı). Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. ve Engels, F. (1993). *Komünist manifesto*. Ankara: Sol Yayınları.
- McIlory, J. (1995). *Trade unions in Britain today*. Bolton.
- Memur-Sen. (2012). *OECD-AB ülkelerinde örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkı*. Ankara: Memur-Sen Yayınları No: 13
- Munck, R. (2003). *Emeğin yeni dünyası* (Çev: M. Tekçe). (1. Basım). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Pakulski, J. (2007). Toplumsal hareketler ve sınıf: Marksist paradigmanın çöküşü. Kalıcılığı (Çev: M. K. Coşkun). (Derleyen: H. Erbaş). *Fark / kimlik / sınıf*. Ankara: Eos Yayınevi, 35-37
- Petrol-İş. (1993). *Sendikalar-yapıları-çalışmaları*. İstanbul: Petrol-İş Yayınları.
- Polanyi, K. (2000). *Büyük dönüşüm, çağımızın sosyal ve ekonomik kökenleri* (Çev: A. Buğra). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sağlam, E. ve Taşken, U. (1987). *Çalışma hayatımızın güncel sorunları*. İstanbul.
- Scase, R. (2000). *Sınıf: Yöneticiler, mavi ve beyaz yakalılar* (Çev: B. Şarer). Ankara: Rastlantı Yayınları.
- Selamoğlu, A. (2000). Yoğunlaşan sosyal sorunlarıyla küreselleşme. *Küreselleşmenin insani yüzü* (Derleyen: V. Bozkurt). 1. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınevi. 50-52
- Sendikal örgütlenme üzerine* (2004). Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Sencer, M. (1998). *Belgelerle insan hakları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sencer, O. (1969). *Türkiye’de işçi sınıfı doğuşu ve yapısı*. İstanbul: Habora Kitabevi.

- Sınıf sendikası sınıf tavrı dergisi sendikal eğitim notları* (2000).
(Yayına hazırlayan: U. İşlek). (1. Basım). İstanbul: Sınıf Kitaplığı
Dizisi: 2
- Serim, B. (1995). *Kamu görevlilerinin örgütlenmesinde hukuksal boyut*. Ankara: Öteki Yayınları.
- Sönmez, F. (1968). *Türkiye’de sendika hürriyeti ve teminatı*. İzmir: İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Stalin, J. (1989). *Diyalektik ve tarihsel materyalizm*. Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- Sülker, K. (1973). *100 Soruda Türkiye’de işçi hareketleri*. (2. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Şenkal, A. (2007). *Küreselleşme sürecinde sosyal politika* (2.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Talas, C. (1979). *Sosyal ekonomi*. Ankara.
- Taşkent, S. (1993). *İnsan haklarının uluslararası dayanakları*. İstanbul: Basisen Yayınları.
- Thompson, E. P. (2006). *İngiliz işçi sınıfının oluşumu* (Çev: U. Kocabaşoğlu). (2. Baskı). İstanbul: Birikim Yayınları.
- Thrift, N. ve Williams, P. (2007). Sınıf oluşumunun coğrafyası (Çev: Ç. Ceyhan). (Derleyen: H. Erbaş). *Fark / kimlik / sınıf*. Ankara: Eos yayınevi, 189-191
- Tokol, A. (1997). *Sosyal politika*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- Tokol, A. (1997). *Türk endüstri ilişkileri sistemi* (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Toplumsal hareket sendikacılığı*. İstanbul: Yön Eğitim Dizisi.
- Tuncay, C. (1975). *İşçi sendikası üyeliğinin kazanılması ve sona ermesi*. İstanbul.
- Turner, B. (1997). *Eşitlik* (Çev: B. S. Şener). (1. Baskı). Ankara: Dost Yayınları.
- Urhan, B. (2005). *Sendikal örgütlenme bunalımı ve Türkiye’deki durum*. İstanbul: Petrol-İş Yayınları.
- Ünsal, E. (1999). *Memur sendikaları* (1. Basım). İstanbul: Boyut Kitapları.

- Ünsal, E. (1997). *Sendika yazıları* (1. Basım). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Yaraşır, V. (2004). *Uluslararası işçi hareketleri* (2. Baskı). İstanbul: Akyüz Yayın Grubu.
- Yazıcı, E. (1998). *Değişim sürecinde yeni sendikal yönelişler*. Eğitim Seminerleri Dizisi No: 9. Ankara: Özçelik-İş Sendikası Yayınları No: 17
- Yazıcı, E. (2004). *Osmanlı'dan günümüze Türk işçi hareketi*. Ankara: İlke Emek Yayınları.
- Yokuş, F. (2000). *Memur ve işçi sendikacılığına genel bakış*. Ankara: Türk Büro-Sen Yayınları.
- Yorgun, S. (2007). *Dirilişin eşiğinde sendikalar yeni eğilimler yeni stratejiler* (1. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Makaleler

- Altan, Ç. (2007). Biraz daha Marks, *Simge dergisi*, 39-41
- Arıcı, K. (1995). Bir sosyal güvenlik kurumu olarak Ahilik, *Karınca dergisi*, (61), 60-62
- Arslan, M. (2009). Dünyada ve Türkiye’de kamu sendikacılığı. *Kamuda sosyal politika dergisi*, 10 (3), 54-56
- Ataman, P. (2006). Mesleki örgütlenme, *Türkiye 9. Gıda kongresi’nde sunulan bildiri*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Aykaç, M. (2000). *Sendikaların geleceği: Küreselleşme ve yapısal değişiklikler açısından bir analiz*. Prof. Dr. N. Ekin’e armağan. Ankara: Türk ağır sanayii ve hizmet sektörü kamu işverenleri sendikası yayını: Yayın no:38.
- Benli, A. (2003). *Türkiye’de kamu çalışanlarının sendikalaşma çabaları ve sorunları*. Sosyal Siyaset Konferansları (46. Kitap). İstanbul.
- Biblhotech (2010). *Felsefe sosyal bilimler dergisi*. 11, 34-36
- Bora, T. (2010). Mavileşen beyaz yakalılar, *Birikim dergisi*, (259), 47-49
- Buğra, A. (2007). Piyasa yayılmaya, toplumdan ayrışmaya ve topluma hâkim olmaya çalışıyor, *Sivil toplum dergisi*, 5 (19), 137-148

- Buğra, A. (2006). Türkiye’de sosyal politika. *Toplum ve bilim dergisi*. İstanbul.
- Çaha, Ö. (2009). Sendikal hareket ve sivil toplum. *Kamuda sosyal politika dergisi*, 10 (3), 32-37
- Demir, S. (1991). Türkiye’de Kamu Görevlileri Dernekleri (1971-1980). *Amme idaresi dergisi*, 24 (1), 15-17
- Elmas, Y. (1986). Günümüzde öğretmenlerin örgütlenme sorunları, *Abece dergisi*, 9 Aralık.
- Emeğin özgürlüğü dergisi*. (2010). (3), Ankara.
- Erdoğan, E. ve Ak, M. Z. (2003). Neo-liberal ekonomik dönüşüm ve sendikalar. *Kamu-iş dergisi*, (7), 2
- Erkılıç, T. A. (2003). Mesleki örgütlenmeye ilişkin kuramsal yaklaşımlar, *Anadolu üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 13(2), 78-80
- Fırat, N. Ş. (2009). Sendika üyelik durumu açısından okul müdürleri ve öğretmenlerin okul kültürü ve değer sistemlerine ilişkin algıları. *Amme idaresi dergisi*, 42 (4), 137-177
- Geniş, A. (1995). Sendikal siyaset söyleminin sınırları ve Türk-İş. *Mürekkap dergisi*, (5).
- Güleç, S. (2004). Sınıf öğretmenlerinin davranış değiştirme ve düzeltme tekniklerini kullanma biçimleri. *XIII. Ulusal Eğitim bilimleri kurultayı*’nda sunulan bildiri. Malatya: İnönü üniversitesi.
- Gülmez, M. (2001). Aykırılıklarla dolu kamu görevlileri sendikaları yasası. *Amme idaresi dergisi*, 34 (3), Ankara.
- Gülmez, M. *Fransa’da memurların kurumsal katılma mekanizmaları*. AİD. XXVI, 1 Mart
- Gülmez, M. (1993c), *Fransa’da memurların kurumsal katılma mekanizmaları*, AİD, XXVI, 1 Mart.
- Gülmez, M. (2010). Öğretmenlerin statü tavsiyesi. *Eğitim-sen bülteni eki*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Güran, Sait (1978). Avrupa’da ve Türkiye’de memurların sendikalaşma ve yönetime katılma hakları. *Amme idare dergisi*, 11 (4), Ankara.

- Hotar, N. (1987). *Osmanlı Devleti'nde çalışma hayatını düzenleyen temel kurumlar*. Türk Kamu-Sen, 1(2)
- Jameson, F. (2000). Küreselleşme ve politik strateji. *Birikim dergisi*, (139), 38-40
- Koç, Y. (1994). Unutulmuş bir konfederasyon Türk Hür-İş, *mülkiyeliler birliği dergisi*, 18 (165)
- Koç, Y. (2013). Öğretmenlerin sendikalaşmasında yaşanan sorunlar. *Öğretmen dünyası dergisi*, (400), 1-4
- Koray, M. (1996). Yenidünya düzeni karşısında sendikalar: Eski ve yeni sorunlar, bitmeyen tartışmalar, *Sosyal demokrat değişim dergisi*. 31-33
- Koray, M. (2000). Ekonomi küreselleşme iddiasında, ya siyaset... *Birikim dergisi*. (138), 60-62
- Kutal, M. (1971). Memur sendikacılığı sona ererken bazı düşünceler, *İktisat ve maliye dergisi*, (6), Ankara.
- Meydan, M. (1986). Öğretmenlerin örgütlü mücadelesi, *Abece dergisi*, 9 Aralık.
- Önder, A., Ayata, S., Beşeli, M., Koç, Y., Koray, M., Köymen, A. (1996). Türkiye sendikal hareketi: Olanlar, olmayanlar ve umutlar, *Sosyal demokrat değişim dergisi*. 41-69
- Özdemir, M. A. (2006). Üretimin söylemlerindeki dönüşüm, kolektif hak kavramı ve emeğin hukuku. *Çalışma ve toplum dergisi* (9), İstanbul.
- Özerkmen, N. (2003). Geçmişten günümüze Türkiye'de anayasa ve yasalarda sendikal hakların düzenlemesi ve getirilen kısıtlamalar, *Ankara üniversitesi dil ve tarih coğrafya fakültesi dergisi*, 239-257
- Öztekin, A. (1989). Türkiye'de kamu görevlilerinin örgütlenme süreci, *Abece dergisi*, Kasım sayısı.
- Pak, Y. (2010). Sendikal kriz ve prekarya, *Birikim dergisi*, (259), 45-47.
- Sapancalı, F. (2007). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde sendikal örgütlenme, sorunlar ve yeni stratejiler. *Çimento-işveren dergisi*, 17

- Sarı, O. (2010). Sosyal hukuk açısından 2010 tarihli Anayasa değişikliği ve memurlara toplu sözleşme hakkı tanınması. *Kamuda sosyal politika dergisi*, (13), 51-53
- Soner, Ş. (1996). Sendikalar ve ideolojilerdeki tıkanma. *Sosyal demokrat değişim dergisi*. 70-72.
- Suğur, S. (1999). Türkiye’de öğretmen örgütlenmesi. *Anadolu üniversitesi edebiyat fakültesi dergisi*. 1 (1), 15-176
- Uçkan, B. ve Kağnıcıoğlu, D. (2009). İşçilerin sendikalara ilişkin algı ve tutumları: Eskişehir örneği. *Çalışma ve toplum dergisi*, 41-43
- Ünlütürk, Ç. (2007). Yenidünya düzeninde yeni sendikal yönelimler. *Sivil toplum dergisi*, (19)
- Yorgun, S. (2005). Küreselleşme sürecinde Türk sendikacılığında yeni yönelişler ve alternatif öneriler, *Çalışma ve toplum dergisi*. (6), 137-162
- Yalçın, H. (1986). Federal Almanya Eğitim ve Bilim Sendikası (GEW)’nın tarihi”, *Abece dergisi*, Aralık sayısı.

Tez ve Raporlar

- Acuner, A. M. (1994). *Öğretmen örgütlenmesine ilişkin model önerisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Akyüz, Ü. (1989). *Türkiye’de işçi sendikalarının baskı grubu olarak ekonomik işlevi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Baysal, Ö. (2003). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki örgütlenme tutumları: Uşak örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Boyacı, H. (1994). *Öğretmenlerin mesleki örgütlenmeye ilgilerinin düzeyi ve bu ilgi düzeylerinin etkenleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Burnaz, T. (2002). *Türkiye’de memur sendikacılığı uygulamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Demirkol, E. (1990). *Karşılaştırmalı açıdan memur sendikacılığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Demiryürek, E. (2008). *Eğitim iş kolunda faaliyet gösteren kamu sendikalarına üye öğretmenlerin eğitim sürecinde kazandırılmasını gerekli gördükleri değerlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Eğitim-Sen. (2003). *Kurum idari kurulu raporu*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Eğitim Bir-Sen. (2004). *Öğretmen sorunları araştırması*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları No: 5
- Eğitim Bir-Sen. (2010). *Eğitim-öğretim-bilim hizmet kolu çalışanları sorunları ve çözüm önerileri şurası, genel kurul raporları*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları: 43
- Eğitim Bir-Sen. (2011). *21. Yüzyılda Türkiye'nin eğitim ve bilim politikaları sempozyumu*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları No: 52
- Erdem, A. R. (1996). *İlkokul öğretmenlerinin ve yöneticilerinin eğitim sendikalarından beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Erkılıç, T. A. (2004). *İnsan kaynakları ve okulun eğitim programının yönetimine ilişkin etmenlerin ortaöğretim kurumlarında çalışan işgörenlerin sendikal örgütlenmeleri üzerine etkileri: Eskişehir merkez ilçe örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gerşil, G. (1997). *Türkiye'de memur sendikacılığı uluslararası normlar ve Avrupa Birliği ülkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- ILO. (1999). *Report of world employment*. Geneva.
- İş Hukuku Türk Milli Komitesi. (1997). *ILO normları ve Türk iş hukuku*. 20. Yıl Kutlama Semineri. Ankara: İş Hukuku Türk Milli Komitesi Yayını.
- Kalkan, Ö. (1999). *Memur sendikacılığı ve Adapazarı'ndaki sendikal görüşler üzerine inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Karabulut, T. (1997). *Memur sendikacılığının sosyo-ekonomik temelleri üzerine Sivas il merkezindeki kamu kurumlarında bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

- Karakaya, H. (2001). Öğretmenlerin örgütlenme nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kurt, A. (1994). *Öğretmenlerin sendikal eğilimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Türkiye orta doğu amme idaresi enstitüsü yayınları.
- Memur-Sen. (2007). *2007 yılı toplu görüşmeleri*. Ankara: Memur-Sen Yayınları.
- Memur-Sen. (2012). Kamu görevlileri toplu sözleşme teklifleri. Ankara: Memur-Sen Yayınları No: 14.
- Merter, F. ve Koç, S. (2010). Bilgi toplumunda ilköğretim öğretmenlerinin değişen rolleri. *Bilgi Çağında Eğitim ve Malatya, Ulusal Malatya Sempozyumları* (15-16 Mayıs). Malatya: İnönü Üniversitesi, 529-533.
- Oktaylar, A. (2003). *Öğretmen ve yöneticilerin öğrenen örgüt kültürüne ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Öcal, L. (1998). *Türkiye’de memur sendikacılığı: Öğretmen sendikacılığı örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Taş, A. (1995). *Ankara ilköğretim okulları öğretmenlerinin eğitim sendikalarından sendikacıların öğretmenlerden beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Tok, T. (1996). *Okul yönetici ve öğretmenlerinin mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Top, S. (1999). *Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde alınan kararlara eğitim sendikalarının katılımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Türkoğlu, H. (1999). *Kadın öğretmenler ve sendikal katılım: Eğitim-Sen örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- UÇÖ. (1987). *Çalışma yaşamının uluslar arası kuralları*. Ankara: UÇÖ Ankara Bürosu Yayını.
- Yıldırım, İ. S. (2007). *Türkiye’de sendikalaşma sürecinde öğretmen sendikaları ve siyasetle ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

İkincil Kaynaklar

- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak Kılıç, E.; Aygün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Canküyer, E. ve Aşan, Z. (2001). Parametrik olmayan istatistiksel teknikler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları: 1266
- Duman, T. (1991). *Türkiye’de ortaöğretime öğretmen yetiştirme (Tarihi gelişimi)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2322
- Eğit-Der. (1988). *Eğitimciler derneği tüzüğü, 2. madde*. Ankara.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2009). *Eğitim psikolojisi*. 18. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Eroğlu, O. (2006). *İzleme araştırmaları*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi-kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karpuz, B. (2010). *Araştırma yöntem ve stratejileri*. (2. Basım). İstanbul: HiperLink Yayınları.
- Koçdemir, K. (2002). *Küreselleşme: Koordinatları okumak* (1.Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kongar, E. (2008). *Devrim tarihi ve toplumbilim açısından Atatürk* (11. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurbanoğlu, S. S. (2004). *Kaynak gösterme el kitabı*. Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği Yayınları No: 4

- Kutluer, İ (2006). Küreselleşmenin mahiyeti ve boyutları. *Küreselleşme ahlak ve değerler* (Ed: Y. Mehmedoğlu ve A.U. Mehmedoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık, s. 15.
- Küçükahmet, L.; Külahoğlu Önder, Ş.; Çalık, T.; Topses, G.; Öksüzoğlu, A. F. ve Korkmaz, A. (2004). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lester, J. D. ve Jr. Lester, J. D. *Principles of writing research papers*. (Second edition). Atlanta: Longman.
- Ocak, M. A. (2010). *Alanyazın incelemesi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, S. ve Yalın, İ. (1998). *Her yönüyle öğretmenlik mesleği*. (1. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tanilli, S. (1996). *Nasıl bir eğitim istiyoruz*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Türkoğlu, A. (1996). *99 Soruda eğitim bilimine giriş*. (3. Baskı). İzmir.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (1966). *Eğitimde araştırma metotları*. Ankara: Akyıldız Matbası.

İnternet Kaynakları

- Arslan, Z. (2010). Ağustos 1909 tarihli cemiyetler kanunu üzerinde Meclis-i Mebusan'da yapılan müzakereler ve cemiyetlerin yapılanmasında İttihat ve Terakki örneği. <http://www.sosyalarastirmalar.com> (Erişim tarihi: 27.12.2011)
- Çağlı, E. (2011). Büyüyen işçi sınıfı. <http://www.sosyalistforum.net/isci-sinifi-uzerine> (Erişim tarihi: 20.11.2011)
- Çaha, Ö. (2011). Feminizm ve sivil toplum. www.siviltoplumplatformu.net (Erişim tarihi: 12.11.2011)
- Çelik, A. (2012). <http://t24.com.tr/yazi/grevsiz-toplu-sozlesme-yasasi-4688> (Erişim tarihi: 09.06.2012)
- Çoban, T. (2011). ILO standartlarına uymadan olmaz. www.bianet.org.tr (Erişim tarihi: 16.12.2011)

- Erten, A. (2011). Sendikaların mahiyeti. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/> (Erişim tarihi: 03.11.2011)
- Işıklı, A. (2010). Türkiye’de memur sendikacılığı. <http://www.habergunebakis.com> (Erişim tarihi: 28.10.2010)
- Işıklı, A. (2011). Türkiye’de memur sendikacılığı www.memursen.org.tr/dokumanlar (Erişim tarihi: 25.12.2011)
- Karakaş, I. (2011). Ulusalüstü Anayasada temel haklar problematiği: Teorik ve pratik sorunlar. www.anayasa.gov.tr (Erişim tarihi: 05.10.2011)
- Kızıloğlu, H. (2011). Avrupa Birliğini oluşturan temel mevzuat ve belgelerde AB sosyal politikası. <http://www.tisk.org.tr/isveren> (Erişim tarihi: 07.12.2011)
- Koray, M. (2011). Avrupa refah devleti: Anlamı, boyutları ve geleceği. www.tusiad.org.tr (Erişim tarihi: 16.12.2011)
- Kül, R. (2012). <http://www.toplumsalesitlik.eu> (Erişim tarihi: 09.06.2012)
- Özgen, L. (2012). <http://www.egitimsen.org.tr> (Erişim tarihi: 09.06.2012)
- Özmen, A. (2012). Örneklem. <https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2294/> (Erişim tarihi: 30.07.2012)
- Sayan, İ. Ö. (2008). Örgütlenme. www.orgutlenmeankara.edu.tr/bguler/pp/orgutlenme.ppt (Erişim tarihi: 18.02.2012)
- Selimoğlu, D. (1994). Uluslararası belgelerde öğretmen kimdir? Eğitim ve Toplum Dergisi www.e-kutuphane.egitimsen.org.tr (Erişim tarihi: 05.12.2011)
- Sertlek, T. (2012). Sendika mı, dernek mi?. <http://www.sendika.org/yazi.php> (Erişim tarihi: 03.07.2012)
- Sertlek, T. (2012). Sendikalar düzenin eli kolu mu olacak? <http://www.sendika.org/yazi>. (Erişim tarihi: 24.04.2012)
- Tiryaki, D. (2012). Sendikaların çıkmazı. <http://www.sendika.org/yazi.php>? (Erişim tarihi: 20.06.2012)
- <http://www.tuhis.org.tr/yayinlar/nekinarmagan.pdf> (Erişim tarihi: 20.06.2012)
- Türer, A. (2012). Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve sorunlar. <http://public.cumhuriyet.edu.tr> (Erişim tarihi: 25.06.2012)

- Uçkan, B. ve Kağnıcıoğlu, D. (2008). İşçilerin sendikalara ilişkin algı ve tutumları: Eskişehir örneği. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, <http://www.calismatoplum.org/> (Erişim tarihi:10.12.2010)
- Ulutaş, Ç. Ü. ve Pala, H. Z. (2012). Sendikalarda kadın sesi: Türkiye’de sendikalar ve toplumsal cinsiyet eşitliği. <http://www.sosyalhaklar.net/2012/Bildiriler/UnluturkUlutas-Pala.pdf> (Erişim tarihi: 17.07.2013)
- Yalçın, K. (2012). Bir zamanlar bir TÖB-DER vardı. <http://www.kemalyalcin.com> (Erişim tarihi: 24.06.2012)
- http://www.kristalis.org.tr/aa_dokuman/Avrupa%20sendikalarinin%20yukselisi%20ve%20dususu.pdf (Erişim tarihi: 12.01.2013)